శ్రీరస్తు

శ్రీలలితామ్బికాయైనమః

శ్రీమదిందిరారమణాంశావతార శ్రీవేదవ్యాస ప్రణీత

శ్రీబ్రహ్మాణ్డపురాణోత్తర ఖణ్డాన్తర్గతమ్

శ్రీదేవీదివ్యవిచిత్రచరిత్రశోభితమ్

పఠనశ్రవణ తత్పరజనతాసకలసమీహితప్రదాన

కల్పద్రుమాయమాణం

శ్రీ లలితోపాఖ్యానమ్

గలాల మార్చి శ్రీ పువ్వాడ వేంకటరాయవర్య

ముద్రితగ్రంథమనుసృత్య వరహాపురాగ్రహార నివాసినా

జనస్వామి లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రిణా

దుర్ముఖనామ సం॥ హేమన్తే కొల్లూరుగ్రామస్థ

శ్రీ అజంతా ముద్రణాలయే ముద్రాపితం సత్

విజయతేతరామ్

[ప్రాపణవ్యయం ప్రత్యేకం]   [వెలమ్మూల్యం రు ౯-౦-౦

ఈ గ్రంథ ముద్రణకు ద్రవ్య దాతలు

1.	చివుకుల కృష్ణయ్యగారు	విజయవాడ	రు. 25–0–0
2.	మాధవధనలక్ష్మి రైస్ మిల్లువారు	వేమూరు	25–0–0
3.	కన్నెగంటి అంజయ్యగారు	వరహాపురం	25–0–0
4.	జంధ్యాల లక్ష్మీకాంతమ్మగారు	తెనాలి	25–0–0
5.	గుంటుపల్లి రంగనాయకమ్మగారు	వరహాపురం	25–0–0
6.	శ్రీవేంకటేశ్వర రైస్ మిల్లువారు	వేమూరు	25–0–0
7.	నాగళ్ళ వెంకటకృష్ణయ్యగారు	వరహాపురం	25–0–0
8.	వేమూరి పూర్ణచంద్రరావుగారు	కొల్లూరు	25–0–0

గ్రంథ ప్రాప్తిస్థానం:

1. జనస్వామి లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి
(వయా) తెనాలి
వరహాపురం అగ్రహారం

2. [illegible] పతిశాస్త్రి
[illegible]బాదు – 13
[illegible]ంబర్ పేట పోస్టు, నల్లకుంట East
2-2–1130/19

ముద్రితము : శ్రీ అజంతా ఆర్ట్ ప్రింటర్స్, కొల్లూరు (గుంటూరుజిల్లా)

ఉపోద్ఘాతము

శ్రీ చతుర్వేదాగమాది మంత్రములలో సౌభాగ్యవిద్యా పంచదశాక్షరీ మహామంత్రము మహత్తరమైనది, మఱియు సంముబాలా, బగళా, గాయత్రీ, దుర్గా ప్రభృతి శ్రీ విద్యామంత్రములును, రామ, కృష్ణ, నారసింహ, సౌర, గాణాపత్య, శరభ, సాళ్వాది మంత్రములును, నిగూఢముగ నున్నవి. ఆ మంత్రమున కధిదేవత లలితా త్రిపురసుందరి. వ్యాస దూర్వాసాది మహర్షులామెను సేవించిరి. శంకరాచార్యాదులు సౌందర్యలహర్యాది గ్రంథములయం దామె ప్రభావమును వక్కాణించిరి. ఉపనిషత్తులయందును బ్రహ్మసూత్రములయందును జెప్పఁబడు బ్రహ్మవిద్య యీ లలితయే. చంద్రచంద్రికలవలె భిన్నముగ గోచరించినను శక్తిశక్తిమదభేదముచే నిస్తరంగ సముద్రంబువలె నేకమై పరశివాభిన్నమై విరాజిల్లు నీ లలితాంబను ప్రవృత్తియందు శక్తియనియు నివృత్తియందు శివుడనియుఁ బరబ్రహ్మమనియు శ్రుతులు చెప్పుచున్నవి. ఈ రహస్యము గురుదేవతానుగ్రహంబునఁ దెలియఁదగును. ఈమె బ్రహ్మాదులకును సకలస్థూల ప్రపంచమునకుఁ గారణము. దుష్టసంహార శిష్టరక్షణార్థమై చిదనలమున శ్రీచక్రాధిష్ఠాత్రియై మనోహరసగుణాకారముతోఁ బ్రభవించిన త్రిపురసుందరీచరితమును బోధించునది లలితోపాఖ్యానము.

కథాసంగ్రహము.

మహేశ్వరుఁడు కైలాసమున సభయందుండఁగ దాక్షాయణి శివున నాజ్ఞఁగొని దక్షుని యజ్ఞవాటముచేరి యాయనచేఁ నవమానింపబడి శరీరమునువీడి పర్వతరాజునకు మేనకయందు జనించి దినదినాభివృద్ధిఁ గాంచుచుండెను. హిమవంతుఁడు నారదోపదేశమునఁ గుమార్తెను దనచెంతయుండుఁ దపస్సు చేయు శివునిసేవకై నియమించెను. తారకాద్యసురులచేఁ బీడితులగు దేవతలు ప్రోత్సహింప మన్మథుఁడు స్థాణ్వాశ్రమముచేరి పార్వతీ పరమేశ్వరులకు మరులు పుట్టించి రుద్రఫాలాగ్నిచే భస్మీభూతుఁ డయ్యెను. ఆ భస్మమునో భండాసురుఁడు వానివలన విశుక్రవిషంగు లుదయించిరి. భండుడు రుద్రపారాయణ చేసినవాడై శివునివలన వరములనుబొంది శూన్యకనగరమును రాజధానిగా నొనర్చి అరువదివేల వర్షము లేకచ్ఛత్రాధిపత్యముగ సామ్రాజ్యమేలెను. ఆయన సోదరులును ముల్లోకప్రాణులయందు వాయురూపమున తేజస్సులనిచ్చు రక్తశుక్లములుహరించిరి. బ్రహ్మాండమంతయు నిస్సత్త్వమైనిస్సహాయమైయుండెను. విష్ణ్వాదిదేవతలు కామపత్నియను నుద్ధరించునది శక్తియని దలంచి యండాతీతుఁడగు పర శివుని కొనియాడ నాదేవుఁడు సశక్తికుఁడై

చిద్యాగము నిర్వహించెను. అందుద్భవించిన లలిత పుంరూపమున పరశివుని గల్పించి యాయనకు వధువుగఁ గైకొని సకల గీర్వాణబృందముతో బ్రహ్మాదులను గృత్స్న జగత్తును సృష్టించెను. మఱియు నామె తనబుద్ధినుండి యుత్పాదించిన శక్తికి శ్యామలాంబయనియు స్వాహంకార జనితమగు శక్తికి వారాహీశాంబ యనియు. నామమిడి సన్నిధి నుంచుకొని వ్యవహరించుచుండెను. స్వాంశచేఁ గామేశ్వరి మొదలగు పంచదశనిత్యా దేవతలను బాలాబగళా దుర్గాదిశక్తులను యోగినీగణమును గల్పించుకొని చతురంగబలముతో విజయ ముహూర్తమున భండాసురవధకై నిర్గమించెను.

భండాసురుఁడు తన పత్తనమున నుత్పాతములు గాంచి ధైర్యమునువీడక తన పరివారముతో విచారించి యనేకాక్షౌహిణీ సైన్యముతో దుర్మదుని రణభూమికంపెను. సంపత్కరీదేవి సైన్యముతో వానిజంపెను. దానవనాయకుఁడు చతురంగబలముతోఁ గరుండునిఁబంప నశ్వారూఢ వానిని దునుమాడెను. రాక్షసరాజాశ్చర్యపడి సర్వప్రయోగ నిపుణుల సేనాపతుల నేవురను సైన్యమిచ్చి పంపెను. వారినందఱను నకులీదేవి గరుడారూఢయై వధించెను. భండదానవుఁడు సూర్యవరప్రసాదులగు సేనాపతుల నేడువుర నుబలంబుతో సమరభూమి కంపెను. వారి దృష్టిప్రసారమున శక్తిసముదాయము నిశ్చేష్టిత మయ్యెను. తిరస్కరిణీదేవి యంధాస్త్రముచేఁ గన్నులుగప్పి సేనాపతుల నందఱను హతము చేసెను. రాక్షసవిభుఁ డాశ్చర్యముతో సోదరుఁడగు విషంగుని పదునైదుగురు సేనాపతులతో సమరభూమి కంపెను. కామేశ్వరి భగమాలిని ప్రభృతి నిత్యాదేవతలు పదునైదుగురు పదునైదు సేనాపతులను గ్రమముగ దునుమాడి విషంగు నెదుర్కొన వారిజవమును సహింపఁజాలక వాడు శూన్యకనగరమునకుఁ బాఱిపోయెను.

మఱుదినమున త్రిపురసుందరీదేవి తన సైన్యరక్షణకుఁ జుట్టు వహ్ని ప్రాకారమును గల్పింపఁజేసి యుద్ధసన్నాహము చేసెను. నాఁడు భండపుత్రులు ముప్పదిమంది తండ్రియాజ్ఞచే సైన్యములతో రణభూమిఁ జొచ్చి బాలాంబచే మడసిరి. పుత్రశోకవ్యాకులుఁడగు భండాసురు నోదార్చి విశుక్రుఁడు విఘ్నయంత్రమును శక్తికటకమున విసరివేసెను. దాని ప్రాభవమున శ్రీదేవీ సైన్యమంతయుఁ బరస్పరానురాగమును వీడి మహారాణి మర్యాదలను నిర్లక్ష్యము చేయుచు ప్రసంగములు చేయుచు నిద్రాధీనమగుచుండెను. వారాహీశ్యామల లీవృత్తాంతమును విన్నవింప నా లలిత కామేశ్వరుని గన్నులారఁగాంచి మందహాస మొనర్చెను. ఆ మందహాసకాంతుల

నుండి గజముఖుఁ డుదయించి విఘ్నయంత్రమును భేదించి విశుక్ర ప్రేరితుఁడగు గజాసురుని సంహరించెను. శ్రీదేవి సంతసమునఁ బ్రథమపూజాస్థానము గజాననున కొసఁగెను.

మూఁడవదినమున విశుక్ర విషంగులు రాజాజ్ఞఁగైకొని మేనల్లుండ్రఁ బది మందిని సేనాపతులఁగఁ జేసికొని సమరరంగమునకు వచ్చిరి. మహారాణి సెలవు గైకొని శక్తిసైన్యముతో మంత్రిణీదండనాథలు రథారూఢలై యుద్ధభూమిఁ జొచ్చిరి. ఉభయసైన్యములు పోరుచుండ విశుక్రుఁడు తృషాస్త్రమును బ్రయోగించెను. దానిచే శక్తిసైన్యము దప్పిగొని దూలిపోవుచుండెను. దండనాథ సుధాసింధువు నాహ్వానించి వారి దప్పిఁదీర్చి రణసన్నద్ధురాలాయెను. సాయంతనమునకు శ్యామలాదేవి విశుక్రుని, వారాహిదేవి విషంగుని, సైన్యముతోఁ జంపిరి. నాల్గవదినమున భండదానవుఁడు సోదరులకై వగచివగచి ధైర్యముతో నేఁడు లలితాకంఠ రక్తముచేఁ బుత్రభ్రాతృశోకవహ్నిని జల్లార్తునని శిష్టసైన్యముతో రణరంగమునఁ బ్రవేశించెను. లలితాదేవియును ససైన్యముగ యుద్ధభూమిఁ జేరెను. పరస్పర జయకాంక్షతో ఘోరముగ లలితాభండ దానవులు పోరుచుండిరి దానవప్రభువు మహాసురాస్త్రమును బ్రయోగింప మధుకైటభమహిషాసురాది రాక్షసులు వెలువడి శక్తిసేనను బాధించుచుండిరి. దుర్గాదేవి దేవ్యనుజ్ఞవడసి వారినందఱను దునుమాడెను, మరల భండుఁడు హిరణ్యాక్ష హిరణ్యకశిపు మున్నగు రాక్షసవీరుల నాహ్వానింప శ్రీదేవి కరనఖంబులనుండి మత్స్యాది దశావతారమూర్తు లుదయించి వారిని సంహరించిరి. అస్త్రప్రత్యస్త్రములతోఁ బోరిపోరి తుట్టతుదకు లలితాదేవి కామేశ్వరాస్త్రమును బ్రయోగించెను. ఆ యస్త్రాగ్ని భండాసురుని శూన్యక నగరముతోఁగూడ దహించెను. ఇట్లు నాల్గుదినములు యుద్ధముచేసి లలితాదేవి దేవకార్యమును సిద్ధింపఁజేసెను. సురలు లలితాదేవిని స్తుతించి కాముసజ్జీవితుని జేయఁగోరిరి. కోరిక శ్రీదేవ్యుత్ఫుల్ల కటాక్షవీక్షణమున కాముఁడుజ్జీవితుఁడై స్థాణ్వాశ్రమముచేరి పార్వతీ పరమేశ్వరులకుఁ బరస్పరానురాగ ముదయింపఁ జేసెను. ఈశ్వరుఁడు సప్తర్షుల రాయబారముతోఁ బార్వతినిఁ బరిణయ మాడెను. ఆ దంపతులకుఁబుట్టిన స్కందుఁడు పెద్దయై తారకాసురుని సంహరించి దేవసేనను వివాహమాడి కైలాసమున నుండెను. మన్మథుఁడు దేవ కార్యమును నిర్వర్తించి శ్రీనగరమున శ్రీదేవిని సేవించుచుండెను.

శ్రీనగరములు పదునాఱు. అవి నిత్యానామములతోఁ బ్రసిద్ధివహించినవి. ఈ నగరములకుఁ గోటలు తోఁటలు గలవు. అందుఁ గదంబవనవాటిక

యందు మాతంగమహర్షి కుదయించిన శ్యామలాదేవి స్వసమానశక్తులతో గాన మొనర్చుచుండును. సాలముల చివరచింతామణి గృహము, నద్దానియందు బాలాంబతో పరశివాంక నిలయస్థయై లలితాంబ విరాజిల్లుచున్నది.

ఉపాఖ్యాన ఫలము,

ఈ లలితోపాఖ్యాన గ్రంథమును పూజించిన సర్వారిష్టములు తొలగును. దేవతలందఱు లలితాస్వరూపులగుటచే నన్ని పర్వములందును బఠింపఁదగినది. ఈ గ్రంథపారాయణము కోటి సప్తశతీ పాఠముతో సమానము.

గ్రంథ వైశిష్ట్యము

ఈ గ్రంథమున నలుబదిరెం డధ్యాయములు గలవు. "తస్మాద్వాత్రింశకాశాస్త్రం బ్రహ్మాండోత్తరకీర్తితం" అని ఫలశ్రుతియందుఁ గానవచ్చుటచే "ఆనందచిన్మయం" అను శ్లోకముతో బ్రారంభింపఁబడిన పదునొకండవ యధ్యాయమునుండి పారాయణయోగ్యమని తోఁచినను కథాప్రాణమనఁదగు లలితా పట్టాభిషేకము మహాయాగక్రమము లలితాస్తవము. లలితా కామేశ్వరుల కళ్యాణము, (నాల్గవ యధ్యాయమునుండి పదియవ యధ్యాయము వఱకును) గల చరిత్ర త్రోసిరాజనుట న్యాయము కాదు. మహాశయులారా! భగవద్గీతయందులోఁ బాటాన్షవాక్కునందు వైశిష్ట్యమున్నదని గ్రహించి బాలరామాయణమువలె నీ స్త్రైదధ్యాయములను బఠనీయగ్రంథమునఁ జేర్తురుగాక!

ముద్రణము:- వేమూరు గ్రామమున చైత్ర బ 30 నాడు బ్రహ్మీభూతులగు కురుగంటి వెంకటరమణ (పిచ్చయ్య) శాస్త్రిగారి జయంత్యుత్సవమున సమావిష్టులైన భక్త శిష్యబృందములోఁ నొకరగు శ్రీ జంధ్యాల వెంకట సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రుల్లగారీ గ్రంథప్రాశస్త్యమును శ్రీమద్దూర్వాసముని విరచిత లార్యాద్విశతీస్తోత్ర రహస్యము నుపన్యసించి ముద్రణకై బురికొల్పిరి. నాడు సభ్యులిచ్చిన యుత్సాహమున యీ గ్రంథమును ముద్రింపింప సంకల్పించితిని. ఆంధ్రప్రదేశ విద్యాపరిషత్కార్యదర్శి శ్రీ చివుకుల సుబ్బరాయశాస్త్రిగారు మా ప్రోత్సాహమున వ్రాసిపంపిన విపులరచనను సంగ్రహించి ప్రకటించడమైనది. గ్రంథమునాదరించి ప్రచారముచేయు బాధ్యత శ్రీవారి శిష్యబృందమునకే గాక యాస్తిక మహాశయులందఱియందును గలదు

దుర్ముఖి సం॥ మార్గశిర బ ౫ లు. విపశ్చిద్విధేయుఁడు

జనస్వామి లక్ష్మీనృసింహశాస్త్రి

విషయసూచిక.

పుటసంఖ్య

పుటసంఖ్య

స్ఖాలిత్య పరిశోధన పత్రిక

పేజి	పంక్తి	శుద్ధ
1	3	తేష్వథ
3	18	నస్తో
4	21	అవాప్స్యతి
5	19	అధిరుహ్య
6	1	న్నంతరె
9	3	చాయుతం
9	3	ప్రవదన్తి
9	12	పఠమానో
9	16	తద్విధా
10	6	తదా
11	5	యజ్ఞేన
11	5	సిద్ధ్యతి॥ ఇంద్రః॥
11	7	వద॥ బృహస్పతిః
14	12	మహౌజసః
14	21	శృణ్వన్తు
15	14	భోగార్థ
16	2	స్త్రైన్యయదో
18	20	హింసాది
22	22	నిమిత్తో
35	1	మానసత, మోహి
41	16	హయగ్రీవః
42	13	తుష్టోఽసి
43	1	విన్యస్య
43	16	పాశ్యరాధ
43	19	మన్భృతం
44	15	ప్రభః
45	19	నియుక్తో
49	9	గమనం
51	16	దృష్ట్వా
56	6	నమోఽస్తు
58	10	ప్రాకార
58	16	సనకక్షాం
59	20	నీలలోహితః
60	2	సర్వాఙ్గీ
62	13	సహాజ
65	20	సద్భావ
73	6	సుపర్ణ
74	17	బహుధ
75	13	భిక్షు
75	14	ఇత్యాద్యైర్వ్యైఃపరు
75	15	జామాతృ
76	10	జ్యేశ్వం
76	12	అహో
77	16	జగన్నాథపార్శ్వ
81	8	భవనే
87	17	జగత్త్రియం
89	1	పలాయితాః
97	14	సదృశో
98	15	గిరే
91	17	ఘూర్ణమాన
99	6	మూర్ఖస్య!
101	4	కిఞ్చిద్ద్రూ
101	6	ప్రవేశ
102	13	ప్రణమ్య
103	8	కుశాన్గారి
104	6	అనుప్రాప్త
105	10	జగత్త్రియం
106	2	చుళుకీ
107	13	దుష్టోఽసి
108	19	స కుమారో
111	6	చణ్డదో

పేజి	పంక్తి	శుద్ధ
120	1	సుమన్సో
125	8	స్తమ్భనను
126	8	భీతాక్షులితా
128	14	శృఙ్గార
132	5	ద్రుమ్భిణి, లస
137	20	స్వబ్రిహ్మలోకం
138	16	ర్థ, కేసరో
139	11	దేవాః ప
142	4	బలాద్ధర్షణ
144	7	అత్రైత్రిక
148	16	స్యజాభ్యాం
151	4	వచనం
173	1	దేవాజ్ఞుహో
175	9	సర్వాత్మన్ - నాయికే
179	13	మహీధ్రాంశ్చ
181	17	హాయాసనా
187	14	గేయచక్ర
192	11	చణ్డోచ్చణ్డా
192	15	దేవీసమానా
199	11	ద్యుతి
203	16	సర్వాకర్షిణి
206	8	భగమాలా
208	17	కాలదణ్డ
210	10	సాఽలంకారాయతే
210	14	జృమ్భిణీ
211	12	శాకినీతథా
211	18	సాకినీ హాకినీ
212	20	లలితాదణ్డ
213	4	చండోచ్చణ్డ
215	16	ఫూత్కారి - వహన్
218	15	ఇతిదేవీ
247	6	ధృషితా
286	15	బన్ధుభిః
293	21	యుద్ధ
304	2	నిర్విఘ్నితం
311	21	కోజ్జ్వలా
318	4	సంఘాతాష్టకా
322	9	అథర్వ
327	11	శ్రీలలితే
338	8	పఞ్చసంఖ్యా
340	7	స్త్రత
341	20	మహాపద్మ
343	17	స్న్యస్న్యే
347	14	ఇమశ్రీశ్చ
353	4	పుఙ్గవాః
353	18	ధ్యాయన్త్యశ్చ
355	16	రత్నమయీ
3 7	5	చాంన్లలితా
367	16	మరీచాద్యైః
368	15	వరదశ
374	22	సూర్యవచ్చ
377	17	తవోక్తాని
382	11	పఙ్క్తిషు
386	1	అన్తరే
387	1	మాహేశ్వరీ
390	17	మహోల్కా
391	8	పశ్చాత్కామే
393	20	దివ్యౌఘా
403	9	తస్మాదు

శ్రీరస్తు

శ్రీలలితాంబికాయై నమః

అథ బ్రహ్మాణ్డపురాణోత్తరఖణ్డాన్తర్గత

లలితోపాఖ్యానప్రారమ్భః

— అగస్త్యంప్రతి హయగ్రీవకృతహితోపదేశః —

అస్తు వ శ్శ్రేయసే నిత్యం వస్తు వామాఙ్గసున్దరమ్ ।
యత స్తృతీయం విదుషాం తురీయం త్రైపురం మహః ॥ ౧
అగస్త్యో నామ దేవర్షి ర్వేదవేదాఙ్గపారగః ।
సర్వసిద్ధాన్తసారజ్ఞో బ్రహ్మానన్దరసాత్మకః ॥ ౨
చచారాద్భుతహేతూని తీర్థాన్యాయతనాని చ ।
శైలారణ్యాపగా ముఖ్యా న్సర్వాన్జనపదానపి ॥ ౩
తేషు తేష్వఖిలాన్జన్తూ నజ్ఞానతిమిరావృతాన్ ।
శిశ్నోదరపరా న్దృష్ట్వా చిన్తయామాస తాన్ప్రతి ॥ ౪
తస్య చిన్తయమానస్య చరతో వసుధా మిమామ్ ।
ప్రాప్త మాసీన్మహాపుణ్యాం కాఞ్చీనగరమద్భుతమ్ ॥ ౫
తత్ర వారణశైలేన్ద్రే మేకామ్రనిలయం శివమ్ ।
కామాక్షీం కలిదోషఘ్నీ మపూజయ దథాత్మవాన్ ॥ ౬
లోకహేతో ర్దయార్ద్రస్య చిన్తయానస్య ధీమతః ।
చిరకాలేన తపసా తోషితోఽభూ జ్జనార్దనః ॥ ౭
హయగ్రీవాం తనూం కృత్వా సాక్షాచ్చిన్మాత్రవిగ్రహామ్ ।
శఙ్ఖచక్రాక్షవలయపుస్తకోజ్జ్వలబాహుకామ్ ॥ ౮

పూరయం స్త్రిజగత్కృత్స్నం ప్రభయా దేహజాతయా ।
ప్రాదుర్బభూవ పురతో మునే రమితతేజసః ॥ ౯
తం దృష్ట్వాఽనన్దభరితః ప్రణమ్య స ముహుర్ముహుః ।
వినయావనతో భూత్వా సన్తుష్టావ జగత్పతిమ్ ॥ ౧౦
అథోవాచ జగన్నాథ స్తుష్టోఽస్మి తపసా తవ ।
వరం వరయ భద్రం తే భవితా భూసురోత్తమ । ౧౧
ఇతి పృష్టో భగవతా ప్రోవాచ మునిసత్తమః ।
యది తుష్టోసి భగవ న్నిమే పామరజన్తవః ॥ ౧౨
కేనోపాయేన ముక్తాస్స్యు రేతన్మే వక్తుమర్హసి ।
ఇతి పృష్టో ద్విజేనాహ దేవదేవో జనార్దనః ॥ ౧౩
ఏష ఏవ పురా ప్రశ్న శ్శివేన రచితో మమ ।
అయమేవ కృతః ప్రశ్నో బ్రహ్మణాతు తతః పరమ్ ॥ ౧౪
కృతో దూర్వాససా పశ్చాద్భవతా తు తతః పరమ్ ।
భవద్భి స్సర్వభూతానాం గురుభూతై ర్మహాత్మభిః ॥ ౧౫
మమోపదేశో లోకేషు ప్రథితోఽస్తు వరాన్మమ ।
అహమాదిర్హి దేవానా మాదికర్తా స్వయం ప్రభుః ॥ ౧౬
సృష్టిస్థితిలయానాం తు సర్వేషామపి కారకః ।
త్రిమూర్తి స్త్రిగుణాతీతో గుణహీనో నిరాశ్రయః ॥ ౧౭
ఇచ్ఛావిహారీ భూతాత్మా ప్రధానపురుషాత్మకః ।
ఏవంభూతస్య మే బ్రహ్మన్ త్రిజగద్రూపధారిణః ॥ ౧౮
ద్విధాకృత మభూ ద్రూపం ప్రధానపురుషాత్మకమ్ ।
మమ ప్రధానం యద్రూపం సర్వభూతగుణాత్మకమ్ ॥ ౧౯
అపరం యద్గుణాతీతం పరాత్పరతరం మహత్ ।
ఏకమేవ తయోర్జ్ఞాత్వా ముచ్యతే తే ఉభే కిము ॥ ౨౦

తపోభిశ్చిరకాలోత్థైర్వ్యస్తైశ్చ నియమైరపి ।
త్యాగైర్దుష్కర్మనాశాత్తు ముక్తిర్జాద్యేన లభ్యతే ॥ ౨౧
యద్రూపం యద్గుణయుతం తద్గుణైక్యేన లభ్యతే ।
అన్యత్సర్వం జగద్రూపం కర్మభోగపరాత్మకమ్ ॥ ౨౨
కర్మభిర్లభ్యతే తచ్చ తత్త్యాగేనాపి లభ్యతే ।
దుష్కరస్తు తయోస్త్యాగస్సకలైరపి తాపస ॥ ౨౩
అనపాయం చ సుగమం సదసత్కర్మగోచరమ్ ।
ఆత్మస్థేన గుణేనైవ సతా వా హ్యసతాపి వా ॥ ౨౪
ఆత్మైక్యమేవ యజ్జ్ఞానం సర్వసిద్ధిప్రదాయకమ్ ।
వర్ణాశ్రమవిహీనానాం పాపిష్ఠానాం నృణామపి ॥ ౨౫
యద్రూపధ్యానమాత్రేణ దుష్కృతం సుకృతాయతే ।
యేఽర్చయన్తి పరాం శక్తిం విధినాఽవిధినాపి వా ॥ ౨౬
న తే సంసారిణో నూనం ముక్తా ఏవ న సంశయః ।
శివో వా యాం సమారాధ్య ధ్యానయోగబలేన చ ॥ ౨౭
ఈశ్వరస్సర్వసిద్ధానామర్ధనారీశ్వరోఽభవత్ ।
అన్యేఽబ్జజముఖా దేవాస్సిద్ధాస్తద్ధ్యానవైభవాత్ ॥ ౨౮
తస్మాదశేషలోకానాం త్రిపురారాధనం వినా ।
న స్థో భోగాపవర్గౌ తు యౌగపద్యేన కుత్రచిత్ ॥ ౨౯
తస్మాన్మన్త్రాత్రిసంయుక్తన్యాసపూర్వక్రమేణ చ ।
తన్మనాస్తద్గతప్రాణస్తద్యాజీ తద్గతేహకః ॥ ౩౦
తథాత్మైక్యేన కర్మాణి కుర్వంస్సిద్ధిమవాప్స్యతి ।
ఏతద్రహస్యమాఖ్యాతం సర్వేషాం హితకామ్యయా ॥ ౩౧
సన్తుష్టేనైవ తపసా భవతో మునిసత్తమ ।
దేవాశ్చ మునయస్సిద్ధా మనుష్యాశ్చ తథేతరే ॥ ౩౨

త్వన్ముఖాంభోజతో లబ్ధ్వా సిద్ధిం యాన్తు పరాత్పరమ్ ।
ఇతి తస్య వచః శ్రుత్వా హయగ్రీవస్య శార్ఙ్గిణః ॥ ౩౩
ప్రణిపత్య పునర్వాక్య ముపాచ మధుసూదనమ్ ।
భగవన్కీదృశం రూపం భవతా యత్పురోదితమ్ ॥ ౩౪
కిం విహారం కిం ప్రభావ మేతన్మే వక్తు మర్హసి ।
హయగ్రీవః—
ఏషోఽంశభూతో దేవర్షి ర్హయగ్రీవో మమాపరః ॥ ౩౫
శ్రోతుమిచ్ఛసి యద్యత్త్వం తత్సర్వం వక్తుమర్హతి ।
ఇత్యాదిశ్య జగన్నాథో హయగ్రీవం తపోనిధిమ్ ॥ ౩౬
పురతః కుమ్భజాతస్య మునే రన్తరధీయత ।
తతస్తు విస్మయావిష్టో హృష్టరోమా తపోధనః ॥ ౩౭
హయగ్రీవేణ మునినా స్వాశ్రమం ప్రత్యపద్యత ॥ ౩౭౫

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డపురాణే, ఉత్తరఖణ్డే, హయగ్రీవాగస్త్య
సంవాదే, లలితోపాఖ్యానే, అగస్త్యహితోపదేశ
కథనన్నామ ప్రథమోధ్యాయః

—హయగ్రీవంప్రతి అగస్త్యకృతదేవీప్రాదుర్భావాదిప్రశ్నః—

అథోపవేశయిత్వైన మాసనే పరమాద్భుతే ।
హయాననముపాగమ్య హ్యగస్త్యో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧
భగవన్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వసిద్ధాన్తవిత్తమ ।
లోకాభ్యుదయహేతుర్హి దర్శనంహి భవాదృశామ్॥ ౨
ఆవిర్భావం మహాదేవ్యా స్తస్యా రూపాన్తరాణిచ ।
విహారాణిచ ముఖ్యాని యాని విస్తరతో వద ॥ ౩

హయగ్రీవః

అనాది రఖిలాధారా సదసత్కర్మరూపిణీ ।
ధ్యానైకదృశ్యా జ్ఞానాఙ్గీ విద్యాఙ్గీ హృదయాస్పదా ॥ ౪
ఆత్మైక్యాద్వ్యక్తి మాయాతి చిరానుష్ఠానగౌరవాత్ ।
ఆదౌ ప్రాదురభూచ్ఛక్తి ర్బ్రహ్మణో ధ్యానయోగతః ॥ ౫
ప్రకృతిర్నామ సా ఖ్యాతా దేవానా మిష్టసిద్ధిదా ।
ద్వితీయ ముదభూద్రూపం ప్రవృత్తేఽమృతమన్థనే ॥ ౬
సర్వసమ్మోహజనక మవాఙ్మానసగోచరమ్ ।
యద్దర్శనా దభూదీశ స్సర్వజ్ఞోఽపి విమోహితః ॥ ౭
విసృజ్య పార్వతీం శీఘ్రం తయా రుద్రోఽప్యనుద్రుతః ॥
తస్యాం వై జనయామాస శాస్తార మసురార్దనమ్ ॥ ౮

అగస్త్యః

కథం వై సర్వభూతేశో వశీమన్మథశాసనః ।
అహో విమోహితో దేవ్యా జనయామాస చాత్మజమ్ ॥ ౯

ఇన్ద్రంప్రతిదూర్వాసదత్తశాపః

హయగ్రీవః —

పురాఽమరపురాధీశో విజయశ్రీసమృద్ధిమాన్ ।
త్రైలోక్యం పాలయామాస సదేవాసురమానుషమ్ ॥ ౧౦
కైలాసశిఖరాకారం గజేన్ద్రమధిరుహ్య సః ।
చరాచరాదిలోకేషు పూజ్యమానోఽఖిలైరపి ॥ ౧౧
తం ప్రమత్తం విదిత్వా వై భవానీపతి రవ్యయః ।
దూర్వాసస మథాహూయ ప్రజిఘాయ తదన్తికమ్ ॥ ౧౨
కన్థాజినధరో దణ్డీ ధూళిధూసరవిగ్రహః
ఉన్మత్తరూపధారీ చ యయౌ విద్యాధరాధ్వనా ॥ ౧౩

ఏతస్మిన్నన్తరే కాలే కాచిద్విద్యాధరాఙ్గనా ।
యదృచ్ఛయా గతా తస్య పురస్తాచ్చతురాకృతిః ॥ ౧౪
చిరకాలేన తపసా తోషయిత్వా పరామ్బికామ్ ।
తత్సమర్పితమాల్యం చ లబ్ధ్వా సన్తుష్టమానసా ॥ ౧౫
తాం దృష్ట్వా మృగశాబాక్షీ మువాచ మునిపుఙ్గవః ।
కుత్రవా గమ్యతే భీరో కుతో లబ్ధ మిదం త్వయా ॥ ౧౬
ప్రణమ్య సా మహాత్మాన మువాచ వినయాన్వితా ।
చిరేణ తపసా బ్రహ్మన్ దేవ్యా దత్తం ప్రసన్నయా ॥ ౧౭
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్యా స్స్వపృచ్ఛ న్మాల్యముత్తమమ్ ।
పృష్టమాత్రేణ సా తుష్టా దదౌ తస్మై మహాత్మనే ౧౮
కరాభ్యాం తత్సమాదాయ కృతార్థోఽస్మీతి సత్వరం ॥
దధౌ స్వశిరసా భక్త్యా తామువాచాతిహర్షితః ॥ ౧౯
బ్రహ్మాదీనా మలభ్యం యత్తల్లబ్ధం భాగ్యతో మయా ।
భక్తిరస్తు పదామ్భోజే దేవ్యాస్తవ సముజ్జ్వలా ॥ ౨౦
భవిష్యచ్ఛోభనాకారా గచ్ఛ సౌమ్యే యథాసుఖం ।
సా తం ప్రణమ్య శిరసా యయౌ తుష్టా యథాగతం । ౨౧
ప్రేషయిత్వా స తాం భూయో యయౌ విద్యాధరాధ్వనా ।
విద్యాధరవధూహస్తా త్ప్రతిజగ్రాహ వల్లకీం ॥ ౨౨
దివ్యస్రగనులేపాంశ్చ దివ్యాన్యాభరణాని చ ।
క్వచిద్వదన్ క్వచిద్గృహ్ణన్ క్వచిద్గాయన్ క్వచిద్ధసన్ ॥ ౨౩
స్వేచ్ఛావిహారీ స ముని ర్యయౌ యత్ర పురన్దరః
స్వకరస్థాం తతో మాలాం శక్రాయ ప్రదదౌ మునిః ॥ ౨౪
తాం గృహీత్వా గజస్కన్ధే స్థాపయామాస దేవరాట్ ।
గజస్తు తాం గృహీత్వాథ పేషయామాస భూతలే ॥ ౨౫

తాం దృష్ట్వా పేషితాం మాలాం క్రుద్ధః క్రోధశతావసః ।
ఉవాచ న ధృతా మాలా శిరసా తు మయార్పితా । ౨౬
మహాదేవ్యా ధృతా మాలా బ్రహ్మాద్యైః పూజ్యతేహి సా ।
త్రైలోక్యైశ్వర్యమత్తేన భవతా హ్యవమానితా ॥ ౨౭
త్వయా యచ్చాప్రసితం లోకం సదేవాసురమానుషమ్ ।
అశోభిత మతేజస్కం మమ శాపాద్భవిష్యతి ॥ ౨౮
ఇతి శప్త్వా వినీతేన తేన సంపూజితోపి సః ।
తూష్ణీమేవ యయౌ బ్రహ్మా న్యాభికార్య మనుస్మరన్ ॥ ౨౯
విజయశ్రీ స్తతస్తస్య దైత్యలోకమథాన్వగాత్ ।
నిత్యశ్రీ ర్నిత్యపురుషం వాసుదేవ మథాన్వగాత్ ॥ ౩౦
ఇన్ద్రోపి స్వపురం గత్వా సర్వదేవసమన్వితః ।
విషణ్ణచేతా నిశ్శ్రీక శ్చిన్తయామాస దేవరాట్ ॥ ౩౧
అథాఽమరపురే దృష్ట్వా నిమిత్తా న్యశుభానిచ ।
బృహస్పతిం సమాహూయ వాక్యంచైత దువాచహ ॥ ౩౨

ఇన్ద్రబృహస్పత్యోర్ధర్మాధర్మసంవాదః

భగవన్త్సర్వధర్మజ్ఞ త్రికాలజ్ఞానకోవిద ।
దృశ్యన్తేఽదృష్టపూర్వాణి నిమిత్తాన్యశుభాని నః ॥ ౩౩
కిం ఫలాని చ తాని స్యురుపాయోవాథ కీదృశః ।
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా దేవేన్ద్రస్య బృహస్పతిః ॥ ౩౪
ప్రత్యువాచ తతో వాక్యం ధర్మార్థసహితం శుభమ్ ।
కృతస్య కర్మణో రాజన్ కల్పకోటిశతైరపి ౩౫
ప్రాయశ్చిత్తోపభోగాభ్యాం వినా నాశో న జాయతే ।
దేవరాజః —

కర్మ వా కీదృశం బ్రహ్మన్ ప్రాయశ్చిత్తం చ కీదృశమ్॥
తత్సర్వం శ్రోతుమిచ్ఛామి తన్మే విస్తరతో వద।
బృహస్పతిః —
పాతనస్తేయహింసాశ్చ పాన మన్యాఙ్గనారతిః ॥ ౩౭
కర్మపఞ్చవిధం ప్రాహు ర్దుష్కృతం ధరణీతలే।
బ్రహ్మక్షత్రియవిట్ఛూద్రగోతురఙ్గఖరోష్ట్రికాః ॥ ౩౮
చతుష్పదోఽణ్డజాబ్జాశ్చ తిర్యఞ్చోఽనస్థికా స్తథా।
అయుతం చ సహస్రం చ శతం దశ తథా దశ ॥ ౩౯
దశపఞ్చత్రిరేకార్ధ మానుపూర్వ్యాదఘం భవేత్।
బ్రహ్మక్షత్రవిశాం స్త్రీణా ముక్తార్ధే పాద మాచరేత్ ॥ ౪౦
పితృమాతృగురుస్వామిపుత్రాణాం నాస్తి నిష్కృతిః।
గుర్వాజ్ఞయా కృతే పాదం తదాజ్ఞోల్లఙ్ఘనేఽర్ధకమ్ ॥ ౪౧
దశబ్రాహ్మణభృత్యార్థ మేకం హన్యాద్ద్విజం నృపః।
శతబ్రాహ్మణభృత్యర్థం బ్రాహ్మణో బ్రాహ్మణంతు వా ॥ ౪౨
పఞ్చబ్రహ్మవిదా మర్థే వైశ్యమేకం తు దణ్డయేత్।
వైశ్యం దశ విశామర్థే విశం వా దండయేత్తథా ॥ ౪౩
తథా శతవిశామర్థే ద్విజ మేకంతు దండయేత్।
శూద్రాణాం తు సహస్రార్థే దణ్డయేద్బ్రాహ్మణం తు వా ॥
తచ్ఛతార్థేతు వా వైశ్యం తద్దశార్థేతు శూద్రకమ్।
బన్ధూనాం చైవ మిత్రాణా మిష్టార్థేతు త్రిపాదకమ్ ॥ ౪౫
అర్ధం కళత్రపుత్రార్థే స్వాత్మార్థే తు న కించన।
ఆత్మానం హన్తు మారబ్ధం బ్రాహ్మణం క్షత్రియం విశమ్॥ ౪౬
గాం వా తురంగ మన్యం వా హత్వా దోషై ర్నలిప్యతే।
ఆత్మజాయాత్మజభ్రాతృబంధూనాంతు ద్విజోత్తమ ॥ ౪౭

క్రమాద్దశగుణో ద్రోహే రక్షణే చ తథా ఫలమ్ ॥ ౪౭
దేవద్విజశ్రోత్రియవేదవిద్వ్రతీ వేదాన్తవిద్వేదవిదాం వినాశే।
ఏకద్విపంచదశతద్దశచాయుతంచలక్షంచనిష్కృతిరితి ప్రవదన్తిసన్తః
తేషాం చ రక్షణవిధౌ చ కృతేఽపి దానే
పూర్వోదితోత్తర గుణం ప్రవదన్తి పుణ్యం ॥
తేషాంచ దర్శనవిధౌ నమనేచ కార్యే
శుశ్రూషణే విచరతాం సదృశం చ పుణ్యమ్ ౪౮-౯
సింహవ్యాఘ్రమృగాదీని లోకహింసాకరాణితు ।
నృపో హన్యాచ్చ సతతం దేవార్థే బ్రాహ్మణార్థకే ॥ ౫౦
ఆపత్స్వాత్మార్థతోవాపి హత్వా మేధ్యాని భక్షయేత్ ।
నాత్మార్థం పాచయేదన్నం నాత్మార్థం పాచయేత్పశూన్ ॥
దేవార్థే బ్రాహ్మణార్థేవా పచమానో న లిప్యతే ।
పురా భగవతీ మాయా జగదుజ్జీవనోన్ముఖీ ॥ ౫౧
ససర్జ సర్వదేవాంశ్చ సదైవాసురమానుషాన్ ।
తేషాం సంరక్షణార్థాయ పశూనపి చతుర్దశ ॥ ౫౩
యజ్ఞాంశ్చ దద్విధానాని కృత్వా చైనా నువాచహ।
యజధ్వం పశుభిర్దేవాన్ విధినా చైవ మానవాః ॥ ౫౪
ఇష్టాని వః ప్రదాస్యన్తి తుష్టాస్తే యజ్ఞభావితాః ।
ఏవం ప్రవర్తితం చక్రం నానువర్తయతీహ యః ॥ ౫౫
దరిద్రో నారకశ్చైవ భవే జ్జన్మని జన్మని ।
దేవతార్థేచ పితృర్థే తథైవాభ్యాగతే గురౌ ॥ ౫౬

మహాదాగమనేనైవ హన్యాన్మేధ్యాన్పశూన్ద్విజః ।
అపత్సు బ్రాహ్మణో మాంసం మేధ్య మశ్నన్నదోషభాక్ ॥
విహితాని తు కార్యాణి ప్రతిషిద్ధాని వర్జయేత్ ।
పురాభూద్యవనాశ్వస్య దేవతానాం మహాక్రతౌ ॥ ౫౮
మమాయమితి దేవానాం కలహ స్సమజాయత ।
తథా విభజ్య దేవానాం మానుష్యాంశ్చ పశూనపి ॥ ౫౯
విభజ్యైకైకశః ప్రాదాద్బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
తతస్తు పరమా శక్తి ర్భూతసఙ్ఘసహాయినీ ॥ ౬౦
కుపితా భూత్వసౌ బ్రహ్మా తామువాచ నయాన్వితః ।
యే విభక్తాస్తు పశవో దేవానాం పరమేశ్వరి । ౬౧
తే సర్వే తావకా స్సన్తు భూతానాం తవ తృప్తయే ।
ఇత్యుక్త్వా స్తద్ధే తేషాం పుర ఏవ పితామహః ॥ ౬౨
తదుక్తేనైవ విధినా చకార సుమహాక్రతూన్ ।
ఇయాజచ పరాం శక్తిం హత్వా మేధ్యాన్పశూనపి ॥ ౬౩
తత్తద్విభాగో వేదేషు ప్రోక్తత్వాదిహ నోదితః ।
స్త్రియశ్శూద్రా స్తథా మాంస మాదద్యుర్బ్రాహ్మణీంవినా ।
ఆపత్సు బ్రాహ్మణీవాపి భక్షయే ద్గుర్వనుజ్ఞయా।
శివోద్భవమిదం పిణ్డ మత్యర్థం శివతాం గతమ్ ॥ ౬౫
ఉద్బుధ్యస్వ పశో త్వం హి నాశివ స్త్వం శివోహ్యసి ।
ఈశ స్సర్వజగత్కర్తా ప్రభవః ప్రళయ స్తథా ॥ ౬౬
యతో విశ్వాధికో రుద్ర స్తేన రుద్రోసి వై పశో ।
అనేన తురగం గాం వా గజోష్ట్రమహిషాదికమ్ ॥ ౬౭

ఆత్మార్థం వా పరార్థం వా హత్వా దోషై ర్నలిప్యతే
గృహానిష్టకరాన్వాపి నాగాఖుబలవృశ్చికాన్ ॥ ౧౮
ఏతద్గృహాశ్రమస్థానాం క్రియాఫల మభీప్సతామ్ ।
పశుయజ్ఞో నచాన్యేషా మిష్టాపూర్తికరం భవేత్ ॥ ౧౯
జపహోమార్చనాద్యైస్తు తేషా మిష్టం హి సిధ్యతి ।
భగవంత్సర్వ మాఖ్యాతం హింసాఘస్యతు లక్షణమ్ ॥ ౨౦
స్తేయస్య లక్షణం కింవా తస్మే విస్తరశో వద ।
పాపానా మధికం పాపం హననం జీవజాతినామ్ ॥ ౨౧
ఏతస్మాదధికం పాపం విశ్వస్తే శరణం గతే ।
విశ్వస్య హత్వా పాపం తం ఘోరం వాప్యన్త్యజాతికమ్ ॥
బ్రహ్మహత్యాధికం పాపం తస్మాన్నాస్త్యస్య నిష్కృతిః ।
బ్రహ్మజ్ఞస్య దరిద్రస్య కృచ్ఛ్రార్జితధనస్య చ ॥ ౨౩
బహుపుత్రకళత్రస్య తేన జీవితు మిచ్ఛతః ।
తద్ద్రవ్యస్తేయదోషస్య ప్రాయశ్చిత్తం న విద్యతే ॥ ౨౪
విశ్వస్తద్రవ్యహరణం తస్యాప్యధిక ముచ్యతే ।
విశ్వస్తో వా ప్యవిశ్వస్తో న దరిద్రధనం హరేత్ ॥ ౨౫
తతో దేవద్విజాతీనాం హేమరత్నాపహారకమ్ ।
యో హన్యాదవిచారేణ సోఽశ్వమేధఫలం లభేత్ ॥ ౨౬

ద్విజవర్మనామక కిరాతోపాఖ్యానమ్

అత్రైవోదాహరంతీమ మితిహాసం పురాతనమ్ ।
రహస్యాతిరహస్యం చ సర్వపాపప్రణాశనమ్ ॥ ౨౭

పురా కాఞ్చీపురే జాతో వజ్రాఖ్యో నామ చోరకః ।
తస్మిన్ పురవరే రమ్యే సర్వైశ్వర్యసమన్వితాః ॥ ౨౮
సర్వే నీరోగిణో దాన్తా స్సుఖినో దయయాన్వితాః ।
సర్వైశ్వర్యసమృద్ధేఽస్మి న్నగరే స తు తస్కరః ॥ ౨౯
స్తోకస్తోకక్రమేణైవ బహుద్రవ్యమపాహరత్ ।
తదరణ్యేఽవటం కృత్వా స్థాపయామాస లోభతః ॥ ౩౦
తద్గోపనశిలార్థాయ తస్మిన్ దూరం గతే సతి ।
కిరాతః కశ్చిదాగమ్య తం దృష్ట్వాతు దశాంశతః ॥ ౩౧
బహోరావిదిత స్తేన కాష్ఠభారం యయౌ వహన్ ।
సోఽపి తచ్ఛిలయాచ్ఛాద్య మృద్భి రాపూర్య యత్నతః ॥ ౩౨
పునశ్చ తత్పురం ప్రాయాద్వజ్రోఽపి ధనతృష్ణయా ।
ఏవం బహుధనం హృత్వా నిచిక్షేప మహీతలే ॥ ౩౩
కిరాతోఽపి గృహం ప్రాప్య బభాషే ముదితః ప్రియామ్ ।
మయా కాష్ఠం సమాహర్తుం గచ్ఛతా పథి నిర్జనే ॥ ౩౪
లబ్ధం ధనమిదం భీరు సమాదత్స్వ ధనార్థిని ।
తచ్ఛ్రుత్వా తత్సమాదాయ నిధాయాభ్యన్తరే తతః ॥ ౩౫
చిన్తయన్తీ తతో వ్యాధ మిదం వచన మబ్రవీత్ ।
నిత్యం సఞ్చరతే విప్రో మామకానాం గృహేషు యః ॥ ౩౬
మాం విలోక్యైవ మచిరా ద్బహుభాగ్యవతీ భవేత్ ।
చాతుర్వర్ణ్యాసు నారీషు సేయం చేద్రాజవల్లభా ॥ ౩౭
కింతు భిల్లే కిరాతే చ శైలూషే చాన్త్యజాతికే ।
లక్ష్మీ ర్న తిష్ఠతి చిరం శాపా ద్వల్మీకజన్మనః ॥ ౩౮

తథాపి బహుభాగ్యానాం పుణ్యానామపి పాత్రిణీ ।
దృష్టపూర్వం తు తద్వాక్యం న కదాచిద్వృథా భవేత్ ॥
అథవాత్మప్రయాసేన కృచ్ఛ్రాద్యల్లభ్యతే ధనమ్ ।
తదేవ తిష్ఠతి చిర మన్యద్గచ్ఛతి కాలతః ॥ ౬౦
స్వయ మాగతవిత్తం తు ధర్మార్థే వినియోజయేత్ ।
కురుష్వ తేన తస్మాత్త్వం వాపీకూపాదికాశ్శుభాః ॥ ౬౧
ఇతి తద్వచనం శ్రుత్వా భావిభాగ్యప్రచోదితః ।
బహూదకయుతం దేశం తత్రతత్ర వ్యలోకయత్ ॥ ౬౨
నిర్మమేఽథ మహేంద్రాద్రిస్య ప్రాగ్భాగే విమలోదకమ్ ।
సుబహుద్రవ్యసంసాధ్యం తటాకం చాక్షయోదకమ్ ॥ ౬౩
దత్తేషు కర్మకారిభ్యో నిఖిలేషు ధనేషు చ ।
అసంపూర్ణంతు తత్కర్మ దృష్ట్వా చిన్తాకులోఽభవత్ ॥ ౬౪
తం చోరం వజ్రనామాన మజ్ఞాతోఽనుచరామ్యహమ్ ।
తేనైవ బహుధా క్షిప్తం ధనం భూరి మహీతలే ॥ ౬౫
స్తోకం స్తోకం హరిష్యామి తత్ర తత్ర ధనం బహు ।
ఇతి నిశ్చిత్య మనసా తేనాజ్ఞాత స్తమన్వగాత్ ॥ ౬౬
తస్మైవాహృత్య తద్ద్రవ్యం తేన సేతు మపూరయత్ ।
మధ్యే జలం కృతం తేన ప్రాసాదమపి శార్ఙ్గిణః ॥ ౬౭
తత్తటాక మభూద్దివ్య మశోషితజలం మహత్ ।
సేతుమధ్యే చకారాగ్ర్యం శఙ్కరాయతనంమహత్ ॥ ౬౮
కాననం చ క్షయం నీతం బహుసత్వసమాకులం ।
తేనాగ్ర్యాణి మహార్హాణి క్షేత్రాణ్యపి చకార సః ॥ ౬౯

దేవతాభ్యో ద్విజేభ్యశ్చ ప్రాదాత్తాని విభజ్యసః ।
బ్రాహ్మణాంశ్చ సమామన్త్ర్య దేవరాతముఖా న్నృపాన్ ॥
సంతోష్య వస్త్రహేమాద్యై రిదం వచన మబ్రవీత్ ।
క్వాహం వీరదన్తాఖ్యః కిరాతః కాష్ఠవిక్రయీ ॥ ౧౦౧
క్వ వా మహాసేతుబన్ధః క్వ దేవాలయకల్పనా ।
క్వ వా క్షేత్రాణి క్లృప్తాని బ్రాహ్మణాయతనానిచ ॥ ౧౦౨
కృపయైవ కృతం సర్వం భవతాం భూసురోత్తమాః ।
ప్రతిగృహ్య భవన్తో మే క్షేత్రాణ్యాయతనానిచ ॥ ౧౦౩
కృతార్థం కురుత క్షిప్రం మాదృశాం హి గతి ర్ద్విజాః ।
ప్రతిగృహ్య తథైవైత ద్దేవరాతముఖాద్విజాః ॥ ౧౦౪
ద్విజవర్మేతి నామాస్మై తస్యై శీలవతీతి చ ।
చక్రు స్సంతుష్టమనసో మహాత్మానో మహాజనః ॥ ౧౦౫
తేషాం సంరక్షణార్థాయ బన్ధుభి స్సహితో వశీ ।
తత్రైవ వసతిం చక్రే ముదితో భార్యయా సహ ॥ ౧౦౬
పురోహితాభిధానేన దేవరాతపురం త్వితి ।
నామ చక్రే పురస్యాస్య తోషయన్నఖిలా న్ద్విజాన్ ॥ ౧౦౭
తతః కాలవశం ప్రాప్తో ద్విజవర్మా జ్ఞనాసఖః ॥
యమస్య బ్రహ్మణో విష్ణో ర్దూతా రుద్రస్య చాగతాః ॥
అన్యోన్య మభవ త్తేషాం యుద్ధం దేవాసురోపమమ్ ।
అత్రాన్తరే సమాగత్య నారదో వాక్యమబ్రవీత్ ॥ ౧౦౮
మాకుర్వన్తు మిథో యుద్ధం శృణ్వన్తు వచనం మమ ।
అయం కిరాత శ్శౌర్యేణ సేతుబన్ధం పురాకరోత్ ॥ ౧౦౯

వాయుభూతశ్చరే ద్దేహో యావద్ద్రివ్యవతో మృతిః ।
స బహుభ్యో హరేద్ద్రివ్యం తేషాం యావ త్తథామృతిః ।
గతేష్వఖిలదూతేషు శ్రుత్వా నారదభాషితమ్ ।
చచార ద్వాదశాబ్దంతు వాయుభూతోఽ న్తరిక్షగః ॥ ౧౧౨
భార్యాం తస్యాహ స ముని స్తవ దోషో న కించన ।
త్వయా కృతేన పుణ్యేన బ్రహ్మలోక మితో వ్రజ ॥ ౧౧౩
వాయుభూతం పతిం దృష్ట్వా నేచ్ఛత్స్త్రీ బ్రహ్మమన్దిరమ్ ।
నిర్వేదం పరమాపన్నా మునిమేన మభాషత ॥ ౧౧౪
వినా పతి మహం తేన న గచ్ఛేయం పితామహమ్।
ఇహ స్థాస్యే పతిర్యావ త్స్వదేహం లభతే పునః ॥ ౧౧౫
తతస్తు యా గతి స్తస్య తా మేవానుచరామ్యహమ్ ।
పరిహారోఽథ వా కింతు మయా కార్యంతు. తేన వా ॥ ౧౧౬
ఇతి తస్యా వచ శ్శ్రుత్వా ప్రీతః ప్రాహ తపోధనః ॥
బోగార్థకం శరీరం తు పత్యుః కర్మకరం తవ ॥ ౧౧౭
మమ ప్రభావాద్భవితా పరిహారం వదామిచ ।
నిరాహారా మహాతీర్థే స్నాత్వా నిత్యం హి సామ్బకమ్ ॥
పూజయిత్వా శివం భక్త్యా కన్దమూలఫలాశనా ।
ధ్యాత్వా హృది మహేశానం శతరుద్రమనుం జపేత్ ॥
బ్రహ్మహా ముచ్యతే పాపై రష్టోత్తర సహస్రతః ।
పాపై రన్యైశ్చ సకలై ర్ముచ్యతే నాత్ర సంశయః ॥ ౧౨౦
ఇత్యాదిశ్య దదౌ తస్యై రుద్రాధ్యాయం తపోధనః ।
అనుగృహ్యేతి తాం నారీం తత్రైవా న్తరధీయత ॥ ౧౨౧

భర్తుః ప్రియార్థే సంకల్ప్య జజాప పరమం మనుమ్ ।
విముక్త స్తేయదోషేణ పూర్వదేహ మవాప సః ॥ ౧౨౨
తతో వజ్రాభిధశ్చోరః కాలధర్మ ముపాగతః ।
అన్యే తద్ద్రవ్యవన్తోఽపి కాలధర్మ ముపాగతాః ॥ ౧౨౩
యమస్తు తాం త్సమాహూయ వాక్యమేత దువాచహ ।
భవద్భిస్తు కృతం పాపం దైవాత్సుకృతమప్యభూత్ ॥ ౧౨౪
కిమిచ్ఛత ఫలం భోక్తుం దుష్కృతస్య శుభస్య వా ।
ఇది తస్య వచశ్శ్రుత్వా ప్రోచు ర్వజ్రాదికా స్తతః ॥ ౧౨౫
సుకృతస్య ఫలం త్వాదౌ పశ్చాత్పాపస్య భుజ్యతే ।
పున రాహ యమో యూయం పుత్రమిత్రకళత్రకైః ॥ ౧౨౬
ఏతస్యైవ బలాత్సర్వే త్రిదివం గచ్ఛత ద్రుతమ్ ।
తేఽధిరుహ్య విమానాగ్ర్యం ద్విజవర్మాణ మాశ్రితాః ॥ ౧౨౭
యథోచితఫలోపేతా స్త్రిదివం జగ్ము రఞ్జసా ॥
ద్విజవర్మాఖిలాన్లోకా నతీత్య ప్రమదాసఖః ॥ ౧౨౮
గాణాపత్య మనుప్రాప్య కైలాసేఽద్యాపి మోదతే ।

ఇన్ద్రః :—

తారతమ్య విభాగం చ కథయస్వ మహామతే ॥ ౧౨౯
సేతుబన్ధాదికానాం చ పుణ్యానాం పుణ్యవర్ధన ॥

బృహస్పతిః :—

పుణ్యస్యార్ధఫలం ప్రాప ద్విజవర్మా మహాయశాః ॥ ౧౩౦
వజ్రః ప్రాప్త స్తదర్ధం తు తదర్ధేన యుతాః పరే ।
మనోవాక్కాయచేష్టాభి శ్చతుర్థా క్రియతే క్రియా ॥ ౧౩౧
వినశ్యేత్తేన తేనైవ కృతై స్తత్పరిహారకైః ।

ఇన్ద్రః :—

ఆసవస్య తు కిం రూపం కో దోషః కశ్చవా గుణః ॥ ౧౩౨

అన్నదోషకరం కిం తు తన్మే విస్తరతో వద ॥

బృహస్పతిః :—

పైష్టికం తాళజం క్షైరం మాధూకం గుడసమ్భవమ్ । ౧౩౩

క్రమాన్న్యూనతరం పాపం తదర్ధార్ధార్ధత స్తథా ।

వర్జ్య మాద్యం సదా సర్వై రాద్యయుగ్మం నృప స్త్యజేత్ ॥

తృతీయమపి వైశ్యస్తు శూద్రో ప్యాద్యద్వయం తథా ।

తృతీయాదిత్రివర్ణానా మాసవం పేయ ముచ్యతే ॥ ౧౩౫

స్త్రీణామపి తృతీయాది పేయం స్యాద్బ్రాహ్మణీం వినా ।

పతిహీనా చ కన్యా చ త్యజే దృతుమతీ తథా ॥ ౧౩౬

అథ భర్తృసన్నిధౌ నారీ మద్యం పిబతి లోలుపా ।

ఉన్మాదినీతి సా ఖ్యాతా తాం త్యజే దస్త్యజామివ ॥ ౧౩౭

దశాష్టషట్చతస్రస్తు ద్విజాదీనా మఘం భవేత్ ।

స్త్రీణా మఘం తదర్ధం స్యా త్పాదం స్యా ద్భర్తృసఙ్గమే ॥

మద్యం పీత్వా ద్విజో మోహాత్కృచ్ఛ్రంచాన్ద్రాయణంచరేత్ ।

జపేచ్చాయుతగాయత్రీం జాతవేదస మేవవా ॥ ౧౩౯

అమ్బికాహృదయం వాపి జపేచ్ఛుద్ధో భవే న్నరః ।

తృతీయాదిత్రివర్ణానాం ద్విజాదర్ధార్ధతః క్రమాత్ ॥ ౧౪౦

స్త్రీణా మర్ధార్ధక్ల్‌ప్తిస్స్యా త్కారయేద్వా ద్విజైరపి ।

అన్తర్జలే సహస్రం వా జపేచ్ఛుద్ధి మవాప్నుయాత్ ॥ ౧౪౧

చక్రీ కిరాత కైవర్త కర్మకారాది యోషితః ॥
శుద్ధస్స్యా ద్ద్వాదశాహేన పరాశక్త్యర్చనేన చ ।
అన్త్యజాం బ్రాహ్మణో గత్వా ప్రమాదా దబ్దత శ్శుచిః ॥
దేవదాసీ బ్రహ్మదాసీ స్వదాసీ శూద్రదాసికా ।
దాస్య శ్చతుర్విధాః ప్రోక్తా ద్వే చాద్యే క్షత్రియాసమే ॥
అన్యా వైశ్యాంగనాతుల్యా తదన్యా హీనజాతివత్ ।
ఆత్మదాసీం ద్విజో మోహా దుక్తార్థం దోష మాప్నుయాత్ ॥
స్వస్త్రీ మృతుమతీం గత్వా ప్రాజాపత్యం చరే ద్వ్రతమ్ ।
ద్విగుణేన పరాం నారీం చతుర్భిః క్షత్రియాఙ్గనామ్॥ ౧౩
అష్టభి ర్వైశ్యనారీం చ శూద్రాం షోడశభి స్తథా ।
ద్వాత్రింశతా సంకరజాం వేశ్యాం శూద్రామినాచరేత్ ॥
రజస్వలాం తు యో భార్యాం మోహాత్తో గన్తుమిచ్ఛతి ।
స్నాత్వాన్యవస్త్రసంయుక్త ఉక్తార్ఘేనైవ శుద్ధ్యతి ॥ ౧౪
ఉపోష్య దిన మాసాయం స్నాత్వా దేవీం ప్రపూజయేత్ ।
తథైవాన్యాఙ్గనాం గత్వా తదుక్తార్ఘం సమాచరేత్ ॥ ౧౫
పిత్రో రనుజ్ఞయా కన్యాం యో గచ్ఛేద్విధినా వినా ।
త్రిరాత్రోపోషణా చ్ఛుద్ధి స్తామేవోద్వాహయే త్తతః ॥ ౧౬
కన్యాగన్తా తు యోన్యస్మై దత్తాం పశ్చాత్తు గచ్ఛతి ॥
పిత్రో రనుజ్ఞయా సార్ధం త్రిదినేన విశుద్ధ్యతి ॥ ౧౭
జ్ఞాతః పితృభ్యాం యో మాసం కన్యాభావేతు గచ్ఛతి ।
అన్యోఢాం తాం తతో గత్వా ప్రాణాయామ శతేన తు ॥ ౧౮

ఏకేన సఙ్గతాం జ్ఞాత్వా యోఽన్యస్మై సంప్రయచ్ఛతి ।
వృషల స్స తు విజ్ఞేయః సర్వకర్మబహిష్కృతః ॥ ౨౦
జ్ఞాతః పితృభ్యాం యో గత్వా పరోఢాం తద్వినాశనే ।
విధవా జాయతే సేయం పూర్వగన్తార మాప్నుయాత్ ॥ ౨౧
అనుగ్రహాద్ద్విజాతీనా ముద్వాహవిధినా తతః ।
తయా కర్మాణి కుర్వీత శ్రౌతస్మార్తాదికాని చ ॥ ౨౧
అనుగ్రహాద్ద్విజాతీనా ముద్వాహవిధినా తతః ।
తయా కర్మాణి కుర్వీత శ్రౌతస్మార్తాదికాని చ । ౨౨
ఆదా వుద్వాహితా వాపి తద్వినాశేఽన్యసఙ్గతా ।
భోగైకసాధనా సా తు న యోగ్యాఖిలకర్మసు ॥ ౨౩
పిపీలికాన్తం బ్రహ్మాద్యం జగత్స్థావరజఙ్గమమ్ ।
పఞ్చభూతాత్మకం ప్రోక్తం వపు ర్వాసనయాన్వితమ్ ॥ ౨౪
జన్మాద్యాహారమదన నిద్రానిష్టం చ సర్వదా ।
ఆహారం తు వినా ఽస్తు రాహారో మదన స్మృతః ॥ ౨౫
దుస్సహో మదన స్తస్మా త్సర్వేషాం ప్రాణినామపి ।
పున్నారీ రూపవత్కృత్వా మదనేన స విశ్వసృట్ ॥ ౨౬
ప్రవృత్తి మకరో దాదా సృష్టిస్థితిలయాత్మికామ్ ।
*తత్ప్రవృత్త్యా ప్రవర్తన్తే తన్నివృత్త్యాఽక్షయాం గతిం ॥ ౨౭
ప్రవృత్త్యాపి తథా ముక్తి ర్నివృత్త్యా యా సమీరితా ।
తద్రహస్యం తథోపాయం శృణు వక్ష్యామి సామ్ప్రతం ॥ ౨౮

---

*ప్రవృత్త్యైవ తథా ముక్తిం ప్రాప్నుయుః కేవ ధీయుతాః

సర్వాత్మకో వాసుదేవః పురుషస్తు పురాతనః ।
ఇయం హి మూలప్రకృతి ర్లక్ష్మీస్సర్వజగత్ప్రసూః ॥ ౨౯
పఞ్చపఞ్చాత్మతత్త్వస్థం మైథునం క్రియతేతరాం ।
ఏతన్మన్త్రానుభావ స్స్యాన్మథనా క్రియతే యది ॥ ౩౦
తావుభౌ పుణ్యకర్మాణౌ న దోషో విద్యతే తయోః ।
ఇయ మమ్బా జగద్ధాత్రీ పురుషోహం సదా శివః ॥ ౩౧
పఞ్చవింశతితత్త్వానాం ప్రీతయే మథ్యతేఽధునా ।
ఏతన్మన్త్రానుభావ స్స్యాన్మథనా క్రియతే యది ॥ ౩౨
తావుభౌ పుణ్యకర్మాణౌ న దోషో విద్యతే తయోః ।
ఇదం చ శృణు దేవేన్ద్ర రహస్యం పరమం మహత్ ॥ ౩౩
సర్వేషామేవ పాపానాం యౌగపద్యేన నాశనం ।
భక్తిశ్రద్ధాసమాయుక్త స్స్నాత్వా స్వస్థలసంస్థితః ॥ ౩౪
అష్టోత్తరసహస్రం తు జపేత్పఞ్చదశాక్షరీం ।
ఆరాధ్య చ పరాం శక్తిం ముచ్యతే సర్వకిల్బిషైః ॥ ౩౫
తేన నశ్యన్తి పాపాని కల్పకోటికృతాన్యపి ।
సర్వాపద్భ్యో విముచ్యేత సర్వాభీష్టం చ విన్దతి ॥ ౩౬

ఇన్ద్రః —

భగవం త్సర్వధర్మజ్ఞ సర్వభూతహితే రత ।
సంయోగజస్య పాపస్య విశేషం వక్తుమర్హసి ॥ ౩౭

బృహస్పతిః —

సంయోగజం తు యత్పాపం తచ్చతుర్ధా నిగద్యతే ।
కర్తా ప్రధానః సహకృన్నిమిత్తోఽనుమతః క్రమాత్ । ౩౮

అభోజ్యవస్తువిచారః

క్రమాద్దశాంశతోఽఘం స్యా చ్ఛుద్ధిః పూర్వోక్తమార్గతః ।
మద్యం కలంజం నిర్యాసం ఛత్రాకం గృంజనం తథా ॥ ౩౯
లశునం చ కళింగం చ మహాకోశాతకీ తథా ।
బిమ్బా లిఙ్గీ కైరవం చ హస్తినీ శిగ్రుబిమ్బికా । ౪౦
ఔదుమ్బరం చ వార్తాకం కతకం బిల్వమారికా ।
క్రమాద్దశగుణం న్యూన మఘ మేషాం వినిర్దిశేత్ ॥ ౪౧
పుర గ్రామాజ్ఞవేశ్యాజ్ఞవేశ్యోపాయనవిక్రయీ ।
సేవక స్స్వపురస్థశ్చ కు గ్రామస్థోఽభిశస్తకః ॥ ౪౨
వైద్యో వైఖానస శ్శాఖీ నారీజీవోఽన్నవిక్రయీ ।
శస్త్రజీవీ పరివ్రాట్చ వైదికాచార నిస్పృహః ॥ ౪౩
క్రమాద్దశగుణో న్యూన మేషాం పక్వోదనే భవేత్ ।
స్వదత్తం తైలసంస్పృష్టం తు హ్యుచ్ఛిష్టే పాద మాచరేత్ ॥ ౪౪
బ్రహ్మక్షత్రవిశాం చైవ సచ్ఛూద్రాణాం యదోదనమ్ ।
తైలపక్వ మదృష్టం చ భుఙ్క్తా న్పాద మఘం భవేత్ ॥ ౪౫
ద్విజన్మదాసీస్పృష్టం చ తయా దృష్టే తదర్ధకం ।
వైశ్యాయా స్తు త్రిపాదం స్యా త్తయా దృష్టే తదోదనే ॥ ౪౬
శూద్రవశ్యాచ్చ గోపాన్నం వినా గవ్యచతుష్టయం ।
తైలాజ్యగుడసంయుక్తం పక్వం నైశ్యా న్నదుష్యతి ॥ ౪౭
వైశ్యతో బ్రాహ్మణీ దృష్టా తయా దృష్టే న కిఞ్చన ।
బ్రువస్యాన్నం ద్విజోభుక్త్వా ప్రాణాయామశతం జపేత్ ॥ ౪౮

అథవాన్తర్జలే జప్త్వా ద్రుపదాం వా త్రివ్యాహృతిమ్ ।
ఇదం విష్ణు త్ర్యంబకం వా తత్రైవాన్తర్జలే జపేత్ ॥ ౪౯
స్త్రీ భుక్త్వా తు బ్రువన్నాన్న మేకాద్యా న్భోజయేద్ద్విజాన్।
ఉపోష్య రజనీ మేకాం తతః పాపా ద్విశుద్ధ్యతి ॥ ౫౦
అథవా ప్రోక్షయే దన్న మబ్లిఙ్గైః పావమానికైః !
అన్నసూక్తం జపిత్వాతు భృగుస్తై వారుణీతి చ ॥ ౫౧
బ్రహ్మార్పణమితి శ్లోకం జప్త్వా భుక్త్వా న దోషభాక్ ।
ఇదం విష్ణురితి మన్త్రేణ సప్తవారాభిమన్త్రితమ్ ॥ ౫౨
సోఽహం భావేన తద్ధ్యాత్వా భుక్త్వా దోషై ర్నలిప్యతే।
అథవా శఙ్కరం ధ్యాయేజ్జప్త్వా వై త్ర్యంబకం తథా ॥ ౫౩
సోఽహం భావేన తద్భుక్త్వా నాన్నదోషైః ప్రలిప్యతే ।
ఇదం రహస్యం దేవేన్ద్ర శృణుష్వ వచనం మమ ॥ ౫౪
ధ్యాత్వా దేవీం పరాం శక్తిం జప్త్వా పఞ్చదశాక్షరీమ్ ।
తన్నివేదితబుద్ధ్యా వా యోఽశ్నాతి ప్రత్యహం ద్విజః ॥ ౫౫
నాస్యాన్న దోషజం కించిన్న దారిద్ర్యభయం తథా ।
నవ్యాధిజం భయం తస్య న చ శత్రుభయం తథా ॥ ౫౬
జపతో ముక్తిరేవాస్య సదా సర్వత్ర మఙ్గళమ్ ।
ఏతత్తే కథితం శక్ర పాపానామపి విస్తరమ్ ॥
ప్రాయశ్చిత్తం తథా తేషాం కిమన్యచ్ఛ్రోతు మిచ్ఛసి ॥ ౫౭

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డపురాణే ఉత్తరఖణ్డే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే అగమ్యాగమనాదితత్ప్రాయశ్చిత్తాది కథనం నామ తృతీయోఽధ్యాయః

4)

బృహస్పతింప్రతి ఇన్ద్రకృత స్వాపదుత్పత్తితత్ప్రాయశ్చిత్త ప్రశ్నః

ఇన్ద్రః :—

భగవం త్సర్వధర్మజ్ఞ త్రికాలజ్ఞానవిత్తమ ।
దుష్కృతం చ ప్రతీకారం భవతా సమ్యగీరితమ్ ॥ ౧
కేన కర్మవిపాకేన మమాపదియ మాగతా ।
ప్రాయశ్చిత్తం చ కిం తస్య వదస్వ వదతాం వర ॥ ౨

బృహస్పతిః :—

కశ్యపస్య సుతో జజ్ఞే దిత్యాం దనురితి స్మృతః ॥
కన్యా రూపవతీ నామ ధాత్రే తాం ప్రదదా పితా ॥ ౩
తస్యాః పుత్ర స్తతో జాతో విశ్వరూపో మహాద్యుతిః ।
నారాయణపరో నిత్యం వేదవేదాఙ్గపారగః ॥ ౪
తతో దైత్యేశ్వరో వవ్రే భృగుపుత్రం పురోహితమ్ ।
భవా నవికృతో రాజ్యే దేవానామపి వాసవః ॥ ౫
భవతా సహ దేవైస్తు పౌరోహిత్యార్థ మాదరాత్ ।
ప్రార్థితో విశ్వరూపస్తు బభూవ తపతాం వరః ॥ ౬
స్వస్రీయో దానవానాం తు దేవానాం చ పురోహితః ।
నాత్యర్థ మకరోద్వైరం దేవేష్వపి మహాతపాః ॥ ౭
బభూవతు స్తుల్యబలౌ తథా దైత్యేన్ద్రవాసవౌ ।
తత స్త్వం కుపితో రాజ న్స్వస్రీయం దానవేశితుః ॥ ౮
హంతు మిచ్ఛన్నగాచ్ఛాశు తపసస్సాధనం వనమ్ ।

తపూసనస్థం మునిభి స్త్రిశృఙ్గమివ పర్వతమ్॥ ౯
త్రయీముఖరదిగ్భాగం బ్రహ్మానందైకనిష్ఠితమ్ ।
సర్వభూతహితం తం తు మత్వాఽరే రనుకూలినమ్ ॥ ౧౦
శిరాంసి యాగపద్యేన ఛిన్నాన్యస్య త్వయైవతు ।
తేన పాపేన సంయుక్తః పీడితశ్చ ముహుర్ముహుః ॥ ౧౧
తతో మేరుగుహాం గత్వా బహూన్యబ్దాని సంస్థితః ।
తత స్తస్య వధం శ్రుత్వా ధాతాతు మునివాక్యతః ॥ ౧౨
పుత్రశోకేన సంతప్త స్త్వాం శశాప రుషాన్వితః ।
నిశ్రీకో భవతు క్షిప్రం మమ శాపేన వాసవః ॥ ౧౩
అనాయకా స్తతో దేవా విషణ్ణా దైత్యపీడితాః ।
గత్వాతు బ్రహ్మసదనం నత్వా తద్వృత్త మూచిరే ॥ ౧౪
తతస్తు చిన్తయామాస తత స్తస్య ప్రతిక్రియామ్ ।
తస్య ప్రతిక్రియాం వేత్తుం న శశా కాత్మభూ స్తదా ॥ ౧౫
తతో దేవైః పరివృతో నారాయణ ముపాగమత్ ।
నత్వా స్తుత్వా తు సర్వజ్ఞ స్తద్వృత్తాన్తం వ్యజిజ్ఞపత్ ॥ ౧౬
విచిన్త్య సోఽపి బహుధా కృపయా లోకనాయకః ।
తదఘం తు త్రిధా భిత్త్వా త్రిషు స్థానే ష్వథార్పయత్ ॥ ౧౭
స్త్రీషు భూమ్యాం చ వృక్షేషు తేషామపి దదౌ వరం ।
తథా భర్తృసమాయోగం పుత్రావాప్తి మృతుష్వపి ॥ ౧౮
ఛిన్నే పునర్భవత్వంతు సర్వేషామపి శాఖినాం ।
ఖాతపూర్తిం ధరణ్యాశ్చ ప్రదదౌ మధుసూదనః ॥ ౧౯

తేమ్యఘుం ప్రబభూవాశు రజో నిర్యాస మూషరం ।
నిర్గతో గహ్వరాత్తస్మా త్వమిన్ద్రో దేవనాయకః ॥ ౨౦
రాజ్యం శ్రియం చ సంప్రాప్తః ప్రసాదా త్పరమేష్ఠినః ॥
తేనైవ సాన్త్వితో ధాతా జగాదచ జనార్దనం॥ ౨౧
మమ శాపో వృథా న స్యా దస్తు కాలాన్తరే మునే ।
భగవాం స్తద్వచః శ్రుత్వా మునే రమితేజసః ॥ ౨౨
ప్రహృష్టో భావికార్యజ్ఞ స్తూష్ణీ మేవం తదా యయౌ ।
ఏతావన్త మిమం కాలం త్రిలోకీం పాలయ న్భవాన్ ॥ ౨౩
ఐశ్వర్యమదమత్తత్వా త్కైలాసాద్రి మపీడయత్ ।
సర్వజ్ఞేన శివేనాథ ప్రేరితో భగవా న్మునిః ॥ ౨౪
దూర్వాసా స్త్వన్మదభ్రంశం కర్తుకామ శ్శశాప హ ।
ఏకమేవ ఫలం జాత ముభయో శ్శాపయోరపి ॥ ౨౫
అధునా పశ్య నిశ్శ్రీకం త్రైలోక్యం సమజాయత ।
న యజ్ఞా స్సంప్రవర్తన్తే న దానాని చ వాసవ ॥ ౨౬
న యమా నాపి నియమా న తపాంసి చ కుత్రచిత్ ।
విప్రా స్సర్వేపి నిశ్శ్రీకా కాలోపహతచేతసః ॥ ౨౭
నిస్సత్వా ధైర్యహీనాశ్చ నాస్తికాః ప్రాయశోఽభవన్ ।
నిరౌషధిరసా భూమి ర్నిర్వీర్యా జాయతేతరామ్ ॥ ౨౮
భాస్కరో ధూసరాకార శ్చన్ద్రమాః కాన్తివర్జితః ।
నిస్తేజస్కో హవిర్భోక్తా మరు ద్ధూళిమయాకృతిః ॥ ౨౯

న ప్రసన్నా దిశాం భాగా నభో నైవచ నిర్మలమ్ ।
దుర్బలా దేవతా స్సర్వా విభా స్త్వన్యాదృశా ఇవ ॥ ౩౦
వినష్టప్రాయమేవాసీ త్త్రైలోక్యం సచరాచరమ్ ।

హయగ్రీవః :—

ఇత్థం కథయతో రేవం బృహస్పతిమహేన్ద్రయోః ॥ ౩౧
మలకాద్యా మహాదైత్యా దేవలోకం బబాధిరే !
నన్దనోద్యాన మఖిలం చిచ్ఛిదు ర్బలగర్వితాః ॥ ౩౨
ఉద్యానపాలకాం త్సర్వా నాయుధై స్సమతాడయన్ ।
ప్రాకార మభిపాత్యైవ ప్రవిశ్య నగరా న్తరమ్ ॥ ౩౩
మన్దిరస్థాం త్సురాం త్సర్వా నత్యర్థం పర్యపీడయన్ ।
ఆజహ్రు రప్సరోరత్నా న్యశేషాణి మదోద్ధతాః ॥ ౩౪
తతో దేవా స్సమస్తాశ్చ చక్రన్దు ర్భృశబాధితాః ।
తాదృశం ఘోష మాకర్ణ్య వాసవః ప్రోజ్ఝితాసనః ॥ ౩౫
సర్వై రనుగతో దేవైః పలాయనపరోఽభవత్ ।
బ్రాహ్మం ధామ సమభ్యేత్య విషణ్ణవదనో వృషా ॥ ౩౬
యథావ త్కథయామాస నిఖిలం దైత్యచేష్టితమ్ ।
విధాతాపి తదాకర్ణ్య సర్వదేవసమన్వితః ॥ ౩౭
హతశ్రీకం హరిహయ మాలోక్యేద మువాచ హ ।
ఇన్ద్ర ! త్వ మఖిలై ర్దేవై ర్ముకున్దం శరణం వ్రజ ॥ ౩౮
దైత్యారాతి ర్జగత్కర్తా స తే శ్రేయో విధాస్యతి ।
ఇత్యుక్త్వా తేన సహితః స్వయం బ్రహ్మా పితామహః ॥ ౩౯

సమస్తదేవసహితః క్షీరోదధి ముపాయయా ।
అథ బ్రహ్మాదయో దేవా భగవన్తం జనార్దనం ॥ ౪౦
తుష్టువు ర్వాగ్వరిష్ఠాభి స్సర్వలోకమహేశ్వరం ।
అథ ప్రసన్నో భగవా న్వాసుదేవ స్సనాతనః ॥ ౪౧
జగాద సకలా న్దేవా న్సగద్గదక్షణలమ్పటః ।

శ్రీభగవాన్ :—

భవతాం సన్నిధాస్యామి తేజసైవోపబృంహణం ॥ ౪౨

అ మృ త మ థ న మ్

యదుచ్యతే మయేదానీం యుష్మాభి స్తద్విధీయతాం ।
ఓషధిప్రవరా స్సర్వాః క్షిపత క్షీరసాగరే ॥ ౪౩
అసురైరపి సన్థాయ తథా నే వచసేరితమ్ ।
మన్థానం మన్దరం కృత్వా యోక్త్రం కృత్వా తు వాసుకిం ॥
మయి స్థితే సహాయేతు మథ్యతా మమృతం సురాః !
సమస్త దానవాశ్చాపి వక్తవ్యా స్సాన్త్వపూర్వకం ॥ ౪౫
సామాన్యమేవ యుష్మాక మస్మాకం చ ఫలం త్వితి ॥
మథ్యమానే తు దుగ్ధాబ్ధౌ సమ్యగుత్పద్యతే సుధా ॥ ౪౬
తత్పానా ద్బలినో యూయ మమర్త్యాశ్చ భవిష్యథ ।
యథా దైత్యాస్తు పీయూషం నైతత్ప్రాప్స్యంతి కించన ॥ ౫౦
కేవలం క్లేశవన్తశ్చ కరిష్యామి తథాహ్యహం ।
ఇతి శ్రీవాసుదేవేన కథితా నిఖిలా స్సురాః ॥ ౪౮

సన్థానం సకలై ర్దైత్యైః కృతవన్త స్తపోధన ।
నానావిధౌషధిగణం సమానీయ సురాసురాః ॥ ౪౯
క్షీరాబ్ధిపయసి క్షిప్త్వా చన్ద్రికాధికనిర్మలే ॥
మన్థానం మన్దరం కృత్వా కృత్వా యోక్త్రం చ వాసుకిమ్ ॥
ప్రారేభిరే ప్రయత్నేన మథితుం పరమామృతమ్ ।
వాసుకేః పుచ్ఛభాగే తు సహితా స్సర్వదేవతాః ॥ ౫౧
పూర్వభాగేతు దైతేయా నియుక్తా స్తత్ర శౌరిణా ।
బలవన్తోపి దైత్యా స్తన్ముఖోత్థ విషపావకైః ॥ ౫౨
నిర్దగ్ధవపుష స్సర్వే నిస్తేజస్కా స్తదాభవన్ ।
పుచ్ఛదేశేతు కర్షన్తో ముహు రాప్యాయితా స్సురాః ॥ ౫౩
అనుకూలేన వాతేన కృష్ణేన ప్రేరితేన తే ।
ఆదికూర్మాకృతి శ్శ్రీమా న్మధ్యే క్షీరపయోనిధేః ॥ ౫౪
భ్రమతో మన్దరాద్రే స్తు తస్యాధిష్ఠానతా మగాత్ ।
మధ్యే చ సర్వదేవానాం రూపేణాన్యేన మాధవః ॥ ౫౫
చకర్ష వాసుకిం వేగా ద్దైత్యమధ్యేఽపరేణచ
బ్రహ్మరూపేణ తం శైల ముపర్యాక్రాన్తవా న్హరిః ॥ ౫౬
అపరేణ చ దేవర్షే! మహతా తేజసా ముహుః ॥
ఉపబృంహితవా న్దేవా న్యేన తే బలశాలినః ॥ ౫౭
తేజసా పునరన్యేన బలాత్కార సహేన సః ॥
ఉపబృంహితవా న్నాగం సర్వశక్తి ర్జనార్దనః ॥ ౫౮
మథ్యమానే తత స్తస్మి న్క్షీరాబ్ధౌ దేవదానవైః ।

కిమేతదితి సిద్ధానాం దివి చిన్తయతాం తదా ॥ ౫౯
ఉత్థితా వారుణీ దేవీ మదాలోలవిలోచనా ।
అసురాణాం పురస్తా త్సా వర్ధమానా వ్యతిష్ఠత ॥ ౬౦
జగృహు ర్నైవ తాం దైత్యా అసురా శ్చాభవం స్తతః ।
సురా న విద్యతే యేషాం త ఏవాసురశబ్దితాః ॥ ౬౧
అథ సా సర్వదేవానా మగ్రత స్సమతిష్ఠత ।
జగృహు స్తాం ముదా దేవా స్సూచితాః పరమేష్ఠినా ॥ ౬౨
సురాగ్రహణతో హ్యేతే దేవాః ప్రాప్తాస్సురాభిధాం ।
ఆవిర్బభూవ పురతః సురభి స్సురపూజితా ॥ ౬౩
ముదం జగ్ము స్తథా దేవా దైతేయా శ్చ తపోధన ।
మథ్యమానే పున స్తస్మి న్క్షీరాబ్ధౌ దేవదానవైః ॥ ౬౪
అత్యర్థసున్దరాకారా ధీరా శ్చాప్సరసాఙ్గనాః ।
ఆవిర్భూతాశ్చ దేవర్షే సర్వలోకమనోహరాః ॥ ౬౫
మథ్యమానే తతో భూయః పారిజాతో మహాద్రుమః ।
ఆవిరాసీ త్స్వగన్ధేన పరితో వాసయ జ్జగత్ ॥ ౬౬
తత శ్శీతాంశు రుదభూ త్తం జగ్రాహ మహేశ్వరః ।
విషజాతం తదుత్పన్నం జగృహు ర్నాగజాతయః ॥ ౬౭
కౌస్తుభాఖ్యం మహారత్న మాదదే తజ్జనార్దనః ।
తత స్స్వపత్రగన్ధేన మదయ న్తీ మహౌషధిః ॥ ౬౮
విజయా నామ సఞ్జజ్ఞే భైరవ స్తా ముపాదదే ।
తతో దివ్యామ్బరధరో దేవో ధన్వన్తరి స్స్వయం ॥ ౬౯

సముత్థితః కరే బిభ్ర దమృతాఢ్యం కమణ్డలుం ।
తతః ప్రహృష్టమనసో దేవా దైత్యాశ్చ సర్వశః ॥ ౨౦
మునయ శ్చాభవం స్తుష్టా స్తదానీం తపసాం నిధే !
తతో వికసితామ్భోజవాసినీ వరదాయినీ ॥ ౨౧
ఉత్థితా పద్మహస్తా శ్రీ స్తస్మా త్క్షీరమహార్ణవాత్ ।
అథ తాం మునయ స్సర్వే శ్రీసూక్తేన శ్రియం పరాం ॥ ౨౨
తుష్టువు స్తుష్టహృదయాః గన్ధర్వాశ్చ జగుః పురః ।
విశ్వాచీప్రముఖా స్సర్వే ననృతు శ్చాప్సరోగణాః ॥ ౨౩
గఙ్గాద్యాః పుణ్యనద్యశ్చ స్నానార్థ ముపతస్థిరే ।
అష్టౌ దిగ్దన్తిన శ్చైవ హేమపాత్రస్థితం జలం ॥ ౨౪
ఆదాయ స్నాపయాంచక్రు స్తాం శ్రియం పద్మవాసినీం ।
తులసీచ సముత్పన్నా పదార్థా నైకజా హరేః ॥ ౨౫
పద్మమాలాం దదౌ తస్యై మూర్తిమా న్క్షీరసాగరః ।
భూషణాని చ దివ్యాని విశ్వకర్మా సమర్పయత్ ॥ ౨౬
దివ్యమాల్యామ్బరధరా దివ్యభూషణభూషితా ।
యయౌ వక్షస్థలం విష్ణో స్సర్వేషాం పశ్యతాం రమా ॥ ౨౭
తులసీ సా ధృతా తేన విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।
పశ్యతిస్మ చ సా దేవీ విష్ణువక్షస్థలాలయా ॥ ౨౮
దేవా స్దయార్ద్రయా దృష్ట్యా సర్వలోకమహేశ్వరీ ॥ ౨౮-౫

ఇతిశ్రీమద్బ్రహ్మాణ్డపురాణే ఉత్తరఖణ్డే లలితోపాఖ్యానే
హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే క్షీరార్ణవమథన
కథనం నామ చతుర్థోధ్యాయః

[5

విష్ణోర్మోహినీరూపావతారః

హయగ్రీవః —

అథ దేవా మహేన్ద్రాద్యా విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ।
అఙ్గీకృతా మహాధీరాః ప్రమోదం పరమం యయుః ॥ ౧
మలకాద్యాస్తు తే సర్వే దైత్యా విష్ణుపరాఙ్ముఖాః ।
సన్త్యక్తాశ్చ శ్రియా దేవ్యా భృశ ముద్వేగ మాగతాః ॥ ౨
తతో జగృహిరే దైత్యా ధన్వన్తరికరస్థితం ।
పరమామృతసారాఢ్యం కలశం కలశోద్భవ ! ౩
అథాసురాణాం దేవానా మన్యోన్యం కలహోఽభవత్ ।
ఏతస్మిన్నన్తరే విష్ణు స్సర్వలోకైకరక్షకః ॥ ౪
సమ్యగారాధయామాస లలితాం స్వైకరూపిణీం ॥
సురాణాం చాసురాణాం చ రణం వీక్ష్య సుదారుణం ॥ ౫
బ్రహ్మా నిజపదం ప్రాప శమ్భుః కైలాసమాస్థితః ।
మలకం యోధయామాస దైత్యానా మధిపం వృషా ॥ ౬
అనుచరైశ్చ సురా స్సర్వే సామ్పరాయ మకుర్వత ।
భగవానపి యోగీన్ద్రి స్సమారాధ్య మహేశ్వరీం ॥ ౭
తదేకధ్యానయోగేన తద్రూప స్సమజాయత ।
సర్వసమ్మోహనీ సా తు సాక్షా చ్ఛృఙ్గారనాయికా ॥ ౮
సర్వశృఙ్గారవేషాఢ్యా సర్వాభరణభూషితా ;
సురాణా మసురాణాం చ నివార్య రణ మద్భుతం ॥ ౯
మన్దస్మితేన దైతేయా న్మోహయన్తీ జగాద హ ।

అలం యుద్ధేన కిం శస్త్రై ర్మర్మస్థానవిభేదిభిః ॥ ౧౦
నిష్ఠురైః కిం వృథాలాపైః కర్ణశోషణహేతుభిః ।
అహమేవాత్ర మధ్యస్థా యుష్మాకం చ దివౌకసాం ॥ ౧౧
యూయం చామీచ నితరా మత్రహి క్లేశభాగినః ।
సర్వేషాం సమమేవాద్య దాస్యామ్యమృతముద్భృతం ॥ ౧౨
మమ హస్తే ప్రదాతవ్యం సుధాపాత్ర మనుత్తమం ।
ఇతి తస్యా వచ శ్శ్రుత్వా దైత్యా స్తద్వాక్యమోహితాః ॥
పీయూషకలశం తస్యై దదు స్తే ముగ్ధచేతసః ।
సా తత్పాత్రం సమాదాయ జగన్మోహనరూపిణీ ॥ ౧౩
సురాణా మసురాణాం చ పృథక్పఙ్క్తిం చకార సా ।
ద్వయోః పంక్త్యోశ్చ మధ్యస్థా తా నువాచ సురాసురాన్ ॥౧౪
తూష్ణీం భవన్తు సర్వేఽపి క్రమశో దీయతేఽమృతం ।
తద్వాక్య మురరీచక్రు స్తే సర్వే సమవాయినః ॥ ౧౫
సా చ సమ్మోహితాశేషలోకా దాతుం ప్రచక్రమే ।
కనత్కనకదర్వీకా క్వణన్మఞ్జులకఙ్కణా ॥ ౧౬
కమనీయవిభూషాఢ్యా కళా సా పరమా బభౌ ।
వామా వామకరామ్భోజే సుధాకలశ ముజ్జ్వలం ॥
దధానా దేవతాపంక్త్యై పూర్వం దర్వ్యా తథాదిశత్ ॥
దిశన్తీ క్రమత స్తత్ర చన్ద్రభాస్కరసూచితం ॥ ౧౯
దర్వీముఖేన చిచ్ఛేద సైంహికేయస్తు మధ్యగం ॥
పీతామృతం శిరోమాత్రం తస్య వ్యోమ జగామ చ। ౨౦

తద్దృష్ట్వా హ్యసురాస్తత్ర తూష్ణీమ్బభూవ తమోహతాః ।
ఏవం క్రమేణ తత్సర్వం విబుధేభ్యో వితీర్య సా ॥ ౨౧
అసురాణాం పురః పాత్రం సా నిధాయ తిరోదధే ।
రిక్తపాత్రం తు తద్దృష్ట్వా సర్వే దైతేయదానవాః ॥ ౨౨
ఉద్వేలం కేవలం క్రోధం ప్రాప్తా యుద్ధచికీర్షయా ।
ఇన్ద్రాదయస్సురాస్సర్వే సుధాపానాద్బలోత్తరాః ॥ ౨౩
దుర్బలైరసురైస్సార్థం సమయుద్ధ్యన్త సాయుధాః ।
తే వధ్యమానాశ్శతశో దానవేన్ద్రాస్సురోత్తమైః ॥ ౨౪
దిగన్తాన్ కతిచిజ్జగ్ముః పాతాళం కతిచిద్యయుః ।
దైత్యం మలక నామానం విజిత్య విబుధేశ్వరః ॥ ౨౫
ఆత్మీయాం శ్రియమాజహ్రే శ్రీకటాక్షసమీక్షితః ।
పునస్సింహాసనం ప్రాప్య మహేన్ద్రస్సురసేవితః ॥ ౨౬
త్రైలోక్యం పాలయామాస పూర్వవత్పూర్వదేవజిత్ ।
నిర్భయా నిఖిలా దేవాస్త్రైలోక్యే సచరాచరే ॥ ౨౭
యథా కామం చరన్తిస్మ సర్వదా హృష్టచేతసః ।
తదా తదఖిలం దృష్ట్వా మోహినీచరితం మునిః ॥ ౨౮
విస్మితః కామచారీతు కైలాసం నారదో గతః ।
నన్దినా చ కృతానుజ్ఞః ప్రణమ్య పరమేశ్వరం ॥ ౨౯
తేన సమ్భావ్యమానస్తు సమావిష్ట స్సమాసతః ।
ఆసనస్థం మహాదేవో మునిం స్వేచ్ఛావిహారిణం ॥ 30
పప్రచ్ఛ పార్వతీజాని రచ్ఛస్ఫటికసన్నిభః ।

భగవం త్సర్వవృత్తజ్ఞ పవిత్రీకృతవిష్టప॥ ౩౧
కలహప్రియ దేవర్షే కిం వృత్తం తత్ర నాకినాం।
సురాణా మసురాణాం వా విజయ స్సమజాయత॥ ౩౨
కింవా ప్యద్భుతవృత్తాన్తం విష్ణునా వాపి కిం కృతం।
ఇతి పృష్టో మహేశేన నారదో మునిసత్తమః॥ ౩౩
ఉవాచ విస్మయావిష్టః ప్రసన్న వదనేక్షణః॥
సర్వం జానాసి భగవం త్సర్వజ్ఞోఽసి యత స్తతః॥ ౩౪
తథాపి పరిపృష్టేన మయా తద్వక్ష్య తేఽధునా।
తత్రాదృశే చ సమరే సతి దైత్యదివౌకసాం॥ ౩౫
ఆదినారాయణ శ్శ్రీమా న్మోహినీరూప మాదదే।
తాముదారవిభూషాఢ్యాం మూర్తాం శృఙ్గారదేవతాం॥ ౩౬
సురాసురా స్సమాలోక్య విరతా స్సమరోద్యమాత్।
తన్మాయామోహితా దైత్యా స్సుధాపాత్రం చ యాచితాః॥
కృత్వా తామేవ మధ్యస్థా మర్పయామాసు రంజసా।
తథా దేవీ తదాదాయ మన్దస్మిత మనోహరా॥ ౩౮
దేవేభ్య ఏవ పీయూష మశేషం వితతార సా।
తిరోహితా మదృష్ట్వా తాం దృష్ట్వా శూన్యం చ పాత్రికమ్॥
జ్వలన్మన్యుముఖా దైత్యా యుద్ధాయ పున రుద్ధితాః।
అమరై రమృతాస్వాదా దత్యద్భుతపరాక్రమైః॥ ౪౦
పరాభూతా మహాదైత్యా నష్టాః పాతాళమభ్యయుః।
ఇమం వృత్తాన్త మాకర్ణ్య భవానీపతి రవ్యయః॥ ౪౧

పార్వతీసహితో విష్ణు మాజగామ సవిస్మయః ।
క్షీరోదతీరగం దృష్ట్వా సస్త్రీకం వృషవాహనమ్ । ౪౨
భోగిభోగాసనా ద్విష్ణు స్సముత్థాయ సమాగతః ।
సస్నేహం గాఢ మాలిఙ్గ్య భవానీపతి మచ్యుతః ॥ ౪౩
తదాగమనకార్యం చ పృష్టవా న్విష్టరశ్రవాః ।
త మువాచ మహాదేవో భగవా న్పురుషోత్తమః ॥ ౪౪
మహాయోగీశ్వర శ్రీమాం స్సర్వసౌభాగ్యసున్దరః ।
సర్వసమ్మోహజనక మవాఙ్మానసగోచరమ్ ॥ ౪౫
యద్రూపం భవతోపాత్తం తం మహ్యం సంప్రదర్శయ ।
ద్రష్టు మిచ్ఛామి తే రూపం శృఙ్గారస్యాధిదైవతమ్ ॥
అవశ్యం దర్శనీయం మే త్వం హి ప్రార్థితకామధుక్ ।
ఇతి సంప్రార్థిత శ్శర్వ స్మహాదేవేన తేన సః ॥ ౪౬
తస్యాన్తికే తిరోధత్త మహాయోగీశ్వరో హరిః ।
శర్వోఽపి సర్వత శ్చక్షు స్సహసా వ్యాపారయ న్క్వచిత్ ॥౪౭
అదృష్టపూర్వ మారామ మభిరామం వ్యలోకయత్ ।
వికసత్కుసుమశ్రేణీ వినోదిమధుపాళికమ్ ॥ ౪౮
చమ్పకస్తబకామోద సురభీకృతదిక్తటమ్ ।
మాకన్దబృన్దమాధ్వీక మాద్యదుల్లోలకోకిలమ్ ॥ ౫౦
అశోకమణ్డలీకాణ్డ సతాణ్డవశిఖణ్డికమ్ ।
భృఙ్గాళివరఝఙ్కార జితవల్లకినిస్స్వనం ॥ ౫౧
పాటలోదరసౌభాగ్య పాటలీకుసుమోజ్జ్వలం ।

తమాలతాలహిన్తాల కృతమాలావికాసితం ॥ ౫౨
పర్యన్తదీర్ఘికాదీర్ఘపఙ్కజశ్రీపరిష్కృతం ।
వాతపోతచలచ్చారు పల్లవోత్ఫుల్లపుష్పకం ॥ ౫౩
సన్తానప్రసవామోద సన్తానాధికవాసితం ।
తత్ర సర్వర్తుపుష్పాఢ్యే సర్వలోక మనోహరే ॥ ౫౪
పారిజాతతరోర్మూలే కాన్తా కాచి దదృశ్యత ।
బాలార్కపాటలాకారా నవయౌవనదర్పితా ॥ ౫౫
ఉత్కృష్టపద్మరాగాభ చరణాబ్జనఖచ్ఛటా ।
యావకశ్రీ నిర్వ్యపేక్షపదలౌహిత్యవాహినీ ॥ ౫౬
కలనిస్వనమఞ్జీర క్వణత్కిఙ్కిణిమణ్డితా ॥
అనఙ్గవీరతూణీరదర్పోన్మథన జంఘికా । ౫౭
కరిశుణ్డాల కదలీ కాన్తితుల్యోరుశోభినీ ।
అరుణేన దుకూలేన సుస్పర్శేన తనీయసా ॥ ౫౮
అలఙ్కృతనితమ్బాఢ్యా జఘనాభోగభాసురా ।
నవమాణిక్యసన్నద్ధ హేమకాఞ్చీవిరాజితా ॥ ౫౯
నతనాభిమహావర్త త్రివల్యూర్మిప్రభాఝరీ ।
స్తనకుట్మలకాన్దోళ న్ముక్తాదామశతావృతా ॥ ౬౦
అతిపీవర వక్షోజ భారభఙ్గుర మధ్యభూః ।
శిరీషకోమలభుజా కఙ్కణాఙ్గదశాలినీ ॥ ౬౧
సోర్మికాఙ్గుళి రున్మృష్ట శఙ్ఖ సున్దర కన్ధరా ।
ముఖదర్పణవృత్తాభచుబుకా పాటలాధరా ॥ ౬౨

కున్దకుట్మలసచ్ఛాయ దన్తదర్శిత చన్ద్రికా ।
స్థూలముక్తాఫలసన్నద్ధ నాసాభరణ భాసురా ॥ ౬౩
కేతకాన్తర్గళద్రోణీ దీర్ఘదీర్ఘవిలోచనా ।
అర్ధేన్దుతులితా ఫాలే సమ్యక్ క్లృప్తాలకచ్ఛదా ॥ ౬౪
పాలీవతంసమాణిక్యకుణ్డలామణ్డితశ్రుతిః ।
నవకర్పూర కస్తూరీ సదామోదిత వీటికా ॥
స్ఫురత్కస్తూరితిలకా నీలకున్తలసంహతిః ॥ ౬౫
సీమన్తరేఖావిన్యస్త సిన్దూరశ్రేణి భాసురా ।
స్ఫురచ్చన్ద్రకలోత్తంసా మదాలోల విలోచనా ॥ ౬౬
సర్వశృఙ్గార వేషాఢ్యా సర్వాభరణ భూషితా ।
తా మిమాం కన్దుకక్రీడాలోలా మాలోలభూషణామ్ ॥ ౬౭
దృష్ట్వా క్షిప్ర ముమాం త్యక్త్వా సోఽన్వధావ ద్వృషేశ్వరః ।
గృహీత్వా కథ మప్యేనా మాలిలిఙ్గ ముహు ర్ముహుః ॥ ౬౮
ఉద్ధూయోద్ధూయ సాప్యేనం ధావతిస్మ సుదూరతః ।
పునర్గృహీత్వా తా మీశః కామం కామవశీకృతః ॥ ౬౯
ఆశ్లిష్య దతివేగేన తద్వీర్యం ప్రచ్యుతం తదా ।
తత స్సముదితో దేవో మహాశాస్తా మహాబలః ॥ ౭౦
అనేకకోటిదైత్యేన్ద్ర గర్వనిర్వాపణక్షమః ।
తద్వీర్యబిన్దుసంస్పర్శా త్సా భూమి స్తత్ర తత్ర చ ॥ ౭౧
రజత స్వర్ణ వర్ణాభూ త్తత్క్షణా ద్విన్ధ్యమర్దన !
తత్రైవా న్తర్దధే సాపి దేవతా విశ్వమోహినీ ॥ ౭౨

నిర్వృత స్స గిరీశోఽపి గిరిం గౌరీసఖో యయౌ ।
అథాద్భుత మిదం వక్ష్యే లోపాముద్రాపతే! శ్రుణు ॥ ౨౩
యన్న కస్యచి దాఖ్యాతం మమైవ హృదయే స్థితమ్ ।
పురా భణ్డాసురో నామ సర్వదైత్యశిఖామణిః ॥ ౨౪
పూర్వ్వదేవా న్బహువిధాం త్సంస్రష్టుం స్వేచ్ఛయా పటుః ।
విశుక్రం నామ దైతేయవర్గసంరక్షణక్షమం ॥ ౨౫
శుక్రతుల్యం విచారజ్ఞం దక్షాంసేన ససర్జ సః ।
వామాంసేన విషంగం చ సృష్టవా న్దుష్టశేఖరః ॥ ౨౬
ధూమినీనామధేయాం చ భగినీం భణ్డదానవః ।
భ్రాతృభ్యా ముగ్రవీర్యాభ్యాం సహిత స్స హతాహితః ॥ ౨౭
బ్రహ్మాండం ఖణ్డయామాస శౌర్యవీర్యసముచ్ఛ్రితః ।
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాశ్చ తం దృష్ట్వా దీప్తతేజసం ॥ ౨౮
పలాయనపరా స్సద్య స్స్వే స్వే ధామ్ని సదా వసన్ ॥
తదానీమేవ తద్బాహుసమ్మర్దన విమూర్ఛితాః ॥ ౨౯
శ్వసితుం చాపి పటవో నాభవ న్నాకినాం గణాః ।
కేచిత్పాతాళగర్భేషు కేచి దమ్బుధివారిషు ॥ ౩౦
కేచి ద్దిగన్తకోణేషు కుంజేష్వేకే చ భూభృతామ్ ।
విపినం భృశవిత్రస్తా స్త్యక్తదారసుతశ్రియః ॥ ౩౧
భ్రష్టాధికారాః పశవో విచేరు శ్ఛన్నవేషకాః ।
యక్షా స్సమహోరగాం త్సిద్ధాం త్సాధ్యాం త్సమరదుర్మదాన్ ॥
బ్రహ్మాణం పద్మనాభం చ రుద్రం చక్రిణమేవ చ ।

మత్వా తృణాయ తాం త్సర్వాన్ లోకా న్భణ్డ శ్శశాస హా।
అథ భండాసురం హంతుం త్రైలోక్యంచాపి రక్షితుం।
ద్వితీయ ముదభూద్రూపం మహాయాగానలా త్పునః ॥ ౮౪
యద్రూపశాలినీ మాహు ర్లలితాం పరదేవతాం।
పాశాంకుశధనుర్బాణ పరిష్కృతకరాంబుజాం । ౮౫
సా దేవీ పరమా శక్తిః పరబ్రహ్మస్వరూపిణీ ।
జఘానభండదైత్యేంద్రం యుద్ధే యుద్ధవిశారదా॥ ౮౬

ఇతి శ్రీమద్బ్రహ్మాండ పురాణే ఉత్తరఖండే హయగ్రీవా
గస్త్యసంవాదే మోహినీప్రాదుర్భావాది
కథనం నామ పంచమోధ్యాయః
సమాప్తశ్చోపోద్ఘాతఖండః

—●—

భ ణ్డా సు రో త్ప త్తిః

అగస్త్యః ;—
కథం భణ్డాసురో జాతః కథం వా త్రిపురామ్బికా ।
కథంచ విజిత స్సంఖ్యే తత్సర్వం వద విస్తరాత్ ॥ ౧
పురా దాక్షాయణీం త్యక్త్వా పితు ర్యజ్ఞవినాశనాత్ ।
ఆత్మాన మాత్మనా పశ్యన్ జ్ఞానానన్ద రసాత్మకం ॥ ౨
ఉపాస్యమానో మునిభి రద్వన్ద్వగుణలక్షణః ।
గఙ్గాకూలే హిమవతః పర్యన్తం ప్రవివేశ హ ॥ ౩
సాపి శఙ్కర మారాధ్య చిరకాలం మనస్వినీ ।

*యోగినాం స్వాన్తనిలయా త్రివలీమధ్యనాభికా । ౪
స్వాం ధ్యాయతో గతా జన్మ కల్యాణం హిమభూభృతః ।
*స శైలో నారదా చ్ఛ్రుత్వా రుద్రాణీతి స్వకన్యకాం ॥ ౫
తస్య శుశ్రూషణార్థాయ స్థాపయామాస చాన్తికే ।
ఏతస్మి న్నన్తరే దేవా స్తారకే ణాతిపీడితాః ॥ ౬
బ్రహ్మణోక్తా స్సమాహూయ మదనం చేద మబ్రువన్ ।
*సర్గాదౌ భగవా న్బ్రహ్మ సృజమానో౽ఖిలాః ప్రజాః ॥ ౭
న నిర్వృతి రభూత్తస్య కదాచిదపి మానసే ।
తప శ్చచార సుచిరం మనోవాక్కాయకర్మభిః ॥ ౮
తతః ప్రసన్నో భగవాం స్సలక్ష్మీకో జనార్దనః ।
వరేణ ఛన్దయామాస సర్వాద స్సర్వదేహినాం ॥ ౯

బ్రహ్మ :—

యది తుష్టోసి భగవ న్ననాయాసేన వై జగత్ ।
చరాచరయుతం చైత త్సృజామి త్వత్ప్రసాదతః ॥ ౧౦
ఏవ ముక్తో విధాత్రా తు మహాలక్ష్మీ ముదైక్షత ।
తదా ప్రాదురభూ త్పుంసాం జగన్మోహనరూపధృత్ ॥ ౧౧
తవాయుధార్థం దత్తం చ పుష్పబాణేక్షుకార్ముకం ।
విజయత్వ మజేయత్వం ప్రాదాత్ప్రముదితో హరిః ॥ ౧౨
అసౌ సృజతి భూతాని కారణేన స్వకర్మణా ।
సాక్షిభూత స్స జగతో భవా న్భజతు నిర్వృతిం ॥ ౧౩

---

* యోగేన స్వాం తనుం త్యక్త్వా సుతా సీ ద్ధిమభూభృతః

ఏవం దత్తవరో బ్రహ్మా త్వయి విన్యస్య తద్భరం ।
మనసో నిర్వృతిం ప్రాప్య వర్తతేఽద్యాపి మన్మథ ! ౧౪
అమోఘం బలవీర్యం తే న తే మోఘః పరాక్రమః ।
సుకుమారా ణ్యమోఘాని కుసుమాస్త్రాణి తే సదా ॥ ౧౫
బ్రహ్మదత్తవరోఽయం హి తారకో నామ దానవః ।
బాధతే సకలా ల్లోకా నస్మానపి విశేషతః ॥ ౧౬
శివపుత్రా దృతేఽన్యత్ర న భయం తస్య విద్యతే ।
త్వాం వినాస్మి న్మహాకార్యే నకశ్చి త్ప్రభవేదపి ॥ ౧౭
శంకరాచ్చ భవేత్కార్యం భవతో నాన్యతః క్వచిత్ ।
ఆత్మైకధ్యాననిరత శ్శివో గౌర్యా సమన్వితః ॥ ౧౮
హిమాచలతటే రమ్యే వర్తతే మునిభి ర్వృతః ।
తం నియోజయ గౌర్యాం తు జనిష్యతి చ తత్సుతః ॥ ౧౯
ఈమత్కార్య మిదం కృత్వా త్రాయస్వాస్మా న్మహాబల !
ఏవ మభ్యర్థితో దేవై స్స్తూయమానో ముహుర్ముహుః ॥ ౨౦
జగా మాత్మవినాశాయ యతో హిమవత స్తటం ।
కి మప్యారభయంతం తు ధ్యానసమ్మీలితేక్షణం ।
దద ర్శైశాన మాసీనం కుసుమేషు రుదాయుధః ।
ఏతస్మిన్నన్తరే తత్ర హిమవత్తనయా శివం ।
ఆరిరాధయిషు శ్చాగా ద్విభ్రాణా రూప ముద్భుతం ।
సమేత్య శంభుం గిరిజాం గన్ధపుష్పోపహారకైః ।
శుశ్రూషణపరాం తాం చ దదర్శాతిబల స్స్మరః ।

అదృశ్య స్సర్వభూతానాం నాతిదూరేకస్య, సంస్థితః ॥ ౨౨
సుమనోమార్గణై రగ్ర్యై స్తం వివ్యాధ మహేశ్వరం ।
విస్మృత్య సర్వకార్యాణి విద్ధ స్తై రన్తికే స్థితామ్ ॥ ౨౩
గౌరీం విలోకయామాస మన్మథావిష్టచేతనః ।
ధృతి మాలమ్బ్య తు పునః కిమేతదితి చిన్తయన్ ॥ ౨౪
దదర్శాగ్రే తు సన్నద్ధం మన్మథం కుసుమాయుధం ।
తం దృష్ట్వా కుపిత శ్శూలీ త్రైలోక్యదహనక్షమం ॥ ౨౫
తార్తీయం చక్షు రున్మీల్య దదాహ మకరధ్వజం ।
శివేనైవ మవజ్ఞాతా దుఃఖితా శైలకన్యకా ॥ ౨౬
అనుజ్ఞయా తతః పిత్రోః తపః కర్తు మగా ద్వనం ।
అథ తద్భస్మ సంవీక్ష్య చిత్రకర్మా గణేశ్వరః ॥ ౨౭
తద్భస్మనాతు పురుషం చిత్రాకారం చకార సః ।
తం విచిత్రతనుం రుద్రో దదర్శాగ్రే తు పూరుషం ॥ ౨౮
తత్క్షణా జ్జాతజీవోఽభూ న్మూర్తిమానివ మన్మథః ।
మహాబలోఽతితేజస్వీ మధ్యాహ్నార్క సమప్రభః ॥ ౨౯
తం చిత్రకర్మా బాహుభ్యాం సమాలింగ్య ముదాన్వితః ।
స్తుహి బాల! మహాదేవం స తు సర్వార్థసిద్ధిదః ॥ ౩౦
ఇత్యుక్త్వా శతరుద్రీయ ముపాదిశ దమేయధీః ।
ననామ శతశో రుద్రం శతరుద్రమనుం జపన్ ॥ ౩౧
తతః ప్రసన్నో భగవా న్మహాదేవో వృషధ్వజః ।
వరేణ చోదయామాస వరం వవ్రే చ బాలకః ॥ ౩౨

ప్రతిద్వంద్విబలార్థం తు మద్బలేనోపయోక్ష్యతు ।
తదస్త్రశస్త్రముఖ్యాని వ్యర్థాం కుర్వన్తు నో మమ ॥ ౩౩
తథేతి తత్ప్రతిశ్రుత్య విచార్య కిమపి ప్రభుః ।
షష్టిర్వర్షసహస్రాణి రాజ్యమస్మై దదౌ పునః ॥ ౩౪
ఏతద్దృష్ట్వా తు చరితం ధాతా భణ్డితి భండితి ।
యదువాచ తతో నామ్నా భణ్డో లోకేషు కథ్యతే ॥ ౩౫
ఇతి దత్వా వరం తస్మై సర్వైర్మునిగణైర్వృతః ॥
దత్వాస్త్రాణి చ శస్త్రాణి తత్రైవాన్తరధీయత ॥ ౩౬

ఇతి శ్రీమద్బ్రహ్మాణ్డ పురాణే ఉత్తరఖణ్డే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే భండాసురోత్పత్తి కథనన్నామ షష్ఠోఽధ్యాయః.

———0———

భ ణ్డా సు ర ప ట్టా భి షే కా దిః

హయగ్రీవః :—

రుద్రకోపానలాజ్జాతో యతో భణ్డో మహాబలః ॥
తస్మాద్రౌద్రస్వభావశ్చ దానవశ్చాభవత్తతః ॥ ౧
అథాగచ్ఛన్మహాతేజాః శుక్రో దైత్యపురోహితః ।
సమాయాతాశ్చ శతశో దైతేయాశ్చ మహాబలాః ॥ ౨
అథాహూయ మయం భణ్డో దైత్యవంశాదిశిల్పినమ్ ।
నియుక్తో భృగుపుత్రేణ స జగామ స్థలం తతః ॥ ౩
యత్ర స్థిత్వా తు దైత్యేన్ద్రైస్త్రైలోక్యం శాసితం పురా ॥

తద్గత్వా శోణితపురం నిర్మాణం కుర్వితీరితః ॥ ౪
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం శిల్పీ స గత్వా తత్పురం మహత్ ।
చక్రేఽమరపురప్రఖ్యం మనసైవ క్షణేన తు ॥ ౫
అథాభిషిక్త శ్శుక్రేణ దైతేయైశ్చ మహాబలైః ।
శుశుభే పరయా లక్ష్మ్యా తేజసా చ సమన్వితః ॥ ౬
హిరణ్మయం తు యద్దత్తం కిరీటం బ్రహ్మణా పురా ।
సజీవ మవినాశ్యం చ దైత్యేన్ద్రైకవిభూషణమ్ ॥ ౭
దధౌ భృగుసుతోత్సృష్టం భణ్డో బాలార్కసన్నిభమ్ ।
చామరే చన్ద్రసఙ్కాశే సజీవే బ్రహ్మనిర్మితే ॥ ౮
న రోగా న చ దుఃఖాని దదౌ యద్వినిషేవణాత్ ।
తస్యాతపత్రం ప్రదదౌ బ్రహ్మణైవ పురాకృతమ్ ॥ ౯
యస్య చ్ఛాయానిషణ్ణ స్తు బాధ్యతే నాస్త్రకోటిభిః ॥
ధనుశ్చ విజయం నామ ఖడ్గం చ రిపుఘాతినమ్ ॥ ౧౦
అన్యాన్యపి మహార్హాణి భూషణాని ప్రదత్తవాన్ ।
తస్య సింహాసనం ప్రాదా దక్షయం సూర్యసన్నిభమ్ ॥ ౧౧
తత స్సింహాసనాసీన స్సర్వాభరణభూషితః ।
బభూవాతీవ తేజస్వీ రత్న ముత్తేజితం యథా ॥ ౧౨
బభూవు రథ దైతేయా స్తస్యాష్టౌ తు మహాబలాః ।
ఇన్ద్రశత్రు రమిత్రఘ్నో విద్యున్మాలీ విభూషణః ॥ ౧౩
ఉగ్రకర్మోగ్రధన్వా చ విజయ శ్శ్రుతిపారగః ।
సంమోహినీ కుముదినీ చిత్రాఙ్గీ సున్దరీ తథా ॥ ౧౪

చత్వారో వనితా స్తస్య బభూవుః ప్రియదర్శనాః।
త మసేవన్త కాలజ్ఞా దేవా స్సర్వే సవాసవాః ॥ ౧౫
స్యన్దనా స్తురగా నాగాః పదాతాశ్చ సహస్రశః।
సంబభూవు ర్మహాకాయా మహాన్తో జితకాశినః ॥ ౧౬
బభూవు ర్దానవా స్సర్వే భృగుపుత్రమతానుగాః।
అర్చయన్తో మహాదేవ మాస్థితా శ్శివశాసనే ॥ ౧౭
బభూవు ర్దానవా స్తత్ర పుత్రపౌత్రధనాన్వితాః।
గృహే గృహే చ యజ్ఞాశ్చ సంబభూవు స్సమంత్రతః ॥ ౧౮
ఋచో యజూంషి సామాని మీమాంసాన్యాయకాదయః।
ప్రవర్తన్తేస్మ దైత్యానాం గృహం ప్రతి గృహం ప్రతి ॥ ౧౯
యథాశ్రమేషు ముఖ్యేషు మునీనాం చ ద్విజన్మనాం ॥
తథా యజ్ఞేషు దైత్యానాం బభూవు ర్హవ్యభోజినః ॥ ౨౦
ఏవం కృతవతోఽప్యస్య భణ్డాస్య జతకాశినః।
షష్టి ర్వర్ష సహస్రాణి వ్యతీతాని క్షణార్ధవత్ ॥ ౨౧
వర్ధమాన మఖో దైత్యం తపసా చ బలేన చ।
హీయమానబలం చేన్ద్రం సంప్రేక్ష్య కమలాపతిః ॥ ౨౨

విష్ణుకృతమాయాసృష్టిః

ససర్జ మనసా కాఞ్చి న్మాయాం లోకవిమోహనీం।
తా మువాచ తతో మాయాం దేవదేవో జనార్దనః ॥ ౨౩
త్వం హి సర్వాణి భూతాని మోహయన్తీ నిజౌజసా।
విచరస్వ యథాకామం త్వాం న జేష్యతి కశ్చన ॥ ౨౪

త్వం తు శీఘ్ర మితో గత్వా భణ్డం దైతేయనాయకమ్ ।
మోహయిత్వా చిరేణైవ విషయా నుపభోక్ష్యసి ॥ ౨౭
ఏవం లబ్ధవరా మాయా తం ప్రణమ్య జనార్దనమ్ ।
యయాచే ఉప్సరసాం ముఖ్యా స్సహాయార్థం తు కాశ్చన ॥
తాభి ర్విశ్వాచిముఖ్యాభి స్సంయుక్తా సా మృగేక్షణా ।
ప్రయయా మానస స్యాగ్ర్యం తట ముజ్జ్వల భూరుహమ్ ॥
యత్ర క్రీడతి దైత్యేన్ద్రో నిజనారీభి రన్వితః ॥
తత్రైవ మృగశాబాక్షీ మూలే చమ్పకశాఖినః ॥ ౨౮
నివాస మకరో ద్రమ్యం గాయన్తీ మధురస్వనమ్ ।
అథాగతస్తు దైత్యేన్ద్రో బలిభి ర్మన్త్రిభి ర్వృతః ॥ ౨౯
శ్రుత్వా తు వీణానినదం దదర్శ చ వరాఙ్గనామ్ ।
తాం దృష్ట్వా చారుసర్వాఙ్గీం విద్యుల్లేఖా మివాపరామ్ ॥ ౩౦
మాయామయ మహాగర్తే పతితో మదనాభిధే ।
అథాస్య మన్త్రిణః పేతు ర్హృదయే స్మరతాపితాః ॥ ౩౧
తేన దైతేయనాథేన చిరం సా ప్రార్థితా సతీ ।
తైశ్చ సంప్రార్థితా స్తాశ్చ ప్రతిశుశ్రువు రక్షసా ॥ ౩౨
యా స్త్వలభ్యా మహాయజ్ఞై రశ్వమేధాదికై రపి ।
తా లబ్ధ్వా మోహినీముఖ్యా నిర్వృతిం పరమాం యయుః ॥
విసస్మరు స్తథా దేవా స్తథా దేవ ముమాపతిం ।
విససర్జు స్తథా యజ్ఞాః క్రియాశ్చాన్యా శ్శుభావహాః ॥ ౩౪
అవమానాహత శ్చాసీ త్తేషామపి పురోహితః ।

ముహూర్తమివ తేషాం తు యయు రబ్దా శతం సమాః ॥ ౩౫
మోహితేష్వథ దైత్యేషు సర్వే దేవాః సవాసవాః ।
విముక్తోపద్రవా బ్రహ్మ! న్నామోదం పరమం యయుః ॥ ౩౬
కదాచి దథ దేవేన్ద్రం దివ్యసింహాసనస్థితం ।
సర్వైర్దేవైః పరివృతం నారదో మునిరాయయౌ ॥ ౩౭
ప్రణమ్య మునిశార్దూలం జ్వలన్తమివ పావకం ।
కృతాఞ్జలిపుటో భూత్వా దేవేశో వాక్య మబ్రవీత్ ॥ ౩౮
భగవం స్సర్వధర్మజ్ఞ! పరావరవిదాంవర ।
కథమాగమనం తేఽద్య యద్యన్యః కర్తు మిచ్ఛసి ? ౩౯
భవిష్య చ్ఛోభనాకారం తవాగమనకారణం ।
తద్వాక్యామృత మాకర్ణ్య శ్రవణానన్దనిర్భరః ॥ ౪౦
అశేషదుఃఖా న్యుత్తీర్య కృతార్థ స్స్యా న్మునీశ్వర !

నారదః :—

అద్య సంమోహితాస్తే భద్ర దైత్యేన్ద్రో విష్ణుమాయయా ॥ ౪౧
తతో విముక్తో లోకాం స్త్రీ న్ప్రతపత్యగ్ని రివాపరః ।
అధిక స్తవ తేజోభి రస్త్రై ర్మాయాబలేన చ ॥ ౪౨
తస్య తేజోపహారస్తు కర్తవ్యోఽతిబలస్య తు ।
వినారాధనతో దేవ్యాః పరాశక్తే స్తథా సతి ॥ ౪౩
అశక్యోఽన్యేన తపసా కల్పకోటిశతైరపి ।
పురైవోదయత శ్శక్రతో రారాధయత బాలిశాః ॥ ౪౪
ఆరాధితా భగవతీ సా చ శ్రేయో విధాస్యతి ।

ఏవం సంబోధిత స్తేన శక్రో దేవగణేశ్వరః॥ ౪౫
తం మునిం పూజయామాస సర్వదేవై స్సమన్వితః।
తపసే కృతసన్నాహో యయౌ హైమవతం తటం॥ ౪౬
తత్ర భాగీరథీతీరే సర్వర్తుకుసుమోజ్జ్వలే।
పరాశక్తే ర్మహాపూజాం చక్రేఽఖిలసురై స్సహ॥ ౪౭
ఇన్ద్రప్రస్థ మభూన్నామ్నా తదా ద్యఖిలసిద్ధిదం।
నారదేనోపదిష్టేన విధినా పరదేవతాం ౪౮
కుర్వతాం మహతీం పూజాం జపధ్యానగతాత్మనాం।
ఉగ్రే తపసి సంస్థానా మనన్యాయత్తచేతసాం॥ ౪౯
దశవర్ష సహస్రాణి దశాహాని చ సంయయుః।
మోహితా నథ తాం దృష్ట్వా భృగుపుత్రో మహామతిః॥ ౫౦
భండాసురం సమభ్యేత్య నిజగాద పురోహితః।
త్వా మేవాశ్రిత్య రాజేన్ద్ర! సదా దానవసత్తమాః॥ ౫౧
నిర్భయా స్త్రిషు లోకేషు చర న్తీచ్ఛావిహారిణః।
జాతిమాత్రేణ భవతో హన్తి సర్వాం స్సదా హరిః॥ ౫౨
త్వైనైవ నిర్మితా మాయా యయా సమ్మోహితో భవాన్।
భవన్తం మోహితం దృష్ట్వా రన్ధ్రాన్వేషణతత్పరః॥ ౫౩
భవతాం విజయార్థాయ కరోతీన్ద్రో మహత్తపః।
యది తుష్టా జగద్ధాత్రీ తస్యైవ విజయో భవేత్॥ ౫౪
ఇమాం మాయామయీం త్యక్త్వా మన్త్రిభి స్సహితో భవాన్
గత్వా హైమవతం శైలం పరేషాం విఘ్న మాచర॥ ౫౫

ఏవముక్తస్తు గురుణా హిత్వా పర్యఙ్క ముత్తమం ।
మన్త్రిశ్రేష్ఠా నుపాహూయ యథావృత్తాన్త మాహ సః ॥ ౫౬
తచ్ఛ్రుత్వా నృపతిం ప్రాహ శ్రుతవర్మా విమృశ్య చ ।
షష్టి ర్వర్ష సహస్రాణాం రాజ్యం తవ శివార్పితం ౫౭
తస్మాదప్యధికం వీర! గత మాసీ దనేకశః ।
అశక్యప్రతికారోఽయం యః కాల శ్శివచోదితః ॥ ౫౮
కాలేతు భోగః కర్తవ్యో దుఃఖస్య చ సుఖస్య చ ।
తదాఽహ భీమకర్మాఖ్యో నోపేక్ష్యోఽరి ర్యథాబలం ॥ ౫౯
క్రియావిఘ్నే కృతేఽస్మాభి ర్విజయ స్తే భవిష్యతి ।
తవ యుద్ధే మహారాజ! పరార్ధ బలహారిణీ ॥ ౬౦
దత్తా విద్యా శివేనైవ తస్మాత్తే విజయ స్సదా ।
అనుమేనే చ తద్వాక్యం భర్తో దానవనాయకః ॥ ౬౧
నిర్గత్య సహ సేనాభి ర్యయౌ హిమవత స్తటం ।
తపోవిఘ్నకరా న్దృష్ట్వా దానవా న్జగదమ్బికా ౬౨
అలఙ్ఘ్య మకరో దగ్రే మాయాప్రాకార ముజ్జ్వలం ।
తం దృష్ట్వా దానవేన్ద్రోఽపి కిమేతదితి విస్మితః ॥ ౬౩
సంక్రుద్ధో దానవోఽస్త్రేణ బభం జాతిబలేన తు ।
పున రేవ తదగ్రేఽభూ దలఙ్ఘ్యం సర్వదానవైః ॥ ౬౪
వాయవ్యాస్త్రేణ సంధీరో బభంజ చ ననాద చ ।
పౌనఃపున్యేన తద్భగ్న మభూ త్పునరుపస్థితం ॥ ౬౫
ఏతద్దృష్ట్వా తు దైత్యేన్ద్రో విషణ్ణ స్స్వపురం యయౌ ।

తాం చాదృష్ట్వా జగద్ధాత్రీం దృష్ట్వా ప్రాకార ముజ్జ్వలం॥ ౧౬
భయా త్సంద్రుదువిరే దేవా విముక్తసకలక్రియాః ।
తానువాచ ప్రతీ శక్రో దైత్యేన్ద్రోఽయ మిహాగతః ॥ ౧౭
అశక్యం సమరే యోద్ధు మస్మాభి రఖిలైరపి ।
పలాయితానామపి నో గతి రన్యా న కుత్రచిత్ ॥ ౧౮
కుండం యోజనవిస్తారం సమ్యక్కృత్వా తు శోభనం ।
మహాయాగవిధానేన ప్రణిధాయ హుతాశనం ॥ ౧౯
యజామ పరమాం శక్తిం మహామాంసై ర్వయం సురాః ।
బ్రహ్మభూతా భవిష్యామో భోక్ష్యామో వా త్రివిష్టపం ॥
ఏవ ముక్త్వా తత స్సర్వే దేవా స్సేన్ద్రపురోగమాః ।
విధివ జ్జుహువు ర్మాంస ముత్కృత్యోత్కృత్య మన్త్రతః ॥ ౨౧
హుతేషు సర్వమాంసేషు పాదేషు చ కరేషు చ ।
హోతు మిచ్ఛత్సు దేవేషు కళేబర మశేషతః ॥ ౨౨
ప్రాదుర్బభూవ పరమం తేజఃపుంజ మనూపమం ।
కోటిసూర్యప్రతీకాశం చన్ద్రకోటి సుశీతలమ్ ॥ ౨౩
తన్మధ్యమే సముదభూ చ్చక్రాకార మనుత్తమమ్ ।
తన్మధ్యమే మహాదేవీ ముదయార్కసమప్రభామ్ ॥ ౨౪
జగదుజ్జీవనాకారాం బ్రహ్మవిష్ణుశివాత్మికామ్ ।
సౌన్దర్యసారసీమాన్తా మానన్దరససాగరాం ॥ ౨౫
జపాకుసుమసఙ్కాశాం దాడిమీకుసుమామ్బరాం ।
సర్వాభరణసంయుక్తాం శృఙ్గారైకరసాలయాం ॥ ౨౬

కృపాతరంగితాపాంగ నయనాలోకకౌముదీం
పాశాఙ్కుశేక్షుకోదణ్డ పంచబాణ లసత్కరాం ॥ ౭౭
తాం విలోక్య మహాదేవీం దేవా స్సర్వే సవాసవాః ।
ప్రణేము ర్ముదితాత్మానో భూయో భూయోఽఖిలాత్మికామ్ ॥
తయా విలోకితా స్సద్య స్తే సర్వే విగతజ్వరాః ।
సంపూర్ణాఙ్గా దృఢతరా వజ్రదేహా మహాబలాః ॥ ౭౮
తుష్టువుశ్చ మహాదేవీ మమ్బికా మఖిలార్తిహామ్ ॥ ౭౯

ఇతి శ్రీ బ్రహ్మాణ్డపురాణే ఉత్తరఖణ్డే హాయగ్రీవాగస్త్య సం
వాదే లలితోపాఖ్యానే భణ్డాసురపట్టాభిషేక లలితా
ప్రాదుర్భావ కథనంనామ సప్తమోఽధ్యాయః

——— 0 ———

లలితా స్తవరాజః

దేవాః :—

జయ దేవి జగన్మాత ర్జయ దేవి పరాత్పరే ।
జయ కల్యాణనిలయే జయ కామకళాత్మికే ! ౧
జయ కామేశవామాక్షి జయ కామాక్షిసున్దరి !
జయాఖిలసురారాధ్యే జయ కామేశి కామదే ! ౨
జయ బ్రహ్మమయె దేవి బ్రహ్మానన్దరసాత్మికే !
జయ నారాయణి పరే నన్దితాశేషవిష్టపే ! ౩
జయ శ్రీకణ్ఠదయితే జయ శ్రీలలితామ్బికే !
జయ శ్రీవిజయే దేవి విజయశ్రీసమృద్ధిదే ! ౪

జాతస్య జాయమానస్య చేష్టాపూర్తస్య హేతవే
నమ స్తస్యై త్రిజగతాం పాలయిత్ర్యై పరాత్పరే !
కలా ముహూర్త కాష్ఠాహ ర్మాసర్తు శరదాత్మనే ।
నమ స్సహస్రశీర్షాయై సహస్ర ముఖలోచనే ! ౬
నమ స్సహస్ర హస్తాబ్జ పాద పఙ్కజశోభితే !
అణో రణుతరే దేవి మహతోఽపి మహీయసి ! ౭
పరాత్పరతరే మాత స్తేజ స్త్వం తేజసామపి ।
అతలం తు భవేత్పాదౌ వితలం జానునీ తవ ॥ ౮
రసాతలం కటీదేశః కుక్షి స్తే ధరణీ భవేత్ ।
హృదయం తు భువర్లోక స్స్వ స్తే ముఖ ముదాహృతమ్ ॥ ౯
దృశ శ్చంద్రార్కదహనా దిశ స్తే బాహవోఽమ్బికే ।
మరుత స్తే తనూచ్ఛ్వాసా వాచ స్తే శ్రుతయోఽఖిలాః ॥ ౧౦
క్రీడా తే లోకరచనా సఖా తే చిన్మయ శ్శివః ।
ఆహార స్తే సదానన్దో వాస స్తే హృదయం సతామ్ ॥ ౧౧
దృశ్యాదృశ్యస్వరూపాణి రూపాణి భువనాని తే ।
శిరోరుహా నభ స్తేతు తారకాః కుసుమాని తే ॥ ౧౨
ధర్మాద్యా బాహవ స్తే స్యు రధర్మాద్యాయుధాని తే ।
యమాశ్చ నియమాశ్చైవ కరపాదరుహా స్తథా ॥ ౧౩
స్తనౌ స్వాహాస్వధాకారౌ లోకోజ్జీవనకారకౌ ।
ప్రాణాయామస్తు తే నాసా రసనా తే సరస్వతీ ॥ ౧౪
ప్రత్యాహార స్త్విన్ద్రియాణి ధ్యానం తే ధీ స్తు సత్తమా ।

మన స్తే ధారణాశ క్తి ర్హృదయం తే సమాధికా ॥ ౧౫
మహీరుహా స్తేఽఙ్గరుహాః ప్రభాతం వసనం తవ ।
భూతం భవ్యం భవిష్యం చ నిత్యం చ తవ విగ్రహం ॥ ౧౬
యజ్ఞరూపా జగద్ధాత్రీ విష్వగ్రూపా చ పావనీ ।
ఆధారం త్వాం ప్రపశ్య న్తి న సమ్యఙ్నిఖిలాః ప్రజాః ॥ ౧౭
హృదయస్థాపి లోకానా మదృశ్యా మోహనాత్మికా ।
నామరూపవిభాగం చ యా కరోతి స్వలీలయా ॥ ౧౮
తాన్యధిష్ఠాయ తిష్ఠన్తి తేష్వసక్తా చ కామదా ।
నమ స్తస్యై మహాదేవ్యై సర్వశ క్త్యై నమో నమః ॥ ౧౯
యా దేవీ పరమా శ క్తిః పరబ్రహ్మాభిధాయినీ ।
బ్రహ్మానన్దాభిధానాయై తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౨౦
యదాజ్ఞయా ప్రవ ర్తన్తే వహ్నిసూర్యేన్దుమారుతాః ।
పృథివ్యాదీని భూతాని తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౨౧
యా ససర్జ విధాతారం సర్గా దా వాదిభూ రియం ।
దధార స్వయ మేవైకా తస్యై దేవ్యై నమోనమః ॥ ౨౨
యయా ధృతా తు ధరణీ యయాకాశా ద్యమేయయా ॥
యస్యా ముదేతి సవితా తస్యై దేవ్యై నమో నమః ॥ ౨౩
యద న్తరస్థం త్రిదివం యదాధారోఽ న్తరిక్షకః ।
యన్మయ శ్చాఖిలో లోక స్తస్యై దేవ్యై నమో నమః॥ ౨౪
యత్రోదేతి జగత్కృత్స్నం యత్ర తిష్ఠతి నిర్భరమ్ ।
యత్రా స్త మేతి కాలేతు తస్యై దేవ్యై నమో నమః ॥ ౨౫

నమోనమస్తే రజసే భవాన్యై నమోనమస్సాత్త్విక సంస్థితాయై
నమోనమస్తే తమసే హరాయై నమోనమో నిర్గుణతశ్శివాయై
నమో నమస్తే జగదేకమాత్రే నమోనమస్తే జగదేకపిత్రే ।
నమోనమస్తేఽఖిలతన్త్రరూపే నమోనమస్తేఽఖిలయజ్ఞరూపే!
నమోనమో లోకగురుప్రధానే నమోనమస్తేఖిలవాగ్విభూత్యై।
నమోఽస్తు లక్ష్మ్యై జగదేకతుష్ట్యై నమోనమశ్శాంభవిసర్వశక్త్యై
అనాదిమధ్యాన్త మపాఞ్చభౌతికం ।
హ్యవాఙ్మనోగమ్య మతర్క్య వైభవం ।
అరూప మద్వన్ద్వ మదృష్టిగోచరం ।
ప్రభావ మగ్ర్యం కథ మమ్బ! వర్ణ్యతే ॥ ౨౯
ప్రసీద విశ్వేశ్వరి విశ్వవన్దితే ప్రసీద విశ్వేశ్వరి వేదరూపిణి !
ప్రసీదమాయామయిమన్త్రవిగ్రహే ప్రసీదసర్వేశ్వరిసర్వరూపిణి
ఇతి స్తుత్వా మహాదేవీం దేవా స్సర్వే సవాసవాః ।
భూయో భూయో నమస్కృత్య శరణం జగ్ము రంజసా ॥ ౩౦
తతః ప్రసన్నా సా దేవీ ప్రణతం వీక్ష్య వాసవం ।
వరేణ చోదయామాస వరదాఖిలదేహినాం ॥ ౩౧

ఇన్ద్రః :—

యది తుష్టాసి కల్యాణి వయం దైత్యేన్ద్రపీడితాః ।
దుర్ధరం జీవితం దేవి! త్వాం గతా శ్శరణార్థినః ॥ ౩౨

శ్రీదేవీ :—

అహమేవ వినిర్జిత్య భణ్డం దైత్యకులేశ్వరం ।

అచిరాత్తవ దాస్యామి త్రైలోక్యం సచరాచరం ॥ ౩౪
నిర్భయా ముదితా స్సన్తు సర్వే దేవగణా స్తథా ।
యే స్తువన్తి చ మాం భక్త్యా స్తవేనానేన మానవాః ॥ ౩౫
భాజనం తే భవిష్యన్తి ధర్మశ్రీయశసాం సదా ।
విద్యావినయసమ్పన్నా నీరోగా దీర్ఘజీవినః ॥ ౩౬
పుత్రమిత్రకళత్రాఢ్యా భవన్తు మదనుగ్రహాత్ ।
ఇతి లబ్ధవరా దేవా దేవేన్ద్రోఽపి మహాబలః ॥ ౩౭
ఆమోదం పరమం జగ్ము స్తాం విలోక్య ముహుర్ముహుః ॥

ఇతి బ్రహ్మాండపురాణే ఉత్తరఖండే హయగ్రీవాగస్త్య
సంవాదే లలితోపాఖ్యానే లలితాస్తవరాజ
కథనం నామాష్టమోఽధ్యాయః

దేవీదర్శనాయ బ్రహ్మాద్యాగమనమ్

హయగ్రీవః :—

ఏతస్మిన్నేవ కాలే తు బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
ఆజగామాథ దేవేశీం ద్రష్టుకామో మహర్షిభిః ॥ ౧
ఆజగామ తతో విష్ణు రారూఢో వినతాసుతమ్ ।
శివోఽపి వృషభారూఢ స్సమాయాతోఽఖిలేశ్వరీం ॥ ౨
దేవర్షయో నారదాద్యా స్సమాజగ్ము ర్మహేశ్వరీం ।
ఆయయు స్తాం మహాదేవీం సర్వే చాప్సరసాం గణాః ॥ ౩
విశ్వావసుప్రభృతయో గన్ధర్వాశ్చైవ యక్షకాః ।

బ్రహ్మణాథ సమాదిష్టో విశ్వకర్మా విశాంపతిః ॥ ౪
చకార నగరం దేవ్యా యథామరపురం తథా ।
తతో భగవతీ దుర్గా సర్వమన్త్రాధిదేవతా ॥ ౫
విద్యాధిదేవతా శ్యామా సమాజగ్మతు రమ్బికాం ।
బ్రహ్మాద్యా మాతరశ్చైవ స్వస్వభూత గణావృతాః ॥ ౬
సిద్ధయో హ్యణిమాద్యాశ్చ యోగిన్యశ్చైవ కోటిశః ।
భైరవాః క్షేత్రపాలాశ్చ మహాశాస్తా గణాగ్రణీః । ౭
మహాగణేశ స్స్కన్దశ్చ వటుకో వీరభద్రకః ।
ఆగత్య తే మహాదేవీం తుష్టువుః ప్రణతా స్తథా ॥ ౮
తత్రాథ నగరీం రమ్యాం సాట్టప్రకారతోరణాం ।
గజాశ్వరథశాలాఢ్యాం రాజవీథీవిరాజితాం॥ ౯
సామన్తానా మమాత్యానాం సైనికానాం ద్విజన్మనాం ।
వైతాళదాసదాసీనాం గృహాణి రుచిరాణిచ ॥ ౧౦
మధ్యే రాజగృహం దివ్యం ద్వారగోపురశోభితం ।
శాలాభి ర్బహుభి ర్యుక్తం సభాభి రుపశోభితం॥ ౧౧
సింహాసనం సభాం చైవ నవరత్నమయీం శుభాం ।
మధ్యే సింహాసనం దివ్యం చిన్తామణివినిర్మితం ॥ ౧౨
స్వయం ప్రకాశ మద్వన్ద్వ ముదయాదిత్యసన్నిభం ।
విలోక్యచి న్తయామాస బ్రహ్మ లోకపితామహః । ౧౩
య స్త్వేత త్సమధిష్ఠాయ వర్తతే బాలిశోపి వా ।
పురస్యాస్య ప్రభావేన సర్వలోకాధిపో భవేత్ ॥ ౧౪

న కేవలా స్త్రీ రాజ్యార్హా పురుషోపి తయా వినా ।
మఙ్గళాచారసమ్పన్నం మహాపురుషలక్షణం ॥ ౧౫
అనుకూలాఙ్గనాయుక్త మభిషిఞ్చేదితి స్మృతిః ।
విభాతీయం వరారోహా మూర్తా శృఙ్గారదేవతా ॥ ౧౬
వరోస్యా స్త్రీషు లోకేషు నచాన్య శ్శఙ్కరా దృతే ।
జటిలో ముణ్డధారీ చ విరూపాక్షః కపాలధృత్ ॥ ౧౭
కల్మాషీ భస్మదిగ్ధాఙ్గ శ్శ్మశానస్థో విభీషణః ।
అమఙ్గళాస్పదం నైనం వరయేత్సా సుమఙ్గలా ॥ ౧౮

శ్రీకామేశ్వరావిర్భావః

ఇతి చిన్తయమానస్య బ్రహ్మణోగ్రే మహేశ్వరః ।
కోటికన్దర్పలావణ్యయుక్తో దివ్యశరీరవాన్ ॥ ౧౯
దివ్యామ్బరధర స్స్రగ్వీ దివ్యగన్ధానులేపనః ।
కిరీట హార కేయూర కుణ్డలాద్యై రలఙ్కృతః ॥ ౨౦
ప్రాదుర్బభూవ పురతో జగన్మోహనరూపధృత్ ।
తం కుమార మథాలిఙ్గ్య బ్రహ్మా లోకపితామహః ॥ ౨౧
చక్రే కామేశ్వరం నామ్నా కమనీయవపుర్ధరం ।
తస్యాస్తు పరమాశక్తే రనురూపో వర స్త్వయం ॥ ౨౨
ఇతి నిశ్చిత్య తేనైవ సహిత స్తా మథాయయౌ ।
అస్తువం స్తే పరాశక్తిం బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ॥ ౨౩
తాం దృష్ట్వా మృగశాబాక్షీం కుమారో నీలలోహితః ।
అభవన్మన్మథావిష్టో విస్మృత్య సకలాః క్రియాః ॥

స్థాపితం వీక్ష్య తన్వఙ్గీ మూర్తిమన్తమివ స్మరమ్ ।
మదనావిష్టసర్వాఙ్గీ స్వానురూప మమన్యత ॥ ౨౫
అన్యోన్యాలోకనాసక్తౌ తావుభౌ మదనాతురౌ ।
సర్వభావవిశేషజ్ఞౌ ధృతిమన్తౌ మనస్వినౌ ॥ ౨౬
పరై రజ్ఞాతచారిత్రౌ ముహూర్తం స్వస్థచేతసౌ ।
అథోవాచ మహాదేవీం బ్రహ్మా లోకైకనాయికామ్ ॥ ౨౭
ఇమే దేవాశ్చ ఋషయో గన్ధర్వాప్సరసాం గణాః ।
త్వామీదృశీం ద్రష్టు మిచ్ఛన్తి సప్రియాం వరమాసనే ॥ ౨౮
కో వానురూప స్తే దేవి ! ప్రియో ధన్యతమః పుమాన్ ।
లోకసంరక్షణార్థాయ భజస్వ పురుషం పరమ్ ॥ ౨౯
రాజ్ఞీ భవ పురస్యాస్య స్థితా భవ వరాసనే ।
అభిషిక్తాం మహాభాగే దేవర్షిభి రకల్మషైః ॥ ౩౦
సామ్రాజ్యచిహ్నసంయుక్తాం సర్వాభరణసంయుతామ్ ।
సప్రియా మాసనగతాం ద్రష్టు మిచ్ఛామహే వయమ్ ॥ ౩౧

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డపురాణే ఉత్తరఖణ్డే హయగ్రీవాగస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే దేవీదర్శనాయ బ్రహ్మాద్యాగమన కామేశ్వర ప్రాదుర్భావాదికథనంనామ నవమోఽధ్యాయః

శ్రీలలితామ్బికా కామేశ్వరయో ర్వివాహః

తచ్ఛ్రుత్వా వచనం దేవీ మన్దస్మితముఖామ్బుజా ।
ఉవాచ సా తతో వాక్యం బ్రహ్మవిష్ణుముఖాన్ సురాన్ ॥ ౧
స్వతన్త్రాహం సదా దేవా! స్వేచ్ఛాచారవిహారిణీ ।
మమానురూపచరితో భవితా తు మమ ప్రియః ॥ ౨
తథేతి తత్ప్రతిశ్రుత్య సర్వై ర్దేవైః పితామహః ।
ఉవాచ చ మహాదేవీం ధర్మార్థసహితం వచః ॥ ౩
కాలక్రీతా క్రయక్రీతా పితృదత్తా స్వయంయుతా ।
నారీ పురుషయో రేవ ముద్వాహస్తు చతుర్విధః ॥ ౪
కాలక్రీతా తు సా వేశ్యా దాసీస్యా త్క్రయసంయుతా
భార్యా స్యా త్పితృదత్తా తు గాన్ధర్వీ తు స్వయం యుతా ॥
సమధర్మేణ యుక్తా సా భార్యా పిత్రర్పితా యథా ।
బ్రహ్మాదయ స్తు తా మూచుః పరబ్రహ్మస్వరూపిణీం ॥ ౬
యదద్వైతం పరం బ్రహ్మ సదసద్భావవర్జితం ।
చిదానన్దాత్మకం తస్మా త్ప్రకృతి స్సమజాయత ॥ ౭
త్వ మేవాసి చ తద్బ్రహ్మ ప్రకృతి స్సా త్వమేవహి ।
త్వమేవానాదిరఖిలా కార్యకారణరూపిణీ ॥ ౮
త్వామేవహి విచిన్వన్తి యోగిన స్సనకాదయః ।
సదస త్కర్మరూపాంచ వ్యక్తావ్యక్తోదయాత్మికాం ॥ ౯
త్వా మేవహి ప్రశంసన్తి పఞ్చబ్రహ్మస్వరూపిణీం ।
త్వమేవహి సృజస్యాదౌ త్వమేవ హ్యవసి క్షణాత్ ॥ ౧౦

త్వమేవ భూయో హరసి విదధాసి మహేశ్వరి!
తస్మా త్త్వాతస్త్రియో నాశ స్తేన భవే త్ప్రియసంగమాత్ ॥ ౧౧
భజస్వ పురుషం కంచి ల్లోకానుగ్రహకామ్యయా ।
ఇతి విజ్ఞాపితా దేవీ బ్రహ్మణా సకలై స్సురైః ॥ ౧౨
స్రజ ముద్యమ్య హస్తేన చిక్షేప గగనాన్తరే ।
తయోత్సృష్టా తు సా మాలా శోభయన్తీ నభస్థలం ॥ ౧౩
పపాత కణ్ఠదేశేహి తదా కామేశ్వరస్యతు ।
ముముదుశ్చ తతో దేవా బ్రహ్మవిష్ణుపురోగమాః ॥ ౧౪
వవర్షుః పుష్పవర్షాణి *బలారాతీరితా ఘనాః ।
అథోవాచ విధాతా తం భగవన్తం జనార్దనం ॥ ౧౫
కర్తవ్యో విధినోద్వాహ స్త్వనయో శ్శివయో ర్హరే !
ముహూర్తో ఽద్యైవ సంప్రాప్తో జగన్మఙ్గళకారకః ॥ ౧౬
త్వద్రూపిణీ మహాదేవీ సమాజశ్చ భవానపి ।
దాతు మర్హసి కల్యాణీ మస్మై కామశివాయ తు ॥ ౧౭
తచ్ఛ్రుత్వా వచనం తస్య దేవదేవ స్త్రివిక్రమః ॥
దదౌ తస్మై విధానేన ప్రీత్యా తాం శఙ్కరాయ తు ॥ ౧౮
దేవర్షిపితృముఖ్యానాం గన్ధర్వాప్సరసాం తథా ।
సర్వాసాం దేవజాతీనాం సాన్నిధ్యే జలపూర్వకం ॥ ౧౯
కల్యాణం కారయామాస శివయో రాదికేశవః ।
ఉపాయనాని ప్రదదు స్సర్వే బ్రహ్మాదయ స్సురాః ॥ ౨౦

---

* మన్దవాతేరితాఘనాః.

దదౌ బ్రహ్మేక్షుచాపం తు వజ్రసార మనశ్వరం ।
తయోః పుష్పాయుధం ప్రాదా దమ్లానం హరి రవ్యయం॥
నాగపాశం దదౌ తాభ్యాం వరుణో యాదసాంపతిః ।
అఙ్కుశం చ దదౌ తాభ్యాం విశ్వకర్మా విశాంపతిః॥ ౨౨
కిరీట మగ్నిః ప్రాయచ్ఛ త్తాటఙ్కే చన్ద్రభాస్కరౌ ।
నవరత్నమయీం భూషాం ప్రాదా ద్రత్నాకర స్స్వయం॥ ౨౩
దదౌ సురాణా మధిపో మధుపాత్ర మథాక్షయం ।
చిన్తామణిమయీం మాలాం కుబేరః ప్రదదౌ తదా ॥ ౨౪
సామ్రాజ్యసూచకం ఛత్రం దదౌ లక్ష్మీపతి స్స్వయమ్ ।
గంగా చ యమునా తాభ్యాం చామరే చన్ద్రభాస్వరే ॥ ౨౫
బ్రహ్మా చ వసవో రుద్రా హ్యాదిత్యా శ్చాశ్వినౌ తథా ॥
దిక్పాలా మరుత స్సాధ్యా గన్ధర్వాః ప్రమథేశ్వరాః ॥ ౨౬
స్వాని స్వా న్యాయుధా న్యస్యై ప్రదదుః పరితోషితాః।
రథాంశ్చ తురగా న్నాగా న్మహావేగా న్మహాబలాన్॥
పుష్టా నరోగా న్నశ్రాన్తా న్క్షుత్తృష్ణాపరివర్జితాన్ ।
దదు ర్వజ్రోపమాకారా నాయుధాం స్సపరిచ్ఛదాన్ ॥ ౨౭

శ్రీ లలితామ్బికా పట్టాభిషేకః

అథాభిషేక మాతేను * స్సామ్రాజ్యేన శివం శివామ్ ।
అథాకరో ద్విమానంచ నామ్నా తు కుసుమాకరమ్ ॥ ౨౮
విధాతా ఽమ్లానమాల్యం వై నిత్య మచ్ఛేద్య మాయుధైః ।

* సామ్రాజ్యే పశివం శివామ్.

దివి భూమ్యన్తరిక్షే చ శోమగం సుసమృద్ధిదం ॥ ౩౦
యద్గన్ధఘ్రాణమాత్రేణ ప్రాణి న్నిరోగక్షుధార్తయః ।
తత్క్షణాదేవ నశ్యన్తి మనోహ్లాదకరం శుభమ్ ॥ ౩౧
తద్విమాన మథారోప్య తావుభౌ దివ్యదమ్పతీ ।
చామర వ్యజన చ్ఛత్ర ధ్వజ యష్టి మనోహరం ॥ ౩౨
వీణా వేణు మృదఙ్గాది వివిధాతోద్యవాదనైః ।
సేవ్యమానా సురగణై ర్నిర్గత్య నృపమన్దిరాత్ ॥ ౩౩
యయౌ వీథీం విహారేణ శోభయన్తీ నిజౌజసా ।
ప్రతిహార్మ్యాగ్రసంస్థాభి రప్సరోభి స్సహస్రశః ॥ ౩౪
సలాజాక్షతహస్తాభిః పురస్త్రీభి శ్చ వర్షితా ।
గాథాభి ర్మఙ్గళార్థాభి ర్వీణావేణువినిస్వనైః ॥ ౩౫
తుష్యన్తీ వీథివీథిషు మన్దంమన్ద మథాయయౌ ।
ప్రతిగృహ్యాప్సరోభిస్తు కృతాం నీరాజనావిధిం ॥ ౩౬
అవరుహ్య విమానాగ్ర్యా త్ప్రవివేశ మహాసభాం ।
సింహాసన మధిష్ఠాయ సహ దేవేన శమ్భునా ॥ ౩౭
యద్య ద్వాఞ్ఛన్తి తత్రస్థా మనసైవ మహాజనాః ।
సర్వజ్ఞా సాక్షిపాతేన తత్తత్కామా నపూరయత్ ॥ ౩౮
తద్దృష్ట్వా చరితం దేవ్యా బ్రహ్మా లోకపితామహః ।
కామాక్షీతి తదాభిఖ్యాం దదౌ కామేశ్వరీతిచ ॥ ౩౯
వవర్ష కాలే మేఘోపి పురే తస్మి స్తదాజ్ఞయా ।
మహార్హాణిచ వస్త్రాణి దివ్యా న్యాభరణానిచ ॥ ౪౦

చిన్తామణిః కల్పవృక్షాః కమలా కామధేనవః ।
ప్రతివేశ్మ తత స్తస్థుః పురే దేవ్యాజ్ఞయా తదా ॥ ౪౧
తత్సైనైకరసాకారా విము క్తాన్యక్రియాగుణాః ।
సర్వకామార్థసంయుక్తా హ్యభ్యన్త స్సర్వకాలికమ్ ॥ ౪౨
పితామహో హరిశ్చైవ మహాదేవశ్చ వాసవః ।
అన్యే దిశా మధీశాశ్చ సకలా దేవతాగణాః ॥ ౪౩
దేవర్షయో నారదాద్యా వసిష్ఠాద్యా స్తపోధనాః ।
గన్ధర్వాప్సరసో యక్షా యాశ్చాన్యా దేవజాతయః ॥ ౪౪
దివి భూమ్యన్తరిక్షేషు ససమ్బాధం వసన్తి యే ।
తే సర్వేచా ప్యసమ్బాధం నివసన్తి స్మ తత్పురే ॥ ౪౫
ఇయం మద్వత్సలా దేవీ నాన్యత్రేత్యఖిలా జ్జనాన్ ।
తోషయామాస సతత మనురాగేణ భూయసా ॥ ౪౬
రాజ్ఞో మహతి భూలోకే విదుష స్సకలేప్సితాన్ ।
రాజ్ఞీ దుదోహాభీష్టాని సర్వభూతలవాసినాం ॥ ౪౭
త్రిలోక్యైకమహీపాలే సామ్బికే కామశఙ్కరే ।
దశవర్షసహస్రాణి యయుః క్షణఇవాపరః ॥ ౪౮
తతః కదాచి దాగత్య నారదో భగవా నృషిః ।
ప్రణమ్య పరమాం శక్తి మువాచ వినయాన్వితః ॥ ౪౯
పరబ్రహ్మ పరంధామ పవిత్రం పరమేశ్వరి !
సదసద్భావసఙ్కల్ప వికల్పకలనాత్మికా । ౫౦
జగదభ్యుదయార్థాయ వ్యక్తభావ ముపాగతా ।

అసజ్జన వినాశార్థం సజ్జనాభ్యుదయార్థినీ ॥ ౫౧
ప్రవృత్తి స్తవ కల్యాణి సాధూనాం రక్షణాయహి ।
అయం భణ్డాసురో దేవి బాధతే జగతాం త్రయమ్ ॥ ౫౨
త్వయైకయైవ జేతవ్యో నశక్య స్త్వపరై స్సురైః ।
త్వ త్సేవైకపరా దేవా శ్చిరకాల మిహోషితాః ॥ ౫౩
త్వదాజ్ఞయా గమిష్యన్తి స్వాని స్వాని పురాణితు ।
అమఙ్గళాని శూన్యాని మృషార్థానిచ సర్వతః ॥ ౫౪
ఏవం విజ్ఞాపితా దేవీ నారదే నాఖిలేశ్వరీ ।
స్వస్వ వాసనివాసాయ ప్రేషయామాస చామరాన్ ॥ ౫౫
బ్రహ్మాణంచ హరిం శమ్భుం వాసవాదీ న్దిశాం పతీన్ ।
యథార్హం పూజయిత్వాతు ప్రేషయామాస చాంబికా ॥
అపారయ న్త స్తాం త్యక్తు మపి సంప్రేషితా స్సురాః ।
స్వస్వాంశై శ్శివయో స్సేవా మాదిపిత్రో రకుర్వత ॥ ౫౭
ఏతదాఖ్యాన మాయుష్యం సర్వమఙ్గళకారణం ।
ఆవిర్భావం మహాదేవ్యా స్తస్యా రాజ్యాభిషేచనం ॥ ౫౮
యః ప్రాతరుత్థితో విద్వా న్భక్తిశ్రద్ధాసమన్వితః ।
జపే ద్ధనసమృద్ధస్స్యా త్సుధాసమ్మిత వాగ్భవేత్ ॥ ౫౯
నాశుభం విద్యతే తస్య పరత్రేహాచ ధీమతః ।
యశః ప్రాప్నోతి విపులం సమానో త్తమతామపి ॥ ౬౦
అచలా శ్రీర్భవే త్తస్య శ్రేయ శ్చైవ పదే పదే ।
కదాచి న్నభయం తస్య తేజస్వీ వీర్యవా న్భవేత్ ॥ ౬౧

తాపత్రయవిహీనశ్చ పురుషార్థైశ్చ పూర్యతే।
త్రిసన్ధ్యం యో జపేన్నిత్యం ధ్యాత్వా సింహాసనేశ్వరీమ్ ॥ ౬౨
షణ్మాసా న్మహతీం లక్ష్మీం ప్రాప్నుయా జ్జాపకోత్తమః ।
ఇతి శ్రీమద్బ్రహ్మాండ పురాణే ఉత్తరఖండే హయగ్రీవా
గస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే లలితావివాహాది
కథనం నామ దశమోధ్యాయః

—— 0 ——

సతీదేవ్యా దక్షాధ్వరప్రవేశః

ఆనన్దచిన్మయం దేవ మవ్యక్తం వ్యక్తరూపిణమ్ ।
అనఘం సామ్బ మీశానం పాపఘ్న మనుసన్దధే ॥ ౧
అగస్త్యః —
భగవ న్నిందిరానాథ! చతుర్భుజ జగత్ప్రభో।
నిత్యజ్ఞానానుసంధాన సమస్తకరుణాకర! ౨
హయగ్రీవతనో! సర్వవిద్యాధర మహోదయ !
భవతోక్తా బ్రాహ్మణానాం క్షత్రియాణాం విశామపి ॥ ౩
శూద్రాణామపి చాచారా ఆశ్రమాణాం చ సర్వశః ।
శాస్త్రాణాం పరమం తత్త్వం త్వత్త ఆకర్ణితం మయా ॥ ౪
దేవ్యా మాహాత్మ్య మఖిలం చండికాయా హయానన !
బ్రాహ్మ్యాదిమాతృబృందస్య మాహాత్మ్యం చోపవర్ణితమ్ ॥ ౫
సమస్తై ర్దేవతాబృందైః పూజ్యా కా వద దేవతా ।
యస్యా దేవ్యాః ప్రసాదేన సర్వత్ర విజయో భవేత్ । ౬

తాం దేవీం మనసా స్మృత్వా భుక్తిముక్తీ లభేన్నరః ।
యత్తు భుక్తిప్రదం దైవం న తన్ముక్తిం ప్రయచ్ఛతి ॥ ౮
యత్తు ముక్తిప్రదం దైవం న తద్భుక్తిప్రదం భవేత్ ।
హయగ్రీవః :—
ఉభే తే భుక్తిముక్తీ చ యా దాతుం దేవతా పటుః ॥ ౯
సా భవేల్లలితా దేవీ శక్తిచక్రైక నాయికా ।
సా సాక్షాత్పరమం బ్రహ్మ తయా సృష్టం జగత్త్రయమ్ ॥
తయైవ నాథవన్తోఽమీ బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరాః ।
భణ్డాసురేణ మహతా పీడితం భువనత్రయమ్ ॥ ౧౦
పాతుమేవ పరం బ్రహ్మ లలితాతను మాస్థితమ్ ।
అగస్త్యః :—
కోఽయం భణ్డాసురో నామ కుత్రాస్య వసతిః ప్రభో ! ౧౧
కేన వా నిహత స్సోఽభూ త్కస్య పుత్ర స్స దానవః ।
కేన ధ్వస్తం జగత్సర్వం కేన వా పరిపాలితమ్ ॥ ౧౨
ఏతత్సర్వం విస్తరేణ కథయస్వ హయానన !
హయగ్రీవః :—
అర్ధేన్దుమకుట శ్రీమాన్ దక్షపుత్ర్యా నిషేవితః ॥ ౧౩
నందీ భృంగీ మహాకాళ ప్రముఖై ర్గణమండలైః ।
సనందాద్యైశ్చ యోగీంద్రై స్సేవ్యమానోఽవ్యయ శ్శివః ॥
ఆస్థానమండపే దేవ్యా సత్యా సార్ధం మహాసనే ।
ఉవాస భగవానీశః కదాచి త్కరుణానిధిః ॥ ౧౪

తత్ర సత్యా సహోలాపం తత్కాలోచిత మీశ్వరః ।
కుర్వాణ శ్శంభు రాస్థానే కియంతంచి త్క్షణం స్థితః ॥ ౧౬
తస్మిన్నేవాంతరే వ్యోమ్ని దక్షస్య వసతిం ప్రతి ।
చలతాం దేవసైన్యానా మశ్రౌషీ ద్ఘోష మీశ్వరీ ॥ ౧౭
జిజ్ఞాసమానా ఘోషస్య కారణం శివభామినీ ।
ప్రేషయామాస తద్వార్తాజ్ఞానాయ గణ మేకకమ్ ॥ ౧౮
స గత్వా రభసా ద్వేగీ వ్యోమసఞ్చారచుఞ్చుకః ।
జ్ఞాత్వా చ హేతుం తత్రత్యం పున రాయా ద్గణాగ్రణీః ॥ ౧౯
ఆగత్య పరమేశానం వన్దిత్వా తాం సతీమపి ।
ఇదం విజ్ఞాపయామాస భక్తినమ్రీభవచ్ఛిరాః ॥ ౨౦
దేవి! త్వదీయజనకః శ్రేష్ఠో దక్షప్రజాపతిః ।
సవనం కర్తు మారేభే తేనాహూతా దివౌకసః ॥ ౨౧
ప్రయాన్తి సహ సేనాభి స్తదాజ్ఞావశవర్తినః !
తేషాం ప్రచలతా మేష ఘోషః ప్రాదు రభూ ద్దివి ॥ ౨౨
ఘోషస్య కారణ మిదమితి తూష్ణీం బభూవ హ !
అథ దేవీ సతీ శ్రుత్వా పితు ర్యజ్ఞక్రియోత్సవం ॥ ౨౩
అత్యన్తకౌతుకావిష్టా ప్రోవాచేశం జగన్మయమ్ ।
యథాయం వల్లభం ప్రాహ భృత్యో మత్పితు రుత్సవమ్ ॥
అత స్తత్ర మహోత్సాహో వర్తతే చంద్రశేఖర !
చిరా ద్ద్రక్ష్యామి మద్బన్ధూం త్స్వసౄ ర్మాతౄంశ్చ శఙ్కర !
భ్రాతౄంశ్చ భ్రాతృపుత్రాంశ్చ సుస్నిగ్ధాంశ్చ ముదాకులాన్ ।

తస్మా.న్మా మనుజానీహి జన్తా స్వ్యక్షమహోత్సవమ్ ॥ ౨౬
దృష్ట్వా యాస్యామి శీఘ్రం తే నికటం చన్ద్రశేఖర !
ఇతి పృష్ట శ్శివో దేవ్యా ప్రాహ గంభీరయా గిరా ॥ ౨౭
న గన్తవ్యం త్వయా తత్ర పురా దేవ్యస్తి కారణమ్ ।
ఈశ్వరః :—
వయ మిష్టప్రదా నిత్య మనిష్టార్థనివారకాః ॥ ౨౮
విశ్వాధికా జగత్పూజ్యా స్సత్యజ్ఞానస్వరూపిణః ।
సమస్తై స్సహసా కిఞ్చిత్కార్యం నాస్తి జగత్త్రయే ॥ ౨౯
నచ వాగ్యాపి వక్తవ్యా ప్రాప్తవ్యం చ ధనాది హి ।
కృతకృత్యా స్మ సర్వత్ర స్వాత్మానందపరాయణాః ॥ 30
ఇతి కృత్వా ప్రణన్తుం మాం దేవా స్సర్వే సమాగతాః ।
తన్మధ్యే తవ తాతోఽపి దక్షో దురభిమానవాన్ ॥ 3౧
మయి జామాతృతాబుద్ధ్యా న నమస్కార మాదృతః ।
అహంతు సర్వసామాన్యం కుశలం పృష్టవా న్శివే ! 3౨
నమస్కారో మహాదేవి శ్వశురత్వే తు నోకృతః ।
మమ కోవా నమస్కార్యో విద్యతే భువనత్రయే ॥ 33
ఊర్ధ్వాకలహాలోపేషు త్వయి మే పరమానతిః ।
అతః పు మస్త రే క్వాపి న నమస్కారవా నహం ॥ 3౪
అతః ప్రణయకాలేషు తుభ్యమేవ నమస్కృతిః ।
ఇత్థం స్థితో మయా తాత స్తవా న్తః క్రోధమూర్ఛితః ॥ 3౫
యత్కిమ ప్యవదన్నేవ మయి నిన్దాం సమాచరన్ ।

అత్ర ద్దర్పహ్యమానాత్మా గత ఏవ నిజం గృహం ॥ ౩౬
తస్మా త్తదా తస్య ముఖే వికార మహ మైక్షిషి ।
దౌరాత్మ్యంచ భవత్తాతే వృథా దురభిమానతా ॥ ౩౭
తత స్తేనైవ రోషేణ త్వాంచ మాంచ వివర్జయన్ ।
ఉత్తానబుద్ధిభి ర్మూఢైః పాపై రధమై స్సహ ॥ ౩౮
యజ్ఞకర్మ సమారేభే మద్దూషణనిరర్థకం ।
తస్మా త్త్వం తత్ర మాగచ్ఛ యది యాసి నిజేచ్ఛయా ॥ ౩౯
తర్హి గచ్ఛ మదుక్తం తే పశ్చాదేవ భవిష్యతి ।
ఇత్యుక్తే శఙ్కరే ప్రాహ సతీ దాక్షాయణీ పునః ॥ ౪౦

సతీ :—

ఏవం చేత్తర్హి కర్తవ్యం మయా తస్య ప్రబోధనం ।
త్వన్నిందయా చేత్పతతి తదా మమ పితుః క్షయః ॥ ౪౧
యథా స్వచిత్తదోషేణ త్వయి నో దూషణం వదేత్ ।
యథాహూయ చ యజ్ఞే త్వాం సత్కారంచ కరిష్యతి ॥ ౪౨
తథా బోధయితవ్యో మే తాతో దుష్ప్రాపసఙ్కటాత్ ।
వ్యర్థశుష్కమహాకూపే భవన్నిన్దామయే ధ్రువం ॥ ౪౩
పతన్తం తారయిష్యామి తాతం బహుభి రుక్తిభిః ।
న జానాతి భవచ్ఛక్తి మవధూతత్వదర్శనాత్ ॥ ౪౪
భస్మనేవాగ్ని మాచ్ఛన్నం బోధయిష్యామి మద్గురుం ।
తస్మా న్మా మనుజానీహి ప్రణామ స్తే విధీయతే ॥ ౪౫
ఇత్యుక్తవ త్యసౌ దేవీ శఙ్కరే ణానుమోదితా ।

అనిచ్ఛతాపి భావ్యత్వా జ్జవే నోద్గతస్తు మైహిత ॥ ౪౬
తస్యాం గన్తుం ప్రవృత్తాయాం పితుర్యజ్ఞక్రియోత్సవం ।
శైలాదినా సమాదిష్టా స్తత్సాహాయ్యా మహాగణాః ॥ ౪౭
మహాకాళో మహాకణ్ఠో ఘణ్టాకర్ణః కపాలవాన్ ।
కుమ్భోదరో నికుమ్భశ్చ మీనగ్రీవో మృగాన్తకః ॥ ౪౮
ఊర్ధ్వకేశః కేతుమాలీ తణ్డు ర్మకరలోచనః ।
సోమకో నీలబాహుశ్చ భైగవః కాలభైరవః ॥ ౪౯
స్వచ్ఛన్దభైర వోచ్చాభస్య ఉద్వలత్తో విశ్వఘుస్మరః ।
అలర్క స్సింహకేతుశ్చ మణిమా న్మణికన్ధరః ॥ ౫౦
ఏతే శూరా గణశ్రేష్ఠా మహాసత్త్వా మహౌజసః ॥
సతీదేవ్యాస్తు రక్షార్థం ప్రేషితా శ్శస్త్రపాణయః ॥ ౫౧
ఏష్వేకైకస్య బహవో గణనాథసమానుగాః ।
శైలాదినా వినిర్దిష్టా స్సతీసంరక్షణేప్సునా ॥ ౫౨
కాఞ్చనేన విమానేన వాయువేగతురఙ్గిణా ।
దాక్షాయణీ సమచల ద్వ్యోమమార్గేణ సత్వరం ॥ ౫౩
వైమానికై ర్దేవగణై శ్చారణై రప్సరోగణైః ।
స్తూయమానా మహాదేవీ విమానే నాచల ద్దివి ॥ ౫౪
తస్యా స్సఖ్య స్సతీదేవ్యా బహ్వ్య స్సర్వాఙ్గశోభనాః ।
కలాచీం చామరం తాళవృన్తం కనకపాదుకే ॥ ౫౫
తామ్బూలీంచ కరణ్డంచ తథా భూషణపేటికాం ॥
వహన్త్యః కేళిచతురాః ప్రాణేభ్యోపిచ వత్సలాః ॥ ౫౬

మనోవినోదనప్రాయః కథాబన్ధవిచక్షణాః ।
తాతస్య భవనం యాన్తీం తాం దేవీ మనువవ్రజుః ॥ ౫౭
ఉల్లిఖ న్కేతుమాలాభి ర్గగనం శ్చేతశ్చ వారిదాన్ ।
ఘణ్టాఘణఘణత్కారైః పూరయ న్నఖిలాం దిశం ॥ ౫౮
సువర్ణభూషితాశేష గాత్రో మేరు సమాకృతిః ।
సువర్ణ ఇవ ఖే ఖేల న్విమానోఽస్యా శ్చచాల హ ॥ ౫౯
ఆఘూర్ణపక్షిణ స్తత్ర చక్రన్దు ర్భాస్కరం ప్రతి ।
ఆభీలసూచకం తస్యా దక్షం చక్షు రథా స్ఫురత్ ॥ ౬౦
ప్రతీప ఏవ పవనః ప్రవృత్తః ప్రణదన్నివ ।
ధూమాయ న్తేస్మ సకలా దిశః పాంసువిదూషితాః ॥ ౬౧
ఇత్యాదికం మహోత్పాత మవలోక్య ముహుర్ముహుః ।
శఙ్కమానాపి సా దేవీ గతా తాతనికేతనం ॥ ౬౨
తత్రాపశ్య ద్యష్టువాటే స్వస్రా ర్మాతౄశ్చ బాంధవాన్ ।
ఇంద్రాదీనపి గీర్వాణా న్బ్రహ్మాదీంశ్చ ప్రజాప్రతీన్ ॥ ౬౩
అగ్నిం యమ మసృక్పఞ్చపాశినం పవనం తథా ।
ధనదం సోమ మాదిత్యం వసూ నష్టౌ చ వారణాన్ ॥ ౬౪
సిద్ధ కిన్నర గన్ధర్వా న్యజ్ఞవాటస్థితా న్సతీ ।
శచీం స్వాహాంచ ధూమజ్ఞాం నీతి మృద్ధించ సన్నతిమ్ ॥ ౬౫
అన్యాశ్చామరనారీభి రప్సరోభి స్సహైక్షత ।
నానావిధై ర్యజ్ఞపాత్రైః ప్రయోగకుశలై ర్ద్విజైః ॥ ౬౬
పరీక్షకై స్సదస్యైశ్చ ఋత్విగ్భిః కర్మలమ్పటైః ।

మంత్రధ్వనితనిర్భిన్నపాపై ర్మంత్రస్య ఘోషణైః ॥ ౧౭
స్వాంగైశ్చైవ ప్రయాజానూయాజై స్స్వాహాకృతై స్తథా ॥
వౌషట్కృతై ర్వషట్కారై స్స్తోత్రై శ్శస్త్రైశ్చ సామభిః ॥ ౧౮
పురోనువాక్యాయాజ్యాభిః కర్మభి శ్చాతిశోభనైః
పత్నీసంయాజ కృత్యైశ్చ పశుసంజ్ఞపనై రపి ॥ ౧౯
దర్భసంవేష్టితై ర్యూపై స్సచషాలైశ్చ శోభితం ।
యజ్ఞవాటం సమాలోక్య ప్రీతా సా దక్షనన్దనా ౨౦
పశ్య న్తీ వివిధాశ్చర్యం వినివేశ్య బహిర్గణాన్ ।
ఆత్మనః ప్రాణతుల్యాభి స్సఖీభి స్సహ సఙ్గతా ॥ ౨౧
పితు ర న్తికమ్మాపేదే వృథా దురభిమానినః ।

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డపురాణే ఉత్తరఖణ్డే హయగ్రీవాగస్త్య
సంవాదే లలితోపాఖ్యానే సతీదేవ్యా దక్షాధ్వర
ప్రవేశో నామైకాదశోధ్యాయః

—0—

సతీదక్షయోః పరస్పరనిష్ఠురసంవాదః

తాం మాయాన్తీం పితా దృష్ట్వా బద్ధభృకుటినిష్ఠురం ।
అవజ్ఞయా తిరశ్చీనం వదనం సమధారయత్ ॥ ౧
సర్వేషు బన్ధుషు ప్రీతిం విధాయ చ పునః పునః ।
తస్యాం జామాతృదోషేణ భర్త్సనా మపి తేనివాన్ ॥ ౨
అపేహి పాపే! పాపిష్ఠం భర్తార మనుజగ్ముషీ ।
అకులీనం చితాఙ్గారదిగ్ధవేషం కపాలినం ॥ ౩

యద్యపి త్వం మమ సుతా తథాపి త్వం వినిన్ద్యసే
భర్తురేవహి దోషేణ సదాచారవిరోధినః ॥ ౪
మిథ్యాభిమానవా న్మిథ్యాహఙ్కారీ శక్తిగర్వితః ॥
తాపసాకార సఞ్ఛన్నో ధూర్తః పరమదామ్భికః ॥. ౫
అవధూతైః పరాభూత స్సదాచారరతై ర్జనైః ।
అశేషం చాపి చారిత్ర మశివం వేషకల్పనం ॥
అశివం వసతిస్థానం వహం చ్ఛివ ఇతీర్యతే ।
అహో కష్టం వృథా జాతా ప్రసిద్ధి శ్శివ ఇత్యసౌ ॥ ౬
లోకాం త్సమ్మోహయ త్యేష తపోదమ్భేన భూయసా ।
తాదృశః పరిణేతా తే మయా మోహా దుపార్జితః । ౭
తద్దోషా ద్భవతీ దుష్టా గోక్షీరం శ్వదృతం యథా ।
గచ్ఛ గచ్ఛ గృహం పత్యు ర్జాతం జాతం మహాప్రియం। ౮
కేనాహూతా సమాయాతా భవతీ బిక్షుకిఙ్కరి !
ఇత్యాద్యైః పురుషై ర్వాక్యై ర్మర్మభిద్భి స్సుదుర్మతిః ॥ ౧౦
తుతోద బహుధా దక్షః పుత్రీం జామాతృదోషతః ।
ఇతి సా భర్త్స్యమానాపి గురుణా తేన దోషిణా॥ ౧౧
అనుపాధికృపాసిన్ధు రమ్బా వచన మబ్రవీత్ ।

సతీ :—

తాత ! కింతే వ్యవసిత మహోకష్టం సమాగతమ్॥ ౧౨
కేనోపదిష్టో దుర్మార్గో మూలనాశకర స్త్వయం ।
తవ నష్టాని భాగ్యాని నష్టం తవ మహాద్యశః ॥

ప్రాజాపత్యాధికారోఽపి కథామాత్రావశేషితః ।
బ్రహ్మణ స్త్వం కులే జాత స్తాతోఽసి కులపాంసన! ౧౪
త్వ త్సఙ్గదోషా దఖిలా నష్టా స్సర్వేఽపి సజ్జనాః ।
యో యజ్ఞో యజ్ఞభోక్తా యో యశ్చ యజ్ఞఫలం శివః॥ ౧౫
యో యష్టా యో జగత్స్రష్టా తం నిన్దసి దురాశయ !
శివ ఇత్యక్షరద్వంద్వసమ్మితం యస్య కీర్తనం ॥ ౧౬
స్మరతామపి కైవల్యం తం నిన్దసి దురాశయ !
ఆత్మారామా స్తపోనిష్ఠా జ్ఞానాగ్నిప్లుష్టకల్మషాః ॥ ౧౭
య న్నమస్యన్తి మునయ స్తం నిన్దసి దురాశయ !
అష్టాభి ర్మూర్తిభి ర్యస్య శశ్వ ద్విశ్వం విజృమ్భతే ॥ ౧౮
తం విశుద్ధచిదాకారం నిన్దసీన్దుశిఖామణిం ।
అహోపాప మహోపాపం శాన్తం పాపం హతం హతం॥ ౧౯
కిమత్ర బహు వక్ష్యామి పతితో స్యస్థిరూపకే ।
సమూలోన్మూలనకరీ మేనాం దుర్బుద్ధి మజ్ఞసా ॥ ౨౦
విముచ్య తం సమాహూయ సత్కృత్య స్త్రీతు మాహర ।
నచే దయం కృతో యజ్ఞ స్స్వాభిచారో భవిష్యతి॥ ౨౧
ఉపాస్య దేవతాం శంభు మనాదినిధనం శివం ।
అపాస్య క్రియతే యజ్ఞో ధిక్కష్టం తవ కౌశలం ॥
యథా స్థైర్యం స్వవంశస్య స్వస్య వా కర్తు మిచ్ఛసి ।
తదా పూజయ తం దేవ మన్యథా త్వం హతో ఽధునా॥ ౨౩
సహసా కోటిసంఖ్యాతా గణనాథస్య తస్య వై ।

ఏకభృత్యక్షణక్రోధం న సహేత చరాచరం ॥ ౨౪
ఇత్యుక్తవన్త్యాం సత్యాం స బద్ధభృకుటినిష్ఠురం ।
పున ర్వాగసిభి స్తీక్ష్ణై స్తాం తతక్ష దురాశయః ॥
అథ సా జగదీశానీ క్రుద్ధా శప్త్వా దురాశయం ॥
తత్సఙ్గ దోషదుష్టం స్వం వపు స్త్యక్తుం ప్రచక్రమే ॥

సతీదేవ్యా స్స్వదేహత్యాగః

ఈదృశ స్త్వం శివద్రోహీ వపు రేత త్త్వయార్జితం ।
అత స్త్వత్కులనాశాయ తజ్జహామి విగర్హితం ॥ ౨౭
క్రోధాగ్నినాతిమహతా ధక్ష్యామి త్వా మిహాధునా ।
అథాపి పితృతా మీక్ష్య శమమేవ వ్రజామ్యహం ॥ ౨౮
స ఏవ జగదీశ స్తే శిక్షాం సమ్య క్కరిష్యతి ।
ఇత్యుక్త్వా సా సతీదేవీ తత్ర యోగం సమాస్థితా ॥ ౨౯
బద్ధపద్మాసనా ధీరా నాసాగ్రన్యస్తలోచనా ।
సర్వా ణీన్ద్రియచక్రాణి సన్నియమ్య ముహుర్ముహుః ॥ 30
యోగే నాత్మాన ముత్స్రష్టు ముద్యుక్తా సాబ్రవీ త్సఖీః ।
అయి భద్రే జగన్నాథ! పార్శ్వం యా హ్యవిశఙ్కితా ॥ 3౧
అన్యాభి స్సమ మాలీభి స్సమంచ సకలై ర్గణైః ।
అహంతు స్వామినో వాచ మవధీర్య సమాగతా ॥ 3౨
ఫలంచ ప్రాప్తవత్యస్మి తస్మా త్త్యక్ష్యా మ్యథో వపుః ।
న కేవలం పితుఃకోపా త్కారణా న్తర మస్తి మే॥ 33

పురాకల్పే హిమవతా పార్ధకోటిం తు వత్సరాన్ ।
మయి తప్తం తపస్తీక్ష్ణం దుష్కరం యత్సురాసురైః ॥ ౩౪
తదాహం తస్య సాన్నిధ్యం సంప్రాప్తా ప్రీతమానసా ।
వరం వృణీష్వ భద్రం తే తపసా తేఽస్మి తోషితా । ౩౫
ఇత్యుక్తే హిమవా నాహ భక్తినిర్భరమానసః ।
యది త్వం మయి సన్తుష్టా పూర్ణ కారుణ్యవర్షిణీ ॥ ౩౬
మమ పుత్రీ భవ క్వాపి జన్మని ప్రీతయే శివే ।
ఇత్యుక్తే తేన గిరిణా భక్తినమ్రేణ సఖ్యహం । ౩౭
తథాస్తు తవ పుత్రీత్వం యాస్యా మీత్యబ్రువం తదా ।
త స్యైవసమయః ప్రాప్త స్తస్య శైలశిరోమణేః ॥ ౩౮
భవేయం దుహితా పాపం హన్తు మేతజ్జనుఃకృతం ।
అయం బద్ధోఞ్జలి శ్శమ్భో ర్భూయోభూయో నమస్కృతిః ॥
మద్వాచా వద తం శమ్భుం త్వం మే ప్రాణసమా సఖి ।
అత స్త్వయా సఖీభిశ్చ వరాభి ర్మమ వైశసం ॥ ౪౦
అవలోక్య న ధర్తవ్య శ్శోకో మనసి కశ్చన ।
పశ్చా త్ప్రాప్తజనిం తస్మా ద్ధిమవత్తో మహీయసః ॥ ౪౧
సంప్రాప్య మాం మనశ్శోకం సకలం త్యక్ష్యథ ప్రియాః ।
ఇత్యుక్త్వా తాం ప్రరుదతీం యోగం దేవీ సమాస్థితా ॥ ౪౨
మూలా చ్చిదగ్ని ముద్దీప్య నాసాగ్ర న్యస్తలోచనా ।
తేనైవ వహ్నినా సర్వం నిజగాత్ర మదీపయత్ ॥ ౪౩
కర్పూరదీపవ త్తస్యా వపు ర్యోగాగ్నినా వృతమ్ ।

న కించిదపి తత్రాసీ ద్దవశిష్టం రజోఽపి వా ॥ ౪౪
తత్ర భస్మ న చ సంస్థానం దేహస్యాన్యద్విలోకితమ్ ।
కేవలం జ్యోతి రుత్తస్థౌ దివా దీపితభాస్కరమ్ ॥ ౪౫
తత్క్షణేన తజ్జ్యోతి రన్తర్ధి మగమ ద్దివి ।
తత్రత్యానాం సదస్యానాం తదద్భుత మివాభవత్ ॥ ౪౬
గత్వా చాకాశమార్గేణ తుషారాద్రే స్సధర్మిణీమ్ ।
మేనాం నామ సుచారిత్రా మాససాద స్వజన్మనే ॥ ౪౭
శైలేన్ద్రస్య కులం శుద్ధ ముచ్చైఃకర్తుం మహేశ్వరీ ।
భావయామాస మేనాయా గర్భం విశ్వత్రయప్రసూః ॥ ౪౮
పితృభి ర్యా పురా దత్తా శైలేన్ద్రాయ మహాత్మనే ।
అయోనిజా మహాభాగా సా గర్భే తా మధారయత్ ॥ ౪౯
దేవీ చాన్ద్రికలే వాసౌ గర్భం క్షీరోదధేరివ ।
తస్యాః పవిత్రయ స్తీచ మేనాయా వృద్ధి మాగమత్ ॥ ౫౦
యథా యథోదరే దేవీ వవృధే శైలయోషితః ।
తథా తథా మహాత్తేజో మేనాయా స్సమదీప్యత ॥ ౫౧
ససాగరాం సవిపినాం ధారయన్నపి భూధరః ।
నశశా కామ్బికా గర్భయుక్తాం ధర్తుం స్వవల్లభాం ॥ ౫౨
యుగపత్ప్రోత్థితానేక భాస్కరద్యుతిసన్నిభః ।
తేజోరాశిః ప్రవవృధే మేనాయాం గర్భవైభవాత్ ॥ ౫౩
తేజోవిశేష మాలోక్య తస్యాం తుహినపర్వతః ।
వత్ప్రదానం సఫలం మన్యతే స్మామ్బికాకృతం ॥ ౫౪

గర్భభారాలసాం కాన్తాం పాణ్డుగణ్డస్థలోజ్జ్వలాం
ఆనీల చూచుకోదార కుచమణ్డల శోభినీం ॥ ౫౫
నశ్యద్వళిత్రయీభంగ స్పష్ట రోమావళీలతాం ।
ఈషచ్చరణవిన్యాసే వృత్తినిశ్వాసఖేదినీం ॥ ౫౬
అలసాలససఞ్చార స్నిగ్ధ తారకలోచనాం ।
గర్భఖేదసముద్భూత స్వేదబిన్దు మనోహరాం ॥ ౫౭
సఖీభి శ్శతసఙ్ఖ్యాభిః ప్రియాలాప వినోదనైః ।
అన్వాస్యమానా మసకృ త్సఖీహస్తావలమ్బనామ్ ॥ ౫౮

మేనకాయాం పార్వతీప్రాదుర్భావః

తాం దృష్ట్వా ఘనసన్తోషో వంశం మేనే ప్రతిష్ఠితం ।
లగ్నే శుభతరే కాలే తారాచన్ద్రబలోజ్జ్వలే ॥ ౫౯
పఞ్చగ్రహేషు చోచ్చేషు శుభదృష్టిషు భూయసా ।
అసూత సా భగవతీం మేనా త్రైలోక్యమాతరం ॥ ౬౦
దిశః ప్రసన్న మాయాతాః ప్రసన్నం సకలం పయః ।
ప్రమోదభరితా లోకా జాతంచ విమలం నభః ॥ ౬౧
దేవదున్దుభయో నేదు ర్ననృతు శ్చాప్సరో గణాః ।
పుష్పవృష్టిశ్చ బహుధా జాతా దేవకరార్పితా ॥ ౬౨
అకస్మాదేవ చానన్దభరితం భువనత్రయమ్ ।
సాతు రత్నశలాకేవ శశిరేఖేవ శోభనా ॥ ౬౩
స్వమాతర మలంచక్రే భాసమానేన తేజసా ।
అఙ్కాదఙ్కం గిరిస్త్రీణాం వ్రజన్తీ లాలనాశతైః ॥ ౬౪

మాణిక్యదీపరేఖేవ వర్ధమానా వ్యరాజత ।
అన్తఃపురే హిమవతో బహుస్త్రీజనసఙ్కులే ॥ ౬౫
శశిరేఖేవ నక్షత్రనిబిడే వ్యోమ్ని సా బభౌ ।
తా మాలోక్య గిరిశ్రేష్ఠో మజ్జన్నివ ముదమ్బుధౌ ॥ ౬౬
అఙ్కే నివేశ్య మహతీం లాలనా మకరో ద్గిరిః ।
దీర్ఘాక్ష మిన్దుఖణ్డాభనిటలం కుటిలాలకమ్ ॥ ౬౭
ముఖం స్వమహితు ర్దృష్ట్వా న తృప్తి మగమ ద్గిరిః ।
ఇత్థం సా వర్ధమానాఽస్య భువనే పృథివీభృతః ॥ ౬౮
మైనాకసోదరీ మేనాం విశ్వశ్లాఘ్యాం వితేనుషీ ।
కలానులాపై రమృతస్యన్దిభి శ్చిత్తహారిభిః ॥ ౬౯
కర్ణే రసాయనం తస్య దుదుహే సా కుమారికా ।
బాలా నీలోత్పలశ్యామా స్నిగ్ధకాన్తిమనోరమా ॥ ౭౦
సఞ్చారిణీవ శుశుభే హారినీలాశ్మపుత్తళీ ।
క్రమేణ గిరికన్యాభి స్సార్ధం శైశవ శోభనా ॥ ౭౧
కృత్రిమైః పుత్రికైః క్రీడాం కందుకైశ్చ సమాతనోత్ ।
ప్రాలేయపర్వత స్తస్యా నామాఽభిజన మాతనోత్ ॥ ౭౨
పార్వతీత్యేవ యత్పుంసా మశేషాఘవినాశనమ్ ।
సా పార్వతీ సహాళీభిః క్రీడాభేదవినోదినీ ॥ ౭౩
పిత్రో శ్శైలాస్పదం ప్రేష్ఠాం పాంసుకేళిం తతాన చ ।
గఙ్గాసైకతదేశేషు స్వగురోశ్చాపి సానుషు ॥ ౭౪
అలక్తకాఙ్కితైః పాదన్యాసైః పావిత మేదినీ ॥

ప్రచచార గిరిరాజస్య వేశ్మని క్రీడనాకులా ॥ ౭౫
క్రమేణ శైశవం బాలా ముఞ్చన్తీ వపుషి స్వకే ।

పార్వత్యాః పాదాదివర్ణనమ్

కన్దర్పాహ్లాదిక్రియా మూలకన్దం యౌవన మాదదే ॥ ౭౬
స్వభావా దరుణౌ తస్యా నవపల్లవకోమలౌ ।
సౌభాగ్య రేఖావిన్యాసై ర్వ్యక్తీకృత గుణోజ్జ్వలౌ ॥ ౭౭
సశ్చ్యారేషు మహీచక్రం కౌఙ్కుమైః గుదకై రివ ।
సిఞ్చన్తౌ చన్ద్రికాశుద్ధ నఖకాన్తి విరాజితౌ ॥ ౭౮
మణినూపురనాదేన హంససన్తోషదాయినౌ ।
ధ్యాతవ్యౌ యోగినాం బృన్దైః రక్తశ్చిత్తసరోరుహే ॥ ౭౯
అపుష్ణాతాం రుచిం తస్యా శ్చరణౌ సన్నతభ్రువః ॥
జఙ్ఘాకాణ్డౌ మనోజన్మతూణీరసదృశ ప్రభౌ ॥ ౮౦
తస్యా బబన్ధతు శ్చక్షు ర్బన్ధూనాం చేతసా సహ ।
కదలీకాణ్డసౌభాగ్య నిరహఙ్కారకారకౌ ॥ ౮౧
కన్దర్ప గజమూర్ధన్య శుణ్డాకాణ్డ సమద్యుతీ ।
మహేశహృదయోద్రగ గజబన్ధ మహాద్రుమౌ ॥ ౮౨
కన్దర్పస్య జగచ్చక్ర విజయ స్తమ్భసన్నిభౌ ।
పార్వత్యా మాంసలావూరూ పరాం శోభా మపుష్యతామ్ ॥
కాఞ్చీకలాపసుభగ కరిమస్తక సన్నిభః ।
స్వనితమ్బాది వాచ్ఛిద్య తత్ప్రతాప్రిత గౌరవమ్ ॥ ౮౪
గారుత్మత శిలాశైల కటకక్రోడకాన్తికృత్ ।

నితమ్బౌ జగదమ్బాయాః ప్రవృద్ధిం పరమాం యయౌ ॥ ౮౫
వళిత్రయేణ రుచిరా రోమావళిమనోహరా ।
గమ్భీరనాభికుహరా తస్యా మధ్యలతా బభౌ ॥ ౮౬
శఙ్కరస్యాణిమైశ్వర్య మివ తన్మధ్య మాశ్రితమ్ ।
అథవా యోగినాంచేతః పరమాణురి వాగతః ॥ ౮౭
అన్యోన్య మమృతానన్దా వన్యోన్య శ్లిష్టమణ్డలా ।
ఉచ్చచూచుకతాచారూ నిబరీసౌ నిరన్తరౌ ॥ ౮౮
దోర్మూలకూలం కషతాం ప్రాప్తౌ వన్యాహవృద్ధిభిః ।
యౌవనద్వీపనాథస్య కుమ్భావివ మనోహరౌ ॥ ౮౯
కామరాజాభిషేకాయ కలశావివ సోదకౌ ।
తద్దేహకాన్తిసరసి క్రీడాకోకద్వయోజ్జ్వలౌ ॥ ౯౦
మనోజ్ఞహారలతికౌ పరివేషమనోహరౌ ।
మహేశ్వరమనఃక్షీర సిన్ధుమన్థనమన్దరౌ ॥ ౯౧
సౌభాగ్యరత్నగేహస్య సువర్ణకలశద్యుతీ ।
పరిణాహేన మహతా పిబన్తావివ పుష్కరమ్ ॥ ౯౨
ఉపర్యుప ర్యుచ్ఛ్రయేణ చుబుకోచ్చుమ్బినావివ ।
వసుధాధరకన్యాయా వవృధాతే పయోధరౌ ॥ ౯౩
శిరీషదామకోమల్యం హసన్తావివ తద్భుజౌ ।
అనఙ్గడోలా సౌవర్ణ శృఙ్ఖలాకాన్తి మాపతుః ॥ ౯౪
ప్రాతర్వికస్వరామ్భోజ స్పర్ధికాన్తిమనోహరః ।
నిషిఞ్చన్నివ లౌహిత్యధారాభిః కకుభాం కులమ్ ॥ ౯౫

మహేశపాణిగ్రహణ సౌభాగ్యప్రథమోచితః ॥
రత్నాఙ్గులీయకచ్ఛాయా వర్ధిష్ణునిజరక్తిమా ॥ ౯౬
సౌభాగ్యరేఖారుచిరో రురుచే పార్వతీకరః ॥
ఆమృష్టశఙ్ఖసుభగా కణ్ఠనాళీ వ్యరాజత ॥ ౯౭
శరదిందుసమచ్ఛాయం నతభ్రు నలినేక్షణమ్ ।
తిలపుష్పలసన్నాసం శుచిదన్తమనోహరమ్ ॥ ౯౮
కలాలాప మధుస్రోత స్సంతర్పిత జగజ్జనమ్ ।
మణిదర్పణసచ్ఛాయ కపోల ఫలకోజ్జ్వలమ్ ॥ ౯౯
నవప్రవాళ సుస్నిగ్ధ పాటలాధర పల్లవమ్ ।
మృగాఙ్క శకలోదార లలాట లలితాకృతి ॥ ౧౦౦
వక్రచూర్ణాలకం తస్యా వదనం రురుచే రుచా ।
ధమ్మిల్లస్తరుణశ్యామ తాపిఞ్ఛద్రుమ మేచకః ॥ ౧౦౧
కుటిలో బర్బర స్నిగ్ధ స్సుగన్ధి శ్శోభనద్యుతిః ॥
విడమ్బయామాస ఘనం పిఞ్ఛం చాపి శిఖణ్డినామ్ ॥ ౧౦౨
ఏవ మారూఢతారుణ్యా సంపూర్ణా సకలై స్గుణైః ।
చిక్రీడ గిరిరాజస్య మన్దిరే జగదమ్బికా ॥ ౧౦౩

ఇతి శ్రీబ్రహ్మాణ్డపురాణే ఉత్తరఖణ్డే హయగ్రీవాగస్త్యసం
వాదే లలితోపాఖ్యానే సతీదక్షయోః పరస్పరనిష్ఠుర
సంవాదాదికథనన్నామ ద్వాదశోఽధ్యాయః

దక్షాధ్వరధ్వంసః

అగస్త్యః :—

తురఙ్గవదన ! శ్రీమం త్సర్వవిద్యాకలానిధే !
సతీం విసృష్టదేహాం తాం శ్రుత్వా కి మకరోచ్ఛివః ॥ ౧
కిం క్రుద్ధవాన్ మహేశానో దక్షం ప్రతి దురాశయం ।
అథవా శాన్తి మగమ త్స్వభావా త్కరుణామయః ॥ ౨

హయగ్రీవః :—

యదా ముక్త్వా సతీ దేహం హిమవన్తం సమాశ్రితా ।
సా దేవీ జగతాం మాతా శఙ్కరస్య సధర్మిణీ ॥ ౩
తదా తస్యా స్సఖీబృన్దం సమస్తాశ్చ గణేశ్వరాః ।
దక్షప్రజాపతే ర్యజ్ఞవాటా త్కైలాస మాయయుః ॥ ౪
అథ నిర్విణ్ణమనసో భీతభీతాః పదేపదే ।
దుర్వృత్తాన్త మిమం వక్తుం సఖ్య స్సత్వర మాగతాః ॥ ౫
శూన్యేనైవ విమానేన తే సర్వేపి గణేశ్వరాః ।
అత్యన్త మాకులస్వాన్తాః ప్రపన్నాః పరమేశ్వరం ॥ ౬
బాష్పాయమాణనయనా స్తా స్సఖ్య శ్చన్ద్రమౌళయే ।
దేవీవృత్తాంత మఖిలం ప్రోచు ర్గద్గదయా గిరా । ౭
దేవీం శ్రుత్వా మహేశానో యోగత్యక్తకళేబరాం ।
అత్యన్తధీరచిత్తోపి స క్షణం శోక మన్వభూత్ ॥ ౮
అథాభిభూయ తం శోక ముగ్ర స్త్రైలోక్యఘస్మరః ।
హృదయే నీలకణ్ఠస్య మహాకోపాగ్ని రుత్థితః ॥ ౯

అపకారపరం దక్షం మతిదుర్భాషణోద్ధతం ।
ఉద్దిశ్య సుమహాఞ్ఛమ్భో ర్జజ్వాల క్రోధపావకః ॥ ౧౦
దక్షవంశమహారణ్య మూలచ్ఛేదకుఠారికా ।
ఈశస్య నిటలక్రోడే భ్రుకుటీ పర్యజృమ్భత ॥ ౧౧
పుస్ఫోర చ ముహు స్స్ఫుత నవపల్లవ పాటలం ।
తస్యాధరదళం శమ్భో ర్నిశ్శ్వాసపవనాహతః ॥ ౧౨
ప్రస్ఫుర త్స్వేదబిన్దూని ప్రజ్వల న్తీవ తేజసా ।
అఙ్గాని వృషభాఙ్కస్య జ్వాలారూపాణి చాభవన్ ॥ ౧౩
ఉదగ్రకోపే జ్వలితే తస్య మూర్ధని జాహ్నవీ ।
ఉద్భూతబుద్బుదశ్రేణీతాడ్యమానేవ చాభవత్ ॥ ౧౪
అఙ్గే భూషణతాం ప్రాప్తాః స్పృష్టాః పన్నగపుఙ్గవాః, ।
వివేష్టన్తే స్మ రభసా స్స్వైస్స్వై ర్భోగై రథోత్థితైః ॥ ౧౫
నిత్యం రక్తస్య లాలాటనయనస్యైవ మిత్రతాం ।
తేజాతే కోపసంరక్తే లోకనాథస్య లోచనే ॥ ౧౬
తస్య క్రోధసముత్సాహం విలోక్య త్రాసవిహ్వలాః ।
ఇత స్తతో గృహక్రోడే గణనాథా విలిల్యిరే ॥ ౧౭
పలాయితేషు సర్వేషు గణనాథేషు తద్రుషా ।
కథం కథంచిద్ధీరాత్మా నన్ది నాత్రైక మత్యజత్ ॥ ౧౮
సోఽపి నన్దీ పుర స్స్థాతుం జ్వలత్క్రోధస్య శూలినః ।
అశక్నువ న్నస్య పశ్చా ద్భాగం నిభృత మాశ్రితః ॥ ౧౯
అకమ్పిత మహీ సర్వా దుష్ట ముద్వీక్ష్య శఙ్కరం ।

అన్తర్దధే సహస్రాంశు రతిత్రాససమాకులః ॥ ౨౦

వీరభద్రోత్పత్తిః

అపత న్గగనా త్తారా స్సమఘూర్ణన్త చార్ణవాః ।
త్రస్తం చరాచర మభూ త్క్రోధశాలిని శూలిని ॥ ౨౧
అథ దేవో మహాదేవో లలాటతటసమ్భవం ।
ఏకం స్వేదపయోబిన్దుం నఖాగ్రే ణాక్షిప త్క్షితౌ ॥ ౨౨
తత ఉత్తస్థివా నేకో లోకఘస్మరవిగ్రహః ।
కాలాగ్నిరివ దీప్తాఙ్గో వీరభద్రో గణేశ్వరః ॥ ౨౩
బద్ధభ్రుకుటి రూర్ధ్వాణ్డభిత్తిభేదకృ దున్నతిః ।
దీప్తోర్ధ్వకేశశ్చ బభౌ భగవా నస్తకో యథా ॥ ౨౪
సతు ప్రణమ్య చణ్డీశ మష్టాఙ్గస్పృష్టభూతలః ।
వీరభద్రో భక్తిపూర్వ మిదం వ్యజ్ఞాపయ ద్వచః ॥ ౨౫
దేవదేవ! జగన్నాథ! మయా కిన్ను విధీయతాం ।
అహం విధేయ స్సర్వేషు నియోజ్యో నాథ! కర్మసు ॥ ౨౬
త్వత్ప్రసాదప్రభావేన న కిఞ్చి ద్దుష్కరం మమ ।
కమ్పయామి మహీం కృత్స్నాం కిం కుర్యా మథరోత్తరాం ॥
కిం వా పిబామి సప్తాబ్ధీ న్కిం గిలామి జగత్త్రయం ।
తవ భ్రూవల్లిచలనా దసాధ్యమపి సాధయే ॥ ౨౭
ఇతి విజ్ఞాపిత స్తేన స రుద్రో వాచ మూచివాన్ ।
గచ్ఛ దుష్టస్య దక్షస్య యజ్ఞం మర్దయ నిర్దయం ॥ ౨౮
మమ ద్రోహీ నిత్య మేష మమ దూషణతత్పరః ।

పాపీ దురభిమానీ చ వృథా గర్వో వృథా మదః ౩౦
తస్మాత్తస్య క్రతుధ్వంసం కృత్వా భూయ స్సమావ్రజ ।
ఇత్యాజ్ఞావచనం లబ్ధ్వా చన్ద్రమౌళే ర్జ్వలత్క్రుధః ॥ ౩౧
వీరభద్ర స్స కైలాసా న్నిర్జగామ మహారవః ।
తస్యైవ రోమకూపేభ్యో దీప్తా న్నిటలలోచనాత్ ॥ ౩౨
కర్ణాభ్యాం చైవ నాసాభ్యా మాస్యా ద్దంష్ట్రాభయఙ్కరాత్ ।
ఉత్థితా బహవోఽప్యేకైకఘస్మరాః ప్రమథేశ్వరాః ౩౩
సహస్రలక్షసఙ్ఖ్యాతా స్సహస్రాంశుసమప్రభాః ।
సహస్రయుగభర్తార స్సహస్రాయుధనిస్స్వనాః । ౩౪
పిబన్త ఇవ చ వ్యోమ దహన్త ఇవ మేదినీమ్ ।
గ్రసన్త ఇవ భూతాని వీరభద్రం సమన్వయుః । ౩౫
గణేన్ద్రసేనా మహతీ వీరభద్రప్రదర్శితా ।
సమావవ్రే యజ్ఞవాటం దక్షస్యాత్యంతదుర్మతేః ॥ ౩౬
కల్పాన్తాగ్నిరివ జ్వాలాకలాపై రమ్బుధేః పయః ।
యజ్ఞస్థానం తథా వేగా ద్వేష్టితం ప్రమథేశ్వరైః ॥ ౩౭
త మాపతన్త మాలోక్య వీరభద్రం మహాబలమ్ ।
విత్రేసు రమరా స్సర్వే హాహేతి క్రన్దనోద్ధురాః ॥ ౩౮
కేచిద్ద్రవన్తి మూర్ఛన్తి కేచి త్క్రన్దన్తి భూరిశః ।
ఇత స్తతస్తు కేప్యన్యే పలాయనపరాయణాః ॥ ౩౯
ధ్రువోపభృజ్జుహూముఖ్యం యజ్ఞపాత్రికదమ్బకం ।
ఋత్విజ స్సహసా త్యక్త్వా కాన్దిశీకాః ప్రతస్థిరే ॥ ౪౦

పక్షిణాం గ్రావ మ్యాస్థాయ కేచి దన్యే పలాయితాః ।
అన్యే మార్జారవేషేణ కాన్దిశీకత్వ మాయయుః ॥ ౪౧
ఇతరే భృశ ముద్విగ్నాః ప్రాణమేవ ప్రతత్యజుః ॥
అహో! దుష్టేన దక్షేణ నాశితం కుల మాత్మనః ॥ ౪౨
వయం చ నష్టా స్తత్సఙ్గా దితి తేషా మభూ ద్వచః ।
ఇన్ద్రోఽపి మయూరవేషేణ భీతభీతః పలాయితః ॥ ౪౩
యజ్ఞస్తు మృగరూపేణ ధావ న్నత్యంతకాతరః ।
వీక్షితో వీరభద్రేణ ప్రధావ న్ననుధావతా ॥ ౪౪
తూణీముఖా త్సముద్ధృత్య శిత మేకం శిలీముఖం ।
తేన యజ్ఞస్య మూర్ధానం చకర్త చతురక్రమః ॥
మృగరూపస్య యజ్ఞస్య పతితస్య మహీతలే ।
బహు సుస్రావ రుధిరం పురోడాశసువాసితం ॥ ౪౬
క్రతుధ్వంసీతి తేనైవ నామ వీరస్య పప్రథే ।
యజ్ఞం హత్వా చ యజ్ఞఘ్నా స్థాంతుం ప్రావిశ దన్తరం ॥ ౪౭
తత్రాపశ్య ద్వీరభద్రో రౌద్రకోపహుతాశనః ॥
దహన్నివ దృశా విశ్వ మాదిత్యం పురతస్స్థితం ॥ ౪౮
అనూరుసారథియుతే రథే తిష్ఠంత మంజసా ।
సహస్రాంశు మథో కేశే ష్వగ్రహీ దుగ్రవిక్రమః ॥ ౪౯
కేశే ష్వాకృష్య తం భూమౌ పాతయిత్వా దివాకరం ।
తాడయిత్వా కపోలౌచ దన్తా న్యస్య వ్యపాతయత్ ॥ ౫౦
తస్మా త్పూషా ప్రపిష్టాశీ యస్మా దేష వ్యాదన్తకః ।

దన్తనిర్భేద సంజాతరుధిరో క్షతవిగ్రహః ॥ ౫౧
తదా వివస్వాన్ప్రబభౌ పూర్వాద్రే రుదయన్నివ ।
త ముత్సృజ్య దినాధీశం భిన్నదంతం నిపాతితం ॥ ౫౨
వీరభద్రోఽతివేగేన జగ్రాహ రజనీకరం ।
తం పాతయిత్వా ధరణౌ మృగపోతమివ ద్విపః ॥ ౫౩
పాదే నాతికఠోరేణ పుష్పపేషం పిపేషహ ।
యథా కలావశేషోఽయ మత్యంతకృశతాం వ్రజేత్ ॥ ౫౪
తథా పిపేష పాదేన వీరభద్రో నిశాకరం ।
అథ తేన స్తుతి స్తస్య కృతా పీయూషరోచిషా ॥ ౫౫
తయా స్తుత్యా సచ ప్రీత స్తం మౌళౌ సమధారయత్ ।
అతఏవ మహేశాన శ్చంద్రచూడ ఇతీర్యతే ॥ ౫౬
అథో సరస్వతీం దేవీం భీతిభ్రష్టవిపంచికాం ।
గృహీత్వా వీరభద్రస్తు నాసికా మచ్ఛినద్ద్రుతం ॥ ౫౭
అథాగ్నే ర్బాహుయుగళం ఖడ్గేనైవ వ్యదారయత్ ।
ఈదృశం తం సమాలోక్య వీరభద్రం మదోద్ధతం ॥ ౫౮

విష్ణువీరభద్రయో ర్యుద్ధమ్

చక్ర ముద్యమ్య హస్తేన చక్రపాణి స్సముత్థితః ।
ఆరూఢో గరుడం పక్షక్షేపవిక్షిప్తసాగరం ॥ ౫౯
దివ్యాస్త్రశరవర్షేణ వీరభద్ర మవాకిరత్ ।
వీరభద్రశ్చ కోపేన స్యన్దనే మహతి స్థితః ॥ ౬౦
అస్త్రజ్వాలాకలాపేన దహన్నివ తమభ్యయాత్ ।

తతో రణోత్సవ్య మతులః ప్రకమ్పితజగత్త్రయః ౬౧
సంగ్రామ స్సుమహా నాసీ న్మత్తయోరివ హస్తినోః ।
రోషాట్టహాసనినదైః పూరయన్తౌ దిశో దశ ॥ ౬౨
భ్రామ్యన్తా వతిగర్జన్తౌ భర్త్సయన్తౌ పరస్పరం ।
దివ్యా న్యస్త్రాణి ముఞ్చన్తౌ క్షోభయన్తౌ జగత్త్రయం ॥ ౬౩
హస్తలాఘవ మత్యన్తం సూచయన్తౌ పరాక్రమం । ౬౪
తతో రుద్వీక్ష్య సంరమ్భం వీరభద్రే జయం పునః ।
పద్మయోని ర్వినిశ్చిత్య తస్య సారథితా మగాత్ ॥ ౬౫
వీరభద్రస్య తం కోపం చతుర శ్చతురాననః ।
నిజసారథ్యకృత్యేన ప్రమమార్జ ముహు ర్ముహుః ॥ ౬౬
సూతతా మాకలయ్యాస్య సుప్రీతః పద్మజన్మని ।
వీరభద్ర శ్చక్రభృతా యుద్ధ ముద్ధత మాతనోత్ ॥ ౬౭
పినాకశార్ఙ్గనిష్ఠ్యూత ప్రచణ్డాతపకారిణః।
విశ్వం ప్రోగ్ణనువ శ్శశ్వ ద్విపాఠా గాఢరంహసః ॥ ౬౮
శరై రజయ్య మాలోక్య వీరభద్రం జనార్దనః ।
తత్రాక్షిప త్సహస్రారం చక్రం లోకభయఙ్కరమ్ ॥ ౬౯
ఘూర్ణమానం నభ శ్చక్రే తదాలోక్య సుదర్శనం
వ్యాత్తేన నిజవక్త్రేణ వీరభద్ర స్సమాగిలత్ ॥ ౭౦
నష్టే చక్రే వీరభద్రం బభాషే గరుడధ్వజః ।
వీరభద్ర! మహావీర! స్థానే తవ పరాక్రమః । ౭౧
స్థానే త్వయా కృతా శిక్షా దక్షస్యాస్య దురాత్మనః ।

నాహ స్మాహేశ్వర స్యాజ్ఞభూత్ స భువనేశితుః ॥ ౨౨
తవ శౌర్యం మహావేగం సోఢుం లోకే క ఈశ్వరః ।
అప్రసక్తనిపాతం య న్మమ చక్రం గిరిష్వపి ॥ ౨౩
వజ్రాదపి మహావేగం త త్త్వయా గిళితం హఠాత్
అహో దురాత్మా దక్షోయం నైకేనాప్యత్ర రక్ష్యతే ॥ ౨౪
అహ మీదృగ్దశో జాతః క స్తస్యాన్యో౽భిరక్షకః ।
తస్మా దిమం శివద్రోహసమ్పన్నం బహుపాతకం ॥ ౨౫
దేవీద్రోహేణ చాత్యన్తపాపిష్ఠం జహి దుర్ధియమ్ ।
కాలాన్తరే మహేశస్య కృత్వా చ బహుధా తపః ॥ ౨౬
అహం ప్రాప్స్యామి మచ్చక్రం త్వద్గురోః పరమేశ్వరాత్ ।
అత స్స్వస్తి మహావీర వీరభద్ర! వ్రజా మ్యహమ్ ॥ ౨౭
సంసాధయ శివస్యాజ్ఞాం దుష్టం దక్షం చ భక్షయ ।
యాదృ గాజ్ఞా మహేశస్య తాదృగేవ మమాపి సా ॥ ౨౮
నావయో ర్విద్యతే భేదః పురాణే ష్వాగమేషు చ ।
అహం శక్తి శ్శక్తిమాం త్స విశ్వవ్యాపీ మహేశ్వరః ॥ ౨౯
శక్తిశక్తిమతో ర్భేదం కో జనః ప్రతిపద్యతే ?
వహ్నేశ్చ దాహికాయాశ్చ భేదః కోను సమీక్ష్యతే ॥ ౩౦
ఆద్యశక్తి ర్మహేశస్య చతుర్ధా భిన్నవిగ్రహా ।
భోగే భవానీ రూపా సా దుర్గారూపా చ సఙ్గరే ॥ ౩౧
కోపే చ కాళికా వేషా పుంరూపే చ మదాత్మికా ।
తస్మాన్మమ చ శమ్భోశ్చ మా భేద మవధారయ ॥ ౩౨

శమ్భో రాజ్ఞా మహైవాజ్ఞా దక్షం మర్దయ నిర్దయం ।
ఇత్యుక్త్వా వీరభద్రం తం విష్ణునా ప్రభవిష్ణునా ॥ ౫౩
నివృత్తమేవ సమరా ద్వినా చక్రేణ భాస్వతా ।
నివర్తమానే గోవిన్దే ధాతారం స్వస్య సారథిం ॥ ౫౪
ప్రీత్యా సమాదిదేశా న్తఃప్రసాద స్యైకభాజనం ।
అథ ప్రవిశ్య నిశ్శఙ్కం వేశ్మ దక్షప్రజాపతేః ॥ ౫౫
అట్టహాసం సమాతేనే మూర్ఛితా యేన తద్గతాః ।
అపత న్నతివిత్రాసా త్తస్య పాదే మునీశ్వరాః ॥ ౫౬
అకుర్వ న్నునయ స్తస్య కేచి త్స్తోత్రం పదే పదే ।
ఉపేక్ష్య తా న్దురాచారా న్విప్రా న్విత్రాసవిహ్వలాన్ । ౫౭
యాగశాలాగతం దక్షం వీరభద్ర స్సమాసదత్ ।
గచ్ఛన్నేవ కఠోరేణ తర్జయ న్వచసా ముహుః ॥ ౫౮
కరాళేన కృపాణేన శిర స్తస్య సమాచ్ఛినత్ ।
యజమానస్య పత్నీం తాం లప న్తీం ముక్తకున్తలాం ॥ ౫౯
పాదే నిపతితాం భీరు మవధూయ భయఙ్కరః ।
ఛిన్నం తస్య దురాశస్య దక్షస్య స్రుతశోణితం ॥ ౬౦
మూర్ధాన మగ్నౌ చిక్షేప భక్షయే త్యేవ భర్త్సయన్ ।
సోఽపి వైతానదహనః పూర్వం లూనభుజద్వయః ॥ ౬౧
శిరశ్ఛేదభియా భూయో భక్షయామాస తచ్ఛిరః ।

దక్షపత్నీకృతస్తుతిః

అథ దక్షస్య యాః పత్న్య స్తా స్సర్వా భీతివిహ్వలాః ౬౨

ఉత్తానపాణయో ముక్తకేశ్యో గద్గదభాషితాః ।
ప్రస్ఖలత్పదవిన్యాసాః కింకర్తవ్యసమాకులాః ॥ ౯౩
విభ్రష్టభూషణశతా విముక్తాశ్రుపయఃకణాః ।
అన్యోన్య మఙ్గ మాశ్లిష్య క్రన్దన్త్య స్తారనిస్స్వనమ్ ॥ ౯౪
వీరభద్రస్య హృదయం కృపయార్ద్రం వితేనిరే ।
క్రన్దన్త్య స్తా ఇదం ప్రోచు ర్దక్షస్య హరిణీదృశః ॥ ౯౫
దేవదేవ జగచ్చక్రమహాసంహారభైరవ !
వీరభద్ర కృపాసాన్ద్ర రౌద్రవిక్రమశేవధే ! ౯౬
సాక్షా చ్ఛివమయాకార సర్వేషాం త్రాణతత్పర !
దుష్టసంహారరసిక శిష్టపాలనచుఞ్చుక ! ౯౭
త్రినేత్రాగ్నిశిఖాదగ్ధసమస్తభువనక్షయే ।
పున స్సంసృష్ట విశ్వేశ పున స్తద్విశ్వపాలక ! ౯౮
బ్రహ్మరూపి న్విష్ణురూపి న్విశ్వరూపి న్నిరఞ్జన !
త్వయి కృత్వా మహా న్వైరం ఫలం తస్యోచితం మహత్ ॥ ౯౯
అన్వభూ త్పతి రస్మాకం ప్రాజాపత్యేన గర్వితః ।
శిక్షాస్య సదృశీ జాతా కోపం తేనాద్య సంహర ॥ ౧౦౦
కల్పాన్తకాలే భవతః కోపలక్ష్యం జగత్త్రయం ।
అయం విప్రవటుః కేన లక్ష్య స్తవ భవిష్యతి ॥ ౧౦౧
తస్మా దముష్య జీవాతుం వైధవ్యం నో వ్యపోహితుం ।
ఉపాయం కురు చణ్డీశ యేనాస్మజ్జీవనం భవేత్ ॥ ౧౦౨
ఇతి స్తుతో మహాసత్త్వ స్తాభి ర్దక్షపురన్ధ్రిభిః ।

కృపయాఽఽవిష్టవ్యాప్తదయో వీరభద్రగణేశ్వరః । ౧౦౩
తస్య జీవాతవే ఛాగశిర స్సన్ధాయ తద్గళే ।

దక్షకృతస్తుతిః.

పునరుజ్జీవితం చక్రే తాసాం రక్షణహేతవే ॥ ౧౦౪
అథోత్థిత స్స దక్షోఽపి జీవిత స్తేన కర్మణా ।
తుష్టావ వీరభద్రం తం మేషమూర్ధా ప్రజాపతిః ॥ ౧౦౫
మయాకృత మనాదృత్య భగవన్తం త్రిలోచనం ।
అభిచారమయం కర్మ క్రతువ్యాజా త్త్వఘాతుకం ॥ ౧౦౬
శివోఽహి యజ్ఞపురుషో యజ్ఞకర్మఫలప్రదః ।
అనాదృత్య శివం యష్టు ర్వినిపాతో భవత్యలం ॥ ౧౦౭
నమో నమస్తే వరవీరభద్ర పునఃపున ర్వీర నమో నమస్తే ।
కృతాగసం మామశరణ్యమత్ర కృపాకటాక్షప్రసరేణ రక్ష ॥
దర్పాతిరేకేణ సమాకులాత్మా ప్రజాపతిత్వేన చ మత్తచిత్తః
ప్రభుం మహేశం జగతాం త్రయాణా
మదూషయం దుష్పరివాదనాభిః ॥ ౧౦౮
శివద్రుహాం దేహభృతాం కదాపి నిస్తారవార్తాపి ననారకాబ్ధేః
మమైవ భాగ్యేన కృతా త్వయాద్య
దోషస్య భూరే రియతీహ శిక్షా ॥ ౧౦౯
తస్మా త్త్రిలోకేశ మచింత్యశక్తిం
త్వాం స్తోతు మీశ! ప్రభవన్తి కే వా !
అద్య ప్రభృత్యేవ భవద్భవిష్యం

స్తశో మ్యహం శాశ్వతపాదసేవాం॥
ఇతి స్తుత స్తేన స వీరభద్రః స్తస్మి న్ప్రసాదం రచయన్ క్షణేన।
సన్ధాయ మూర్ధాన మథాధ్వరస్య పునః ప్రతస్థే పుర వైరివాసం
ఏతన్మహావీరపురోగమస్య శ్రీవీరభద్రస్య శుభం చరిత్రమ్।
పఠంతి యే ఖలు పాపినోఽపి పదం మహేశస్య సమాప్నువంతి॥
ఇదం పవిత్రం చరితం సమస్తం దుష్కల్మషధ్వంసకరం పఠన్తః
మహానుభావా మహిమైర్యశోభి
ర్వ్రజంతి భాగ్యాన్యతిదుర్లభాని॥ ౧౧౪

ఇతి శ్రీమద్బ్రహ్మాండ పురాణే ఉత్తరఖండే హయగ్రీవా
గస్త్యసంవాదే లలితోపాఖ్యానే దక్షాధ్వరధ్వంసనాది
కథనం నామ త్రయోదశోఽధ్యాయః

— 0 —

హిమవన్తం ప్రతి నారదాగమనమ్

అగస్త్యః :—
పరితుష్టోఽస్మి భద్రైస్తై ర్వీరభద్రకథామృతైః।
శ్రోతవ్య మపరం కిఞ్చి దవశిష్టం హయానన! ౧
అరూఢయౌవనోద్దామా హిమవ చ్ఛైలనందినీ।
కిం కృత్య మకరో త్పశ్చా త్కథం వివాహ స్తతో భవత్॥
శమ్భునా యాచితా కిం వా కింవా స్వయ ముపాగతా।
కిం ప్రకారో వివాహోఽస్యా స్సంవృత్త స్తురగానన! ౩
ఏతత్సర్వం విస్తరేణ కథయస్వ మమ ప్రభో!

త్వమేవ ఖలు సర్వాసాం కథానా మసి శేవధిః ॥ ౪

హయగ్రీవః :—

కుమ్భసమ్భవ! తత్సర్వం కథయా మ్యవధారయ ।
యస్య సంశ్రవణాదేవ పాపరాశిః పలాయతే ॥ ౫
తాం తదాద్భుత తారుణ్యాం విశ్వానన్దవివర్ధినీం ।
విలోక్య హిమవాన్ శైలో మనస్యేవం వ్యచారయత్ ॥ ౬
ఇయం మమ కులే జాతా కాన్త్యా త్రైలోక్యమోహినీ ।
మణిప్రదీపమాలేవ భాసయంతీ యశో మమ ॥ ౭
అసాధారణసౌభాగ్యకలయా భద్రరూపయా ।
చరితార్థిత మేవాసీ దనయా మమ సత్కులం ॥ ౮
అనురూప వరప్రేప్సు వయోఽస్యా వర్తతేఽధునా ।
అస్యాస్తు సదృశో భర్తా త్రిషు లోకేషు నేక్ష్యతే ॥ ౯
నేన్ద్రో నాగ్ని ర్న చ యమో న పాశీ న సమీరణః ।
న కుబేరో న చ బ్రహ్మా సదృశోఽస్యా భవేత్పతిః ॥ ౧౦
శివానురూపో భవితా నాపి విష్ణు ర్భవిష్యతి ।
ఇతి చింతయమానం త మేకాన్తే హిమవద్గిరిం ॥ ౧౧
సమాససాద మహితో వైణికో మునిపుఙ్గవః ।
పర్వతేన స్వమిత్రేణ సహ సర్వత్ర సఞ్చరన్ ॥ ౧౨
ఆశ్చర్యదర్శనార్థాయ తస్య స్థానం సమాగతః ।
ఆకాశా దపత త్పూర్ణచన్ద్రమణ్డలనిర్మలః ॥ ౧౩
గోక్షీర ధవళాకారో విద్యుత్పిఙ్గజటాటవిః ।

మహాత్మ్య వీణయా నాదబ్రహ్మానిత్యానుషక్తయా ॥ ౧౪
గీతిబద్ధేన హృద్యేన స్తువాన శ్చన్ద్రశేఖరం ।
అంతరాత్మానుసంధాన నిరశ్చ త్పులకాన్వితః ।
గఙ్గాసలిలసంసిక్తధౌతశుద్ధవపు ర్ద్యుతిః ।
అభ్యంతరస్థితం శైలం నారద స్సముపావిశత్ ॥ ౧౬
త మాపతన్తం దివ్యర్షిం ధామ్నా దివ్యేన శోభితం ।
దివ్యజ్ఞానదృశం దృష్ట్వా ప్రత్యుత్థానం గిరి ర్వ్యధాత్ ॥ ౧౭
ప్రత్యుత్థితో గిరీన్ద్రేణ కృత పాద్యార్ఘ్యపూజనః ।
విష్టరే వేశిత శ్చాసౌ నారద స్త మవోచత ॥ ౧౮
త్వం గిరీణాం సమస్తానాం వాసవో మరుతామివ ।
అగ్రేసరోఽపి భద్రం తే సౌజన్యం మమ హర్షదం। ౧౯
సుముఖోఽసి గుణాఢ్యోఽపి సర్వభూచక్రధారకః ।
త్వం శేష శ్చాదికూర్మశ్చ దిఙ్నాగాశ్చ మదోత్కటాః ॥ ౨౦
యథాయం ధారయతి క్షోణీం విశ్వశ్లాఘ్య స్తతోఽహ్యసి ।
ఇతఃపరం భవద్భాగ్యం కిన్నువా విద్యతే గిరే! ౨౧
చతుర్దశ జగన్మాతా తవేయం కన్యకా భవత్ ।
ఇయం లక్ష్మీ రియం పుష్టి రియం ధాత్రీయ మమ్బికా॥ ౨౨
దేహార్థ ధారిణీచేయం శ్రేష్ఠా చన్ద్రశిరోమణేః ।
ఇయమేవ స్వధా స్వాహా నీతి స్సన్నతి రేవచ ॥ ౨౩
ఆత్మవిద్యా గుహ్యవిద్యా పాపఘ్నీ పాపనాశనీ ।
ఇయం భవిష్యతి విభో శ్శమ్భో రఙ్కవిభూషణం ॥ ౨౪

ఆరూఢయౌవనా చ్చేయం నతూపేక్ష్యా కథంచన ।
ఇమాం గృహీత్వా దేవస్య గచ్ఛ స్థాణ్వాశ్రమం ప్రతి ॥ ౨౫
మదుక్తం మావజానీహి తత్ర శమ్భు స్తపస్యతి ।
వైరాగ్యేణ సమావిష్ట స్సతీదేహవిసర్జనాత్ ॥ ౨౬
సన్నియమ్యేన్ద్రియగ్రామం సుఘోరం తప ఆస్థితః ।
త్వం గత్వా శైలమూర్ధన్యనికటే తనయాం నిజాం ॥ ౨౭
నివేశ్య పరిచర్యార్థ మనుజ్ఞాప్య కథంచన ।
పున రాయాహి నగర మేవం సతి గిరీశ్వర ! ౨౮
క్రమా త్పరిచయే జాతే త్వత్పుత్ర్యా సహ శఙ్కరః ।
కరిష్యతి సమాశ్లేషం వైవాహికవిధాఖ్వనా ॥ ౨౯
ఏతదర్థే కరిష్యంతి తారకాసుర పీడితాః ।
సాహాయ్యకం సురశ్రేష్ఠా స్తస్మా దేత త్సమాచర ॥ 30
ఇతి దివ్యదృశా తేన నారదేన నివేదితే ।
బహు మేనే నిజం వంశ మమ్బికాజన్మపావనం ॥ 3౧
ఇతి భావ్యర్థ మాలప్య గత స్స్వైరగతి ర్మునిః ।

హిమవత్స్థాణ్వాశ్రమ గమనం

సోఽపి స్థాణ్వాశ్రమం గన్తుం పాలేయాద్రిః ప్రచక్రమే ॥ 3౨
సఖ్యా విజయయా యుక్తాం జయయా చ సుశీలయా ।
పుత్రీం నిజాం సమాదాయ స్థాణ్వాశ్రమ ముపాగతః ॥ 33
అనేకకోటిసఙ్ఖ్యాతై ర్గణనాథై ర్మహాబలైః ।
పరితః పాలితం భూరిఫలపుష్పసమృద్ధిమత్ ॥ 3౪

కైలాసశైలపాదస్య భూదిగ్దేశవివర్తినః ।
తత్సమీపే నివిష్టం చ శాన్తసత్త్వమనోహరమ్ ॥ ౩౫
సుస్నిగ్ధ చ్ఛాయకఙ్కేళి దేవదారు విరాజితమ్ ।
నమేరు శింశుపా లోధ్ర ప్రాయకాన్తార శోభితం ॥ ౩౬
పుణ్యపక్షిమృగాకీర్ణం లఘుశీతలనిర్ఝరం ।
కస్తూరికామృగావాస సువాసితశిలాతలం । ౩౭
శివభక్తైస్సదాచారైస్త్రిపుణ్డ్రాఙ్కితమస్తకైః ।
భస్మోద్ధూళితసర్వాఙ్గైర్వటుభిశ్చాప్యధిష్ఠితం ॥ ౩౮
చన్ద్రచూడ శివేశాన నీలకణ్ఠేతి నిత్యశః ।
జపద్భిః కూజితవ్యాజాత్పక్షిభిస్సమలఙ్కృతం ॥ ౩౯
శ్రీవార్తయాపి గహితం తపోవైభవవర్ధనం ।
స్థాణో స్తపఃక్రియాయోగ్యం స్థాణ్వాశ్రమ మగాన్నగః ॥ ౪౦
ఆశ్రమస్య బహిర్ద్వారే తత్ర తాం వినివేశయన్ ।
స్వయం వినీతవేషస్స న్భక్తిపఙ్క్తిచితో ఽవిశత్ ॥ ౪౧
అన్తర్గృహబహిర్ద్వారే వర్తమానం మహౌజసం ।
శిలాదతనయం శైలో నన్దికేశ్వర మబ్రవీత్ ॥ ౪౨
నన్ది ప్రధానభక్తోఽసి సోమార్ధమకుటస్య యత్ ।
తస్మాత్త్వయాద్య యత్కించిచ్ఛంభోః కార్యం నివేద్యతాం॥
సేవితుం చరణద్వన్ద్వం మమేచ్ఛా వర్తతే ప్రభోః ।
తస్మాన్మమాగమం బ్రూహి జ్ఞాత్వావసర ముత్తమం ॥ ౪౪
ఇత్యుక్తో గిరిరాజేన నన్దీ చన్ద్రశిఖామణిం ।